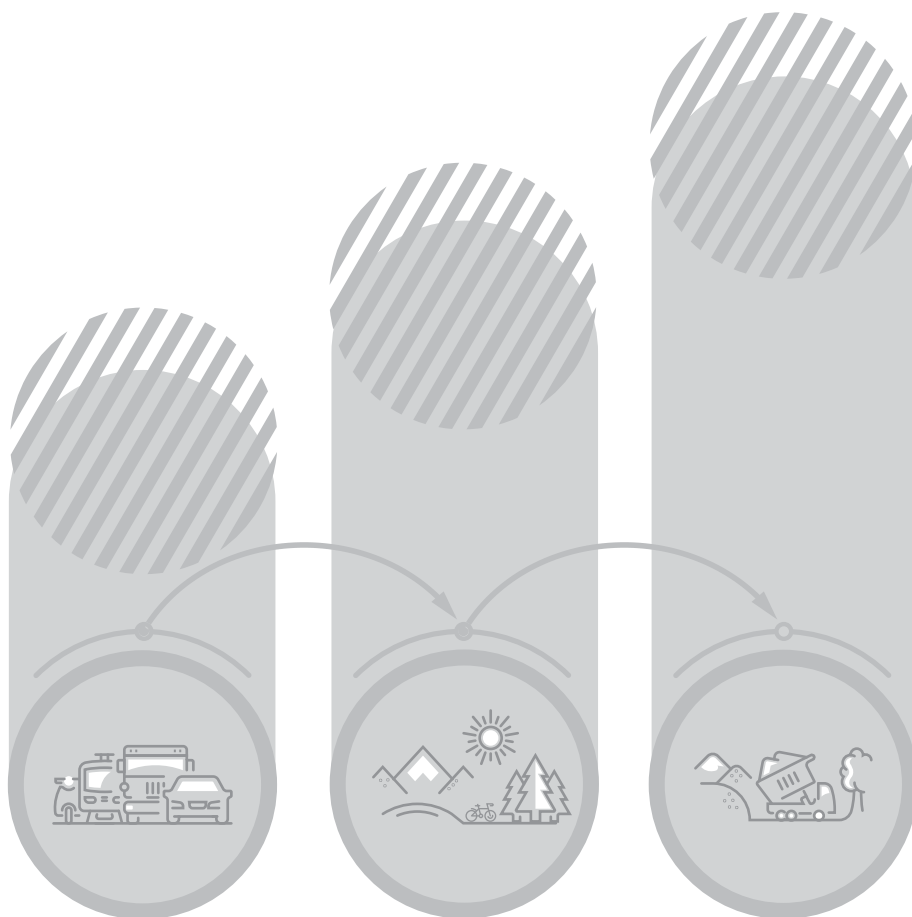

Krakowski Obszar Metropolitalny w latach 2014–2018

Kraków Metropolitan Area, 2014–2018

Krakowski Obszar Metropolitalny w latach 2014–2018

Kraków Metropolitan Area, 2014–2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie

Statistical Office in Kraków

pod kierunkiem

supervised by

Agnieszki Szlubowskiej

Zespół autorski

Editorial team

Paulina Babiarz, Anna Dziedzic, Marta Klósek, Marcin Łacic, Agata Łój, Małgorzata Piwowarczyk, Karolina Rudnik, Aneta Stachańczyk, Klaudia Truchan-Dziedzic, Jadwiga Tutaj

Prace redakcyjne

Editorial work

Maria Penpeska, Małgorzata Piwowarczyk, Aneta Stachańczyk, Anna Stefan

Tłumaczenie

Translation

Anna Dziedzic

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Karolina Rudnik, Klaudia Truchan-Dziedzic

Opracowanie graficzne okładki

Graphic design of the cover

Karolina Rudnik

ISBN 978-83-7403-279-7

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://krakow.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Metropolizacja jest jednym z najważniejszych wyznaczników współczesnego modelu rozwoju, a planowanie zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych jest kluczowym zadaniem polityki regionalnej. Krakowski Obszar Metropolitalny na tle innych obszarów funkcjonalnych w Polsce posiada rozwinięte w znacznym stopniu funkcje metropolitalne.

Mając na uwadze zgłaszane potrzeby informacyjne pracownicy Małopolskiego Ośrodka Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Krakowie przygotowali opracowanie charakteryzujące zróżnicowanie sytuacji społeczno-gospodarczej Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Analizy zaprezentowane w publikacji zostały przedstawione w ujęciu dynamicznym, obejmującym lata 2014–2018 co umożliwi prześledzenie kierunków zmian zjawisk, a ujęcie przestrzenne dodatkowo ukazuje wewnętrzne zróżnicowanie obszaru.

Opracowanie zawiera charakterystyki i analizy pogrupowane w działy tematyczne charakteryzujące demografię, rynek pracy, infrastrukturę społeczną oraz potencjał gospodarczy Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Dopełnieniem części analitycznej wydawnictwa są elementy graficzne ilustrujące wybrane zjawiska i wskaźniki na wykresach i mapach oraz liczne zestawienia tabelaryczne.

Oddając do rąk Państwa publikację, pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom za przekazane uwagi oraz dane, które wzbogaciły jej treść.

Mam nadzieję, że publikacja okaże się cennym źródłem informacji dla odbiorców zainteresowanych rozwojem Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, a zarazem będzie użytecznym narzędziem dla administracji samorządowej przy wyznaczaniu dalszych kierunków działania. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o opinie i uwagi, które będą pomocne w kształtowaniu i wzbogacaniu kolejnych edycji naszych publikacji.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Preface

Metropolization is one of the most important determinants of the modern development model, and planning spatial development of metropolitan areas is a key task of regional policy. The Kraków Metropolitan Area, compared to other functional areas in Poland, has largely developed metropolitan functions.

Considering the reported information needs, employees of the Małopolska Centre for Regional Surveys of the Statistical Office in Kraków prepared a study characterizing the diversity of the socio-economic situation of the Kraków Metropolitan Area. Analyses included in the publication were presented in a dynamic approach, covering years 2014–2018, which makes possible to trace directions of changes in phenomena, and the spatial approach additionally shows the internal diversity of the area.

The study contains characteristics and analyses grouped into thematic sections characterizing demography, the labour market, social infrastructure and the economic potential of the Kraków Metropolitan Area. Complementing the analytical part of the publication are graphic elements illustrating selected phenomena and indicators on charts and maps as well as numerous tabular summaries.

Giving to you this publication, I would like to thank all individuals and institutions for the comments and data that have enriched its content.

I hope that the publication will prove to be a valuable source of information for recipients interested in the development of the Kraków Metropolitan Area, and at the same time will be a useful tool for local government administration in determining further courses of action. At the same time, I am asking you kindly for opinions and comments that will be helpful in shaping and enriching subsequent editions of our publications.

Director
of the Statistical Office
in Kraków

Agnieszka Szlubowska

Spis treści

Contents

Str.
Page

Przedmowa	3
Preface.....	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	11
Symbols. Main abbreviations	
Wstęp	13
Introduction	
Synteza	15
Executive summary	18
Rozdział 1. Demografia i rynek pracy.....	21
Chapter 1. Demography and labour market	
1.1. Stan i struktura ludności	21
1.1. Size and structure of population	
1.2. Ruch naturalny oraz migracje ludności na pobyt stały	24
1.2. Vital statistics and migration of population for permanent residence	
1.3. Dojazdy do pracy.....	28
1.3. Commutes to work	
1.4. Pracujący.....	29
1.4. Employed persons	
1.5. Bezrobotni zarejestrowani.....	31
1.5. Registered unemployed persons	
Rozdział 2. Potencjał gospodarczy.....	34
Chapter 2. Economic potential	
2.1. Podmioty gospodarki narodowej.....	34
2.1. National economy entities	
2.2. Usługi	38
2.2. Services	
2.3. Usługi biznesowe.....	40
2.3. Business services	
2.4. Przemysł i Budownictwo	40
2.4. Industry and Construction	
2.5. Specjalne Strefy Ekonomiczne oraz Polska Strefa Inwestycji.....	44
2.5. Special Economic Zones and Polish Investment Zone	

Rozdział 3. Finanse publiczne	47
Chapter 3. Public finance	
3.1. Dochody budżetów gmin	48
3.1. Revenue of gminas budgets	
3.2. Wydatki budżetów gmin	49
3.2. Expenditure of gminas budgets	
3.3. Wykorzystanie funduszy unijnych.....	50
3.3. Use of EU funds	
Rozdział 4. Usługi publiczne	52
Chapter 4. Public services	
4.1. Infrastruktura komunalna	52
4.1. Municipal Infrastructure	
4.2. Edukacja.....	61
4.2. Education	
4.3. Kultura	69
4.3. Culture	
4.4. Opieka zdrowotna	74
4.4. Health care	
4.5. Pomoc społeczna	77
4.5. Social welfare	
Rozdział 5. Turystyka	84
Chapter 5. Tourism	
5.1. Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie	84
5.1. Tourist accommodation establishments and their occupancy	
Uwagi metodologiczne	90
Methodological notes	93

Spis tablic

List of tables

	Str.
	Page
Tablica 1. Ludność.....	21
Table 1. Population	
Tablica 2. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	25
Table 2. Vital statistics of population and net migration for permanent residence per 1000 population	
Tablica 3. Pracujący w głównym miejscu pracy.....	29
Table 3. Employed persons in main workplace	

Tablica 4.	Bezrobotni zarejestrowani	32
Table 4.	Registered unemployed persons	
Tablica 5.	Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący.....	38
Table 5.	National economy entities and employed persons	
Tablica 6.	Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący w Przemśle i Budownictwie.....	41
Table 6.	Entities of the national economy and employed persons in Industry and Construction	
Tablica 7.	Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna w 2018 r.	45
Table 7.	Kraków Special Economic Zone in 2018	
Tablica 8.	Finanse publiczne.....	47
Table 8.	Public finance	
Tablica 9.	Kanalizacja.....	53
Table 9.	Sewage system	
Tablica 10.	Wodociągi.....	55
Table 10.	Water supply systems	
Tablica 11.	Sieć gazowa	57
Table 11.	Gas network	
Tablica 12.	Mieszkania oddane do użytkowania.....	59
Table 12.	Dwellings completed	
Tablica 13.	Wychowanie przedszkolne	62
Table 13.	Pre-primary education	
Tablica 14.	Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży.....	64
Table 14.	Primary schools and lower secondary schools for children and youth	
Tablica 15.	Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży.....	65
Table 15.	Upper secondary schools for children and youth	
Tablica 16.	Szkolnictwo wyższe.....	68
Table 16.	Higher education	
Tablica 17.	Liczba podmiotów działających w wybranych instytucjach kultury	70
Table 17.	Number of entities operating in selected cultural institutions	
Tablica 18.	Opieka zdrowotna	76
Table 18.	Health care	
Tablica 19.	Opieka społeczna	82
Table 19.	Social welfare	
Tablica 20.	Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów	85
Table 20.	Tourist accommodation establishments by type of facilities	
Tablica 21.	Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych.....	89
Table 21.	Nights spent in tourist accommodation establishments	

Spis wykresów List of charts

Str.
Page

Wykres 1.	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2018 r.....	23
Chart 1.	Structure of population by economic age groups in 2018	
Wykres 2.	Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały i saldo migracji.....	27
Chart 2.	Internal and international migration of population for permanent residence and net migration	
Wykres 3.	Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym.....	30
Chart 3.	Employed persons per 1000 working age population	
Wykres 4.	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym.....	33
Chart 4.	Number of unemployed persons per 1000 working age population	
Wykres 5.	Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej.....	34
Chart 5.	Indices of national economy entities	
Wykres 6.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym według wybranych form prawnych w 2018 r.	35
Chart 6.	Structure of national economy entities in the private sector by selected legal forms in 2018	
Wykres 7.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących w 2018 r.....	37
Chart 7.	Structure of national economy entities by expected number of employed persons in 2018	
Wykres 8.	Struktura powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w 2018 r.....	43
Chart 8.	Structure of the useful floor area of non-residential buildings completed in 2018	
Wykres 9.	Struktura dochodów budżetów gmin w 2018 r.	48
Chart 9.	Structure of revenue of gminas budgets in 2018	
Wykres 10.	Struktura wydatków bieżących budżetów gmin w 2018 r.....	50
Chart 10.	Structure of current expenditure of gminas budgets in 2018	
Wykres 11.	Struktura uczniów szkół ponadgimnazjalnych według typów szkół w roku szkolnym 2018/2019	67
Chart 11.	Structure of upper secondary school students by type of schools in the school year 2018/2019	
Wykres 12.	Studenci wybranych uczelni według płci w roku akademickim 2018/2019.....	69
Chart 12.	Students of selected higher education institutions by sex in the 2018/2019 academic year	
Wykres 13.	Uczestnicy imprez w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1000 ludności	72
Chart 13.	Participants of events in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres per 1000 population	

Wykres 14.	Zwiedzający muzea na 10 tys. ludności.....	74
Chart 14.	Museum visitors per 10 thousand population	
Wykres 15.	Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	77
Chart 15.	Number of population per 1 generally available pharmacy	
Wykres 16.	Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych.....	86
Chart 16.	Number of beds in tourist accommodation establishments	
Wykres 17.	Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych.....	87
Chart 17.	Tourists accommodated in tourist accommodation establishments	
Wykres 18.	Korzystający z noclegów turyści zagraniczni według wybranych krajów w 2018 r.....	88
Chart 18.	Tourists accommodated in tourist accommodation establishments by selected countries in 2018	

Spis map

List of maps

Str.
Page

Mapa 1.	Współczynnik obciążenia demograficznego w 2018 r.....	24
Map 1.	Age dependency ratio in 2018	
Mapa 2.	Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 r.....	26
Map 2.	Vital statistics per 1000 population in 2018	
Mapa 3.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2018 r. ...	27
Map 3.	Net internal and international migration for permanent residence per 1000 population in 2018	
Mapa 4.	Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem w 2016 r.....	29
Map 4.	Ratio of flows related to employment in 2016	
Mapa 5.	Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r.....	31
Map 5.	Employed persons per 1000 working age population in 2018	
Mapa 6.	Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r.....	36
Map 6.	National economy entities per 10 thousand working age population in 2018	
Mapa 7.	Podstrefy Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Polska Strefa Inwestycji na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego	44
Map 7.	Subzones of Kraków Special Economic Zone and Polish Investment Zone in Kraków Metropolitan Area	
Mapa 8.	Środki unijne w budżetach gmin KOM na 1 mieszkańca w 2018 r.....	51
Map 8.	EU funds in Kraków Metropolitan Area's gminas budgets per capita in 2018	
Mapa 9.	Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.....	54
Map 9.	Percentage of persons using the sewage network in total number of population in 2018	
Mapa 10.	Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.....	56
Map 10.	Percentage of users of the water supply system in total number of inhabitants in 2018	

Mapa 11.	Odsetek korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.	58
Map 11.	Percentage of users of the gas network in total number of inhabitants in 2018	
Mapa 12.	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2018 r.	60
Map 12.	Dwellings completed per 1000 population in 2018	
Mapa 13.	Udział dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2018 r.	63
Map 13.	Share of children aged 3–6 in pre-primary establishments in total number of children at this age in 2018	
Mapa 14.	Ludność na 1 placówkę biblioteczną według gmin w 2018 r.	71
Map 14.	Population per 1 library facility by gminas in 2018	
Mapa 15.	Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.	75
Map 15.	Number of population per 1 outpatient health care facility in 2018	
Mapa 16.	Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku 0–2 lata w 2018 r.	78
Map 16.	Places in nurseries and children’s clubs per 1000 children aged 0–2 in 2018	
Mapa 17.	Wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca w 2018 r.	79
Map 17.	Expenditure on benefits for bringing up a child per capita in 2018	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
mln	milion
zł PLN	złoty zloty
szt. pcs	sztuka piece
wol vol.	wolumin volume
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
kWh	kilowatogodzina kilowatt hour
GWh	gigawatogodzina megawatt hour
r.	rok
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
nr (Nr)	numer
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
poz.	pozycja
Dz.U.	Dziennik Ustaw
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007; zestawienie tych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Wstęp

Introduction

Terytorium Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyznaczono w akcie prawa miejscowego, tj. Uchwale Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2003 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego. Załącznik nr 4 do uchwały (mapa) wyznacza granice Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, obejmującego 17 gmin województwa małopolskiego.

Wykaz gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego

Stan w dniu 31 grudnia 2018 r.

List of gminas of the Kraków Metropolitan Area

As of 31st December 2018

Wyszczególnienie Specification	Rodzaj gminy Type of gmina	Powiat Powiat
Kraków	miejska urban	Kraków
Czernichów	wiejska rural	krakowski
Igołomia-Wawrzeńczyce	wiejska rural	krakowski
Jerzmanowice-Przegonia	wiejska rural	krakowski
Kocmyrzów-Luborzyca	wiejska rural	krakowski
Krzyszowice	miejsko-wiejska urban-rural	krakowski
Liszki	wiejska rural	krakowski
Michałowice	wiejska rural	krakowski
Mogilany	wiejska rural	krakowski
Skawina	miejsko-wiejska urban-rural	krakowski
Świątniki Górne	miejsko-wiejska urban-rural	krakowski
Wielka Wieś	wiejska rural	krakowski
Zabierzów	wiejska rural	krakowski
Zielonki	wiejska rural	krakowski
Biskupice	wiejska rural	wielicki
Niepołomice	miejsko-wiejska urban-rural	wielicki
Wieliczka	miejsko-wiejska urban-rural	wielicki

W założeniach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego było wyodrębnienie obszarów charakteryzujących się podobnymi cechami zagospodarowania przestrzennego, spójnością przyrodniczą i krajobrazową, wewnętrzną spójnością gospodarczą oraz wspólnymi kierunkami rozwojowymi.

Wyznaczenie takich wspólnych terytoriów ma istotne znaczenie dla polityki rozwoju, ukierunkowanej na zintegrowane podejście terytorialne.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego dokonano podziału obszaru województwa na siedem terytoriów, w tym Krakowski Obszar Metropolitalny, zwracając uwagę na następujące czynniki: stan sieci osadniczej i dynamikę procesów urbanizacyjnych, gęstość zaludnienia i specyfikę procesów demograficznych, dominujący charakter bazy gospodarczej czy naturalne zasoby decydujące o preferencjach rozwoju.

Na tle wyodrębnionych terytoriów zarówno w samym województwie, jak i innych obszarów metropolitalnych w kraju i zagranicą Krakowski Obszar Metropolitalny wyróżnia się wysokim poziomem rozwoju gospodarczego, stanowi ważne ogniwo rozwoju kulturalnego i naukowego. Przed Krakowskim Obszarem Metropolitalnym stoją złożone wyzwania rozwojowe. Aby sprostać konkurencji innych ośrodków metropolitalnych musi stale rozwijać swoje metropolitalne funkcje i infrastrukturę, tworzyć warunki do rozwoju gospodarczego, poprzez modernizację i poszerzanie bazy ekonomicznej, dbać o konkurencyjną jakość przestrzeni mieszkalnej i warunków życia.

W poprzednich dwóch edycjach publikacji, oparto się na delimitacji Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyznaczonego Uchwałą Nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2003 r. Wówczas obszar metropolitalny obejmował 51 gmin. Z uwagi na zmianę uchwały i wyznaczenie obszaru metropolitalnego obejmującego 17 gmin województwa, przedstawiona charakterystyka obszaru w obecnej edycji opracowania jest nieporównywalna z poprzednimi.

Analizy zaprezentowane w publikacji obejmują lata 2014–2018, co umożliwia śledzenie kierunków zmian i tendencji zjawisk, a ujęcie przestrzenne dodatkowo ukazuje wewnętrzne zróżnicowanie obszaru.

W publikacji obok danych z badań statystycznych prezentowane są także dane ze sprawozdawczości resortowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jak również dane ze źródeł administracyjnych pozyskanych od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Krakowskiego Parku Technologicznego, Zarządu Dróg Miasta Krakowa.

Synteza

Obszar Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (KOM) tworzy 17 gmin województwa małopolskiego, gmina miejska Kraków oraz otaczające Kraków 5 gmin miejsko-wiejskich oraz 11 gmin wiejskich. Według stanu w końcu 2018 r. obszar obejmował 1483 km², czyli 9,8% powierzchni województwa małopolskiego. W końcu 2018 r. obszar ten zamieszkiwało 1107,2 tys. osób (32,6% ludności województwa), tj. o 2,2% więcej niż w końcu 2014 r. Prawie 70% ludności skupiona była w Krakowie. Pozostała ludność obszaru w zbliżonych proporcjach zamieszkiwała gminy miejsko-wiejskie (15,7% ludności obszaru) oraz wiejskie (14,7%). Biorąc pod uwagę kryterium lokalizacji 76,3% ludności Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego mieszkało w miastach, natomiast 23,7% na wsi. Gęstość zaludnienia obszaru wyniosła 747 osób wobec 224 w województwie i 123 w kraju.

W latach 2014–2018 w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym obserwowano powolny proces starzenia się mieszkańców. W analizowanym okresie z roku na rok zwiększała się wartość współczynnika obciążenia demograficznego. W 2018 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2014 r. wartość współczynnika wyniosła 59.

W omawianym okresie obserwowano nadwyżkę liczby urodzeń żywych nad zgonami, co przełożyło się na dodatni przyrost naturalny (2,4 tys. osób w 2018 r.). W 2018 r. zawarto 6,1 tys. związków małżeńskich, tj. o 21,7% więcej w stosunku do 2014 r.

Na obszarze metropolitalnym w latach 2014–2018 notowano nadwyżkę liczby zameldowań na pobyt stały nad liczbą wymeldowań, co przełożyło się na dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2018 r. do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego napłynęło 17,5 tys. osób, co przy odpływie 9,6 tys. osób z analizowanego obszaru przełożyło się na ogólne saldo migracji na poziomie 7,9 tys. osób (5,5 tys. osób w województwie). W przeliczeniu na 1 tys. ludności saldo migracji wewnętrznych w całym analizowanym okresie przewyższało poziom wskaźnika dla województwa i w 2018 r. wyniosło 6,6 (1,4 w województwie). Saldo migracji zagranicznych na 1 tys. ludności wyniosło w 2018 r. 0,6 wobec 0,0 w 2014 r. (w województwie odpowiednio 0,2 i minus 0,2). Krakowski Obszar Metropolitalny wyróżniał się na tle województwa małopolskiego wyższym saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1 tys. ludności. W 2018 r. wartość omawianego wskaźnika w obszarze metropolitalnym wyniosła 7,2 wobec 1,6 w województwie.

Z przeprowadzonego w 2016 r. badania wynika, że do pracy w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym przyjeżdżało 121,8 tys. pracowników najemnych, co stanowiło 39,9% ogólnej liczby przyjeżdżających do pracy w gminach województwa małopolskiego. Najwięcej osób przyjeżdżało do pracy w Krakowie – 84,0 tys. osób (69,0% przyjeżdżających do pracy w KOM), spośród których 25,5 tys. (30,3%) pracowników najemnych miało miejsce zamieszkania na terenie 16 pozostałych gmin obszaru metropolitalnego. Poza granice Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2016 r. wyjeżdżało 67,3 tys. pracowników najemnych, tj. 21,1% wyjeżdżających do pracy z gmin województwa małopolskiego. Najwięcej pracowników najemnych wyjeżdżało do pracy z Krakowa – 19,9 tys. (29,6% wyjeżdżających do pracy z KOM). Dla ponad połowy (53,5%) osób wyjeżdżających do pracy z Krakowa, miejscem pracy były gminy obszaru metropolitalnego. Iloraz przepływów rozumiany jako stosunek liczby przyjeżdżających do pracy w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym do liczby osób, która wyjeżdżała do pracy poza KOM wyniósł 1,81 (0,72 w województwie). Oznacza to, że w celach zarobkowych więcej osób przyjeżdżało do pracy w KOM niż wyjeżdżało z analizowanego obszaru.

W latach 2014–2018 aktywność zawodowa ludności obszaru metropolitalnego systematycznie rosła. Wzrastała liczba pracujących, zmniejszała się liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. W 2018 r. ponad połowa (51,6%) osób pracujących w województwie małopolskim skupiona była na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (428,5 tys. osób). W przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym pracowało 643 osób wobec 400 osób w województwie i 414 osób w kraju. W końcu 2018 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy obszaru metro-

politalnego wyniosła 17,0 tys. (23,8% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w województwie). W porównaniu z 2014 r. omawiana zbiorowość zmniejszyła się o 14,7 tys. (o 46,4%).

Krakowski Obszar Metropolitalny wyróżnia się wysokim poziomem rozwoju gospodarczego. Szerszy dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej wpłynął na rozwój przedsiębiorczości. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych było 181,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (o 11,8% więcej niż w końcu 2014 r.). Stanowiło to prawie połowę (46,3%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim. Jednym z głównych wyznaczników poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, która w końcu 2018 r. w KOM wynosiła 2721, czyli znacznie więcej niż przeciętnie w województwie (1887). Według kryterium podstawowego rodzaju prowadzonej działalności najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych było w końcu 2018 r. w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych (37,1 tys., tj. 20,5% ogólnej liczby podmiotów), a w dalszej kolejności w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (25,1 tys. – 13,9%), Budownictwo (18,0 tys. – 9,9%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (13,1 tys. – 7,2%). Łącznie sekcje te skupiały ponad połowę (51,5%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie KOM.

W latach 2014–2018 tempo wzrostu dochodów budżetów gmin KOM było wolniejsze niż wzrost wydatków. W strukturze dochodów zwiększył się udział dotacji, a w strukturze wydatków – udział wydatków bieżących. Zagregowany wynik finansowy w całym omawianym okresie był ujemny. W 2018 r. na 1 mieszkańca gminy KOM z dochodów ogółem przypadało średnio 6241 zł (o 1525 zł więcej niż w 2014 r.), a z wydatków ogółem – przypadało średnio 6540 zł (o 1786 zł więcej niż w 2014 r.). W latach 2014–2018 w budżetach gmin KOM miał miejsce spadek środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych. W 2018 r. na 1 mieszkańca gminy KOM przypadało przeciętnie 189 zł tytułem dochodów środków unijnych (w województwie 209 zł).

Infrastruktura na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, podobnie jak w województwie, w ostatnich latach ulegała systematycznej modernizacji. Rozbudowano sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową. W końcu 2018 r. długość sieci wodociągowej rozdzielczej na terenie KOM wynosiła 4606,0 km (wzrost w porównaniu z 2014 r. o 8,7%), co stanowiło 22,1% długości sieci wojewódzkiej. Sieć kanalizacyjna miała łącznie z kolektorami 3651,2 km długości i była o 518,0 km dłuższa niż w 2014 r. Na przestrzeni pięciu lat wzrosła liczba czynnych przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania zarówno wodociągowych, jak i kanalizacyjnych odpowiednio o 9,3% i 22,3%.

W 2018 r. na terenie obszaru metropolitalnego oddano do użytkowania więcej mieszkań niż pięć lat wcześniej. Mieszkania wybudowane na obszarze KOM stanowiły 65,2% efektów budownictwa mieszkaniowego w województwie (w 2014 r. – 58,6%). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania (71,4 m²) zmniejszyła się w stosunku do 2014 r. o 4,4 m². Na 1 tys. ludności w 2018 r. oddano do użytkowania znacznie więcej mieszkań niż w województwie małopolskim (10,8 wobec 5,4).

Priorytetowym zadaniem jednostek samorządowych jest zapewnienie poprawy warunków życia swoim mieszkańcom wraz z równoczesnym zrównoważonym rozwojem. Wyższy poziom życia mieszkańców, to wyższy poziom oferowanych usług między innymi w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty i kultury.

W latach 2014–2018 zwiększyła się dostępność usług społecznych dla mieszkańców obszaru metropolitalnego. Wzrosła liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, jak i udzielonych w nich porad lekarskich. Poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi w wieku 0–2 lata, w porównaniu z 2014 r. przybyło żłobków oraz klubów dziecięcych, wzrosła ponad dwukrotnie ogólna liczba dzieci objętych opieką żłobkową. W 2018 r. świadczenie wychowawcze, wypłacane w ramach rządowego programu „Rodzina 500 plus” średnio miesięcznie wypłacono dla 65,0 tys. rodzin obszaru metropolitalnego na 89,1 tys. dzieci. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki na świadczenia wychowawcze w obszarze me-

tropolitalnym wyniosły 496 zł (w województwie – 639 zł). W latach 2014–2018 liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejszyła się. W 2018 r. 16,1 tys. gospodarstw domowych skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej (25,3% ogólnej liczby gospodarstw domowych, które uzyskały wsparcie w województwie) – o 11,5% mniej niż w 2014 r. Beneficjenci pomocy społecznej stanowili 2,7% ogólnej liczby mieszkańców omawianego obszaru (w województwie 4,5%).

Spośród gmin zaliczanych do opisywanego obszaru metropolitalnego największą różnorodnością instytucji kultury, jak również bogactwem oferty artystycznej wyróżnia się Kraków – główny ośrodek życia kulturalnego w województwie małopolskim. W pozostałych gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego podstawowe znaczenie dla możliwości korzystania z publicznej oferty kulturalnej mają domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice oraz biblioteki. W latach 2014–2018 wzrastało zainteresowanie różnorodną ofertą kulturalną instytucji kultury. W teatrach, muzeach, kinach, centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach odnotowano rosnącą liczbę widzów, zwiedzających, uczestników imprez.

Województwo małopolskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych województw pod względem infrastruktury turystycznej. Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wzrosła zarówno liczba turystycznych obiektów noclegowych, jak i miejsc w tych obiektach. Zwiększyła się liczba osób korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych oraz liczba udzielonych im noclegów.

Executive summary

The area of the Kraków Metropolitan Area (KOM) consists of 17 gminas of Małopolskie Voivodship, the city of Kraków and the surrounding 5 urban-rural gminas as well as 11 rural gminas. As of the end of 2018, the area covered 1483 km², i.e. 9.8% of the area of Małopolskie Voivodship. At the end of 2018, this area was inhabited by 1107.2 thousand persons (32.6% of the population of the voivodship), i.e. 2.2% more than at the end of 2014. Almost 70% of the population was concentrated in Kraków. The remaining population of the area lived in similar proportions in urban-rural (15.7% of the area's population) and rural gminas (14.7%). Considering the location criterion, 76.3% of the population of the Kraków Metropolitan Area lived in urban areas, while 23.7% in the rural areas. The population density of the area was 747 people against 224 in the voivodship and 123 in the country.

In years 2014–2018, the slow ageing process of inhabitants was observed in the Kraków Metropolitan Area. In the analysed period, the value of the age dependency ratio increased from year to year. In 2018, there were 66 people in non-working age per 100 people of working age, while in 2014 the ratio was 59.

In the discussed period, a surplus of the number of live births over deaths was observed, which translated into a positive natural increase (2.4 thousand persons in 2018). In 2018, 6.1 thousand of marriages were concluded, i.e. by 21.7% more than in 2014.

In the metropolitan area in years 2014–2018 there was a surplus of the number of permanent residence registrations over the number of deregistrations, which translated into a positive net internal and international migration. In 2018, 17.5 thousand persons arrived in the Kraków Metropolitan Area, which at an outflow of 9.6 thousand persons from the analysed area translated into a total net migration of 7.9 thousand persons (5.5 thousand persons in the voivodship). Calculated per 1 thousand population, net internal migration in the entire analysed period exceeded the level of the indicator for the voivodship and in 2018 amounted to 6.6 (1.4 in the voivodship). Net international migration per 1 thousand population in 2018 amounted to 0.6 compared to 0.0 in 2014 (in the voivodship 0.2 and minus 0.2, respectively). The Kraków Metropolitan Area stood out against the background of Małopolskie Voivodship with a higher net internal and international migration for permanent residence per 1 thousand population. In 2018, the value of the discussed indicator in the metropolitan area amounted to 7.2 against 1.6 in the voivodship.

The survey conducted in 2016 shows that 121.8 thousand hired employees came to work in the Kraków Metropolitan Area, which accounted for 39.9% of total number of people coming to work in gminas of Małopolskie Voivodship. Most persons came to work in Kraków – 84.0 thousand persons (69.0% of those coming to work in KOM), of which 25.5 thousand (30.3%) of hired employees resided in 16 other gminas of the metropolitan area. In 2016, 67.3 thousand hired employees travelled outside the Kraków Metropolitan Area, i.e. 21.1% leaving for work from gminas of Małopolskie Voivodship. The largest number of hired employees were leaving for work from Kraków – 19.9 thousand (29.6% of those going to work from KOM). For more than half (53.5%) of people leaving for work from Kraków, the workplace was gminas of the metropolitan area. The quotient of flows understood as the ratio of the number of people coming to work in the Kraków Metropolitan Area to the number of people who went to work outside KOM was 1.81 (0.72 in the voivodship). This means that more people came to work in KOM for pay purposes than left the analysed area.

In years 2014–2018, the occupational activity of the population of the metropolitan area grew steadily. The number of employed persons increased, the number of unemployed persons registered in labour offices decreased. In 2018, more than half (51.6%) of persons working in Małopolskie Voivodship were concentrated in the Kraków Metropolitan Area (428.5 thousand persons). Calculated per 1 thousand of working age population 643 persons were employed compared to 400 persons in the voivodship and 414 persons in the country. At the end of 2018, the number of unemployed persons registered in powiat labour offices of the metropolitan area amounted to 17.0 thousand (23.8% of total number of the unemployed registered in the voivodship). Compared with 2014, the discussed population decreased by 14.7 thousand (by 46.4%).

The Kraków Metropolitan Area is distinguished by a high level of economic development. Wider access to social and technical infrastructure influenced the development of entrepreneurship. As of 31st December 2018, 181.3 thousand entities of the national economy were registered in the REGON national official register from the Kraków Metropolitan Area (11.8% more than at the end of 2014). This accounted for almost half (46.3%) of all entities registered in Małopolskie Voivodship. One of the main indicators of the level of entrepreneurship in a given area is the number of registered economic entities per 10 thousand of working age population, which at the end of 2018 in KOM amounted to 2721, which is much more than the average in the voivodship (1887). According to the basic type of business criterion, the majority of entities of the national economy were registered at the end of 2018 in the section Trade; repair of motor vehicles (37.1 thousand, i.e. 20.5% of total number of entities), followed by the sections: Professional, scientific and technical activities (25.1 thousand – 13.9%), Construction (18,0 thousand – 9.9%) and Manufacturing (13.1 thousand – 7.2%). In total, these sections accounted for more than half (51.5%) of all entities registered in KOM area.

In years 2014–2018, the pace of growth of revenue of KOM gminas budgets was slower than the increase in expenditure. The share of subventions in the revenue structure increased, and the share of current expenditure in the expenditure structure. The aggregate financial result throughout the discussed period was negative. In 2018, per capita in KOM gminas, on average, total income amounted to PLN 6241 (by PLN 1525 more than in 2014), and total expenditure – on average PLN 6540 (by PLN 1786 more than in 2014). In years 2014–2018, budgets of KOM gminas decreased in funding and co-financing EU programs and projects. In 2018, an average of PLN 189 per capita in KOM gminas was generated by EU funds (PLN 209 in the voivodship).

The infrastructure in the Kraków Metropolitan Area, like in the voivodship, has undergone systematic modernization in recent years. The water supply, sewage and gas networks were expanded. At the end of 2018, the length of the distribution water supply network in KOM area was 4606.0 km (an increase by 8.7% compared to 2014), which was 22.1% of the length of the voivodship network. The sewage network including collectors was 3651.2 km long and was 518.0 km longer than in 2014. Over the past five years, the number of active connections leading to residential buildings and collective accommodation buildings for both water and sewage systems increased by 9.3% and 22.3%, respectively.

In 2018, more dwellings were completed in the metropolitan area than five years ago. Dwellings built in the KOM area constituted 65.2% of housing effects in the voivodship (in 2014 – 58.6%). The average useful floor area of a dwelling completed (71.4 m²) decreased by 4.4 m² compared to 2014. Per 1000 population, in 2018, significantly more dwellings were completed than in Małopolskie Voivodship (10.8 towards 5.4).

The priority task of local government units is to ensure improvement of living conditions for their residents along with simultaneous sustainable development. Higher standard of living of inhabitants means a higher level of services offered, among others in the field of health protection, social assistance, education and culture.

In years 2014–2018, the availability of social services for residents of the metropolitan area increased. The number of outpatient health care facilities and medical consultations provided in them has increased. The situation in the area of institutional care for children aged 0–2 has improved, compared to 2014 there were more nurseries and children's clubs, and the number of children under nursery care more than doubled. In 2018, the child-raising benefit paid under the government programme "Family 500 plus" was paid on average monthly for 65.0 thousand families of the metropolitan area per 89.1 thousand children. Calculated per capita, expenditure on child-raising benefits in the metropolitan area amounted to PLN 496 (in the voivodship – PLN 639). In years 2014–2018, the number of households benefiting from social assistance benefits decreased. In 2018, 16.1 thousand of households benefited from social assistance benefits (25.3% of total number of households that received support in the voivodship) – by 11.5% less than in 2014. Beneficiaries of social assistance constituted 2.7% of total number of inhabitants of the area (4.5% in the voivodship).

Among gminas included in the described metropolitan area, Kraków – the main centre of cultural life in Małopolskie Voivodship – stands out with the greatest diversity of cultural institutions as well as the richness of the artistic offer. In other gminas of the Kraków Metropolitan Area, cultural centres and establishments, clubs and community centres as well as libraries are of fundamental importance for the possibility of using the public cultural offer. In years 2014–2018 interest in the diverse cultural offer of cultural institutions increased. In theatres, museums, cinemas, cultural centres and establishments, clubs and community centres an increasing number of viewers, visitors and event participants was recorded.

Małopolskie Voivodship is one of the best developed voivodships in terms of tourist infrastructure. In the Kraków Metropolitan Area, both the number of tourist accommodation establishments and the places in these facilities increased. The number of persons using overnight stays in tourist accommodation establishments and the number of overnight stays increased.

Rozdział 1

Chapter 1

Demografia i rynek pracy

Demography and labour market

1.1. Stan i struktura ludności

1.1. Size and structure of population

W latach 2014–2018 w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, podobnie jak w województwie małopolskim, notowano wzrost liczby ludności. W końcu 2018 r. obszar ten zamieszkiwało 1107,2 tys. osób (32,6% ludności województwa), tj. więcej o 2,2% niż w 2014 r. W tym samym okresie w województwie liczba ludności zwiększyła się o 1,0%. Kobiety zamieszkujące obszar metropolitalny stanowiły w 2018 r. 52,7% ogólnej liczby ludności analizowanego terenu. Dla porównania – odsetek kobiet w ludności ogółem województwa był niższy i wyniósł 51,5%.

Ze względu na rodzaj gminy prawie 70% ludności zamieszkującej Krakowski Obszar Metropolitalny skupiona była w gminie miejskiej (69,6% w 2018 r.), tj. w Krakowie. Pozostała ludność obszaru w zbliżonych proporcjach zamieszkiwała gminy miejsko-wiejskie (15,7% ludności obszaru) oraz wiejskie (14,7%). Biorąc pod uwagę kryterium lokalizacji 76,3% ludności Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego mieszkało w miastach, natomiast 23,7% na wsi.

Tablica 1.

Ludność

Stan w dniu 31 grudnia

Table 1.

Population

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Ogółem w tys. Grand total in thousands	3368,3	3372,6	3382,3	3391,4	3400,6
w tym kobiety of which females	1734,1	1735,9	1740,9	1745,4	1749,9
miasta urban areas	1637,6	1634,9	1637,4	1637,9	1638,7
wieś rural areas	1730,7	1737,7	1744,9	1753,5	1761,8
Ludność na 1 km ² Population per 1 km ²	222	222	223	223	224

Tablica 1. Ludność (dok.)
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 1. Population (cont.)
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Razem w tys. Total in thousands	1083,3	1085,8	1093,6	1099,6	1107,2
w tym kobiety of which females	571,4	572,5	576,5	579,5	583,5
miasta urban areas	831,5	831,5	836,6	839,6	844,3
wieś rural areas	251,8	254,4	257,1	259,9	262,9
Ludność na 1 km ² Population per 1 km ²	731	733	738	742	747

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym najwięcej ludności, poza Krakowem, zamieszkiwało gminę Wieliczka (5,4% ludności obszaru), a następnie gminy Skawina (3,9%) oraz Krzeszowice (2,9%). Najmniej osób zamieszkiwało gminę Igołomia-Wawrzeńczyce (0,7%), a w dalszej kolejności gminy Świątniki Górne oraz Biskupice (po 0,9%).

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat największy przyrost ludności odnotowano w gminie Wielka Wieś, gdzie liczba ludności w 2018 r. była wyższa o 11,7% w odniesieniu do 2014 r. Do grupy gmin z największym przyrostem ludności należały także Zielonki (wzrost o 9,3%), Niepołomice (o 8,9%) oraz Michałowice (o 7,3%). Ubytek liczby ludności w porównaniu z 2014 r. wystąpił w jednej gminie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego – Krzeszowice (spadek o 0,8%). W Krakowie, w ciągu pięciu lat, liczba ludności zwiększyła się o 1,2% i w końcu 2018 r. wyniosła 771,1 tys.

W 2018 r., podobnie jak w latach poprzednich, ponad połowę ludności Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego stanowiły kobiety. Na 100 mężczyzn zamieszkujących omawiany obszar przypadało 111 kobiet (106 w województwie, 107 w kraju). Do najbardziej sfeminizowanych jednostek terytorialnych, poza Krakowem (114), należały gminy Krzeszowice i Skawina (po 107) oraz Zabierzów, Niepołomice i Wieliczka (po 106). Prawie we wszystkich gminach obszaru metropolitalnego odnotowano przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn, wyjątek stanowiła gmina Michałowice, w której liczba mężczyzn równoważyła się z liczbą kobiet.

Gęstość zaludnienia – miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium, wyrażana najczęściej w osobach na 1 km².

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. gęstość zaludnienia wyniosła 747 osób wobec 224 w województwie i 123 w kraju. Najwyższą wartością omawianego wskaźnika, oprócz Krakowa (2359 osób na 1 km²), cechowała się gmina Wieliczka (596), a następnie gminy Świątniki Górne (495) oraz Zielonki (465), przy czym w tej ostatniej odnotowano największy jego przyrost na przestrzeni pięciu analizowanych lat (425 w 2014 r.). Do gmin najslabiej zaludnionych należały Igołomia-Wawrzeńczyce (123 osoby na km²), Jerzmanowice-Przebinia (160) i Czernichów (173).

W latach 2014–2018 zarówno w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym jak i województwie małopolskim notowano spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni – 18–64 lata), przy czym tempo tego spadku było niższe w województwie. W 2018 r. w obszarze metropolitalnym liczba ludności w wieku produkcyjnym wyniosła 666,2 tys. i była niższa o 2,3% od zanotowanej

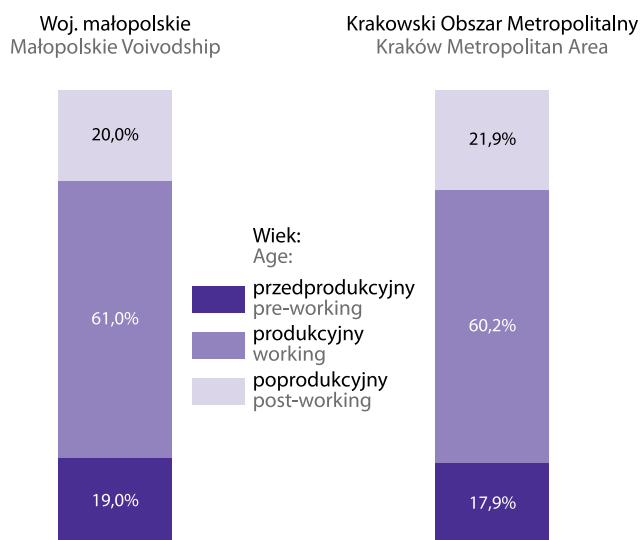
w 2014 r. (w województwie niższa o 1,9%). Największy odsetek ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Świątniki Górne (63,2%), a w dalszej kolejności w gminach Czernichów (63,0%) oraz Kocmyrzów-Luborzyca (62,9%), najmniejszy zaś na terenie Krakowa (59,6%), a następnie gmin Krzeszowice (60,0%), Zabierzów (60,7%) oraz Zielonki (60,9%).

W grupie wieku produkcyjnego wyróżnia się wiek mobilny (18–44 lata) oraz niemobilny (kobiety w wieku 45–59 lat, mężczyźni – 45–64 lata). W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego udział osób w wieku mobilnym w ludności w wieku produkcyjnym pozostał na tym samym poziomie co w roku 2014 i wyniósł 65,3%. Najwyższy udział ludności w wieku mobilnym w ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r. cechował gminy Niepołomice i Kraków (po 65,9%), a następnie gminy Igołomia-Wawrzeńczyce i Biskupice (po 65,6%), najniższy zaś wystąpił w gminach Zabierzów i Krzeszowice (po 61,6%), a w dalszej kolejności w gminie Świątniki Górne (63,3%).

Wykres 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Structure of population by economic age groups in 2018
As of 31st December

W latach 2014–2018 w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym największy przyrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat) odnotowano w gminie Wielka Wieś (wzrost o 14,5%), a w dalszej kolejności w gminach Niepołomice (o 14,0%) oraz Zielonki (o 13,2%). W 2018 r. w omawianym obszarze liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniosła 198,5 tys. (o 8,0% więcej niż w 2014 r.) i była niższa o 44,0 tys. od liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej). W województwie małopolskim liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniosła 645,2 tys. – o 0,7% więcej niż w 2014 r.

Relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności wyraża współczynnik **obciążenia demograficznego**, rozumiany jako stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (tj. w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym) do liczby ludności w wieku produkcyjnym, tj. ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym.

W 2018 r. obszar metropolitalny zamieszkiwało 242,5 tys. osób w wieku poprodukcyjnym, o 11,4% więcej niż w 2014 r. (w województwie zanotowano wzrost o 11,2%). Największy przyrost liczby ludności w wieku

poprodukcyjnym wystąpił w gminie Świątniki Górne (wzrost o 21,4%), a następnie w gminach Wielka Wieś (o 20,6%) oraz Liszki (o 19,5%).

W latach 2014–2018 zarówno w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym jak i województwie małopolskim obserwowano powolny proces starzenia się mieszkańców. W analizowanym okresie z roku na rok w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym zwiększała się wartość współczynnika obciążenia demograficznego. W 2018 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66,2 osób w wieku przed- i poprodukcyjnym, podczas gdy w 2014 r. wartość współczynnika wyniosła 58,9. W 2018 r. w województwie jak i w kraju relacja ta wyniosła odpowiednio 63,9 oraz 65,1. Na przestrzeni pięciu analizowanych lat największy przyrost omawianego współczynnika wystąpił w Krakowie – wzrost o 8,5 (z 59,3 w 2014 r. do 67,8 w 2018 r.) a następnie w gminach Liszki – o 7,5 (z 55,1 do 62,6) oraz Igołomia-Wawrzeńczyce – o 6,0 (z 57,2 do 63,2).

Mapa 1. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2018 r.

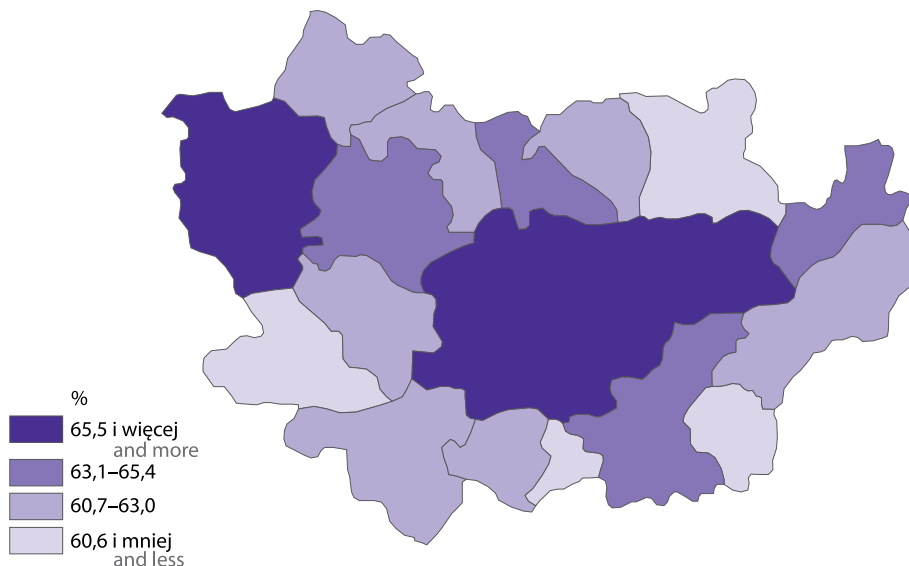
Stan w dniu 31 grudnia

Map 1.

Age dependency ratio in 2018

As of 31st December

Krakowski Obszar Metropolitalny=66,2
Kraków Metropolitan Area

1.2. Ruch naturalny oraz migracje ludności na pobyt stały

1.2. Vital statistics and migration of population for permanent residence

W latach 2014–2018 zarówno w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym jak i województwie małopolskim obserwowano nadwyżkę liczby urodzeń żywych nad zgonami, co przełożyło się na dodatni przyrost naturalny (2,4 tys. osób w 2018 r.). W skali obszaru metropolitalnego w 2018 r. gmina Krzeszowice była jedyną z ujemnym przyrostem naturalnym, przy czym zjawisko to występowało w każdym z analizowanych lat.

W 2018 r. współczynnik urodzeń (liczba urodzeń w przeliczeniu na 1 tys. ludności) w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym wyniósł 11,9 i był wyższy od wartości dla województwa małopolskiego (11,2) oraz kraju (10,1). Największą wartość współczynnika odnotowano na terenie gminy Niepołomice (13,6), a następnie gmin Świątniki Górne (12,8) oraz Wielka Wieś (12,7). Z kolei najmniej urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano

w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (9,0), a w dalszej kolejności w gminach Czernichów (9,9) i Michałowice (10,0).

W okresie objętym analizą Krakowski Obszar Metropolitalny cechował wyższy niż w województwie współczynnik natężenia zgonów (liczba zgonów na 1 tys. ludności) i w 2018 r. jego wartość wyniosła 9,8 (9,6 w województwie). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Krzeszowice (11,7), a następnie w gminie Jerzmanowice-Przebinia (10,4) oraz w Krakowie (10,2), najniższą zaś na terenie gminy Michałowice (6,6), a w dalszej kolejności gmin Wielka Wieś (6,7) oraz Mogilany (7,0).

Tablica 2. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności
Table 2. Vital statistics of population and net migration for permanent residence per 1000 population

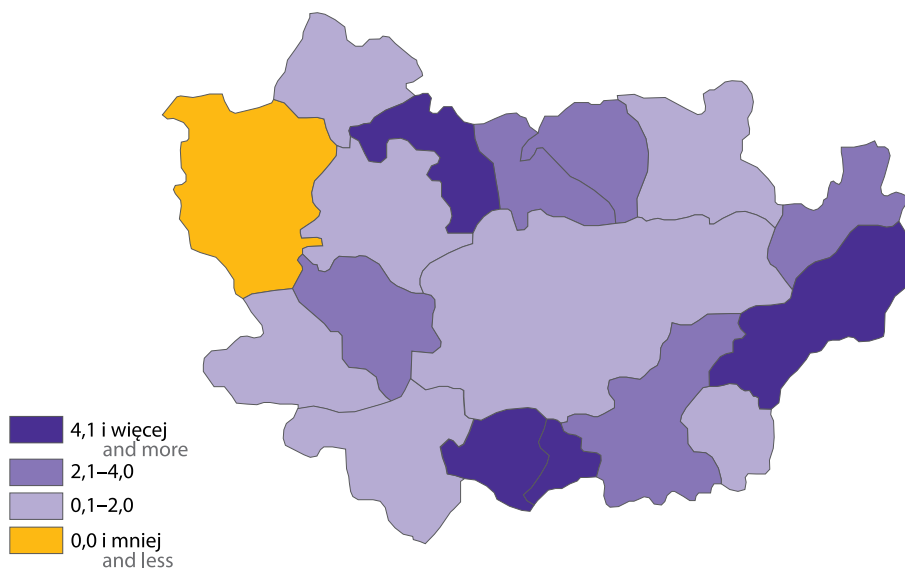
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Urodzenia żywe Live births	10,2	10,3	10,8	11,3	11,2
Zgony Deaths	8,8	9,3	9,1	9,4	9,6
Przyrost naturalny Natural increase	1,4	1,0	1,7	1,9	1,6
Małżeństwa Marriages	5,2	5,2	5,3	5,4	5,4
Saldo migracji wewnętrznych Net internal migration	1,1	1,1	1,0	1,1	1,4
Saldo migracji zagranicznych Net international migration	-0,2	-0,2 ^a	0,1	0,1	0,2
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Urodzenia żywe Live births	9,9	10,5	11,3	11,7	11,9
Zgony Deaths	9,0	9,7	9,1	9,7	9,8
Przyrost naturalny Natural increase	1,0	0,8	2,1	2,0	2,1
Małżeństwa Marriages	4,6	4,9	5,2	5,4	5,5
Saldo migracji wewnętrznych Net internal migration	4,2	4,3	4,1	4,5	6,6
Saldo migracji zagranicznych Net international migration	0,0	0,0 ^a	0,4	0,4	0,6

a Dane za 2014 r.

a Data for 2014.

W latach 2016–2018 Krakowski Obszar Metropolitalny charakteryzował wyższy niż w województwie współczynnik przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1 tys. ludności). W 2018 r. w obszarze metropolitalnym współczynnik osiągnął wartość 2,1 (1,6 w województwie, w kraju – minus 0,7). Ujemny przyrost naturalny na 1 tys. ludności odnotowano jedynie w gminie Krzeszowice (minus 1,4). Największy dodatni poziom współczynnika wystąpił w gminie Wielka Wieś (6,1), a następnie w gminach Niepołomice (5,3) oraz Mogilany i Świątyni Górne (po 4,9).

Mapa 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 r.
Map 2. Vital statistics per 1000 population in 2018

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym zawarto 6,1 tys. związków małżeńskich, więcej o 3,0% niż w 2017 r. i o 21,7% więcej w stosunku do 2014 r. Liczba zawartych małżeństw w obszarze metropolitalnym w 2018 r. stanowiła 33,1% wszystkich zawartych związków małżeńskich w województwie. W 2018 r. wartość współczynnika natężenia małżeństw (liczba zawartych małżeństw na 1 tys. ludności) w obszarze metropolitalnym wyniosła 5,5 (5,4 w województwie). Najwyższą wartość współczynnika odnotowano w gminie Świątniki Górne (6,9), a następnie w gminie Mogilany (6,2) oraz w Krakowie (5,8), najniższą zaś w gminie Zielonki (3,4), a w dalszej kolejności w gminach Zabierzów (3,6) oraz Krzeszowice (4,2).

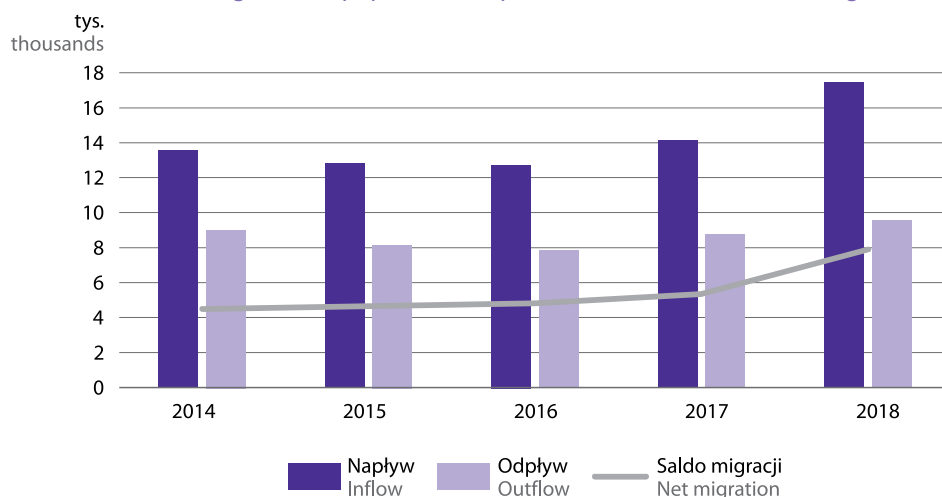
W latach 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zanotowano nadwyżkę liczby zameldowań na pobyt stały nad liczbą wymeldowań, co przełożyło się na dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2018 r. do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego napłynęło 17,5 tys. osób, co przy odpływie 9,6 tys. osób z analizowanego obszaru przełożyło się na ogólne saldo migracji na poziomie 7,9 tys. osób (5,5 tys. osób w województwie).

Największa liczba zameldowań w ruchu wewnętrznym na 1 tys. ludności w 2018 r. wystąpiła w gminie Wielka Wieś (32,5), a następnie w gminach Zielonki (26,8) oraz Michałowice (24,2). Najniższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w gminie Jerzmanowice-Przebinia (7,7), a następnie w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (8,4) i Krzeszowice (8,8).

Wskaźnik wymeldowań w ruchu wewnętrznym na 1 tys. ludności w okresie objętym analizą w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym wahał się między 7,1 a 8,5 i jego wartość była niższa niż w województwie. Najwyższą wartość omawianego wskaźnika w 2018 r. odnotowano w gminie Zielonki (12,9), a w dalszej kolejności w gminach Michałowice (10,8) oraz Zabierzów (10,4), a najniższą w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (5,2), a następnie w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (6,5) oraz Biskupice (6,6).

Wykres 2.
Chart 2.

Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały i saldo migracji
Internal and international migration of population for permanent residence and net migration

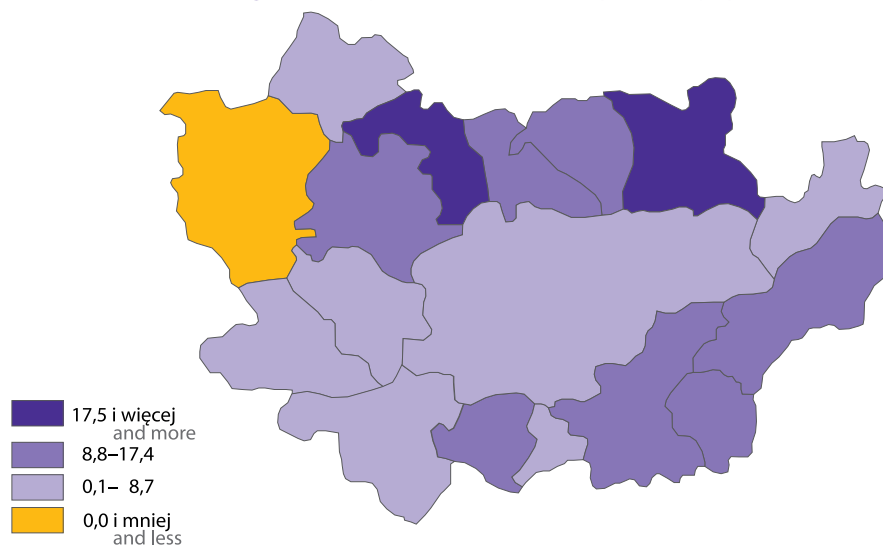

W przeliczeniu na 1 tys. ludności saldo migracji wewnętrznych w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w całym analizowanym okresie przewyższało poziom wskaźnika dla województwa i w 2018 r. wyniosło 6,6 (1,4 w województwie). Saldo migracji zagranicznych na 1 tys. ludności w obszarze metropolitalnym wyniosło w 2018 r. 0,6 wobec 0,0 w 2014 r. W województwie omawiany współczynnik osiągnął wartość odpowiednio 0,2 i minus 0,2.

Krakowski Obszar Metropolitalny wyróżniał się na tle województwa małopolskiego wyższym saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1 tys. ludności. W 2018 r. wartość omawianego wskaźnika w obszarze metropolitalnym wyniosła 7,2 wobec 1,6 w województwie. Ujemną wartość wskaźnika odnotowano jedynie w gminie Krzeszowice (minus 1,1). Największa przewaga napływu ludności nad odpływem w przeliczeniu na 1 tys. ludności wystąpiła w gminie Wielka Wieś (26,2), a następnie w gminach Kocmyrzów-Luborzyca (17,9) oraz Niepołomice (15,8). W 2018 r. w Krakowie saldo migracji na 1 tys. ludności wyniosło 6,1.

Mapa 3.
Map 3.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2018 r.
Net internal and international migration for permanent residence per 1000 population in 2018

1.3. Dojazdy do pracy

1.3. Commutes to work

W 2016 r. do pracy w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym przyjeżdżało¹ 121,8 tys. pracowników najemnych, co stanowiło 39,9% ogólnej liczby przyjeżdżających do pracy w gminach województwa małopolskiego. Najwięcej osób przyjeżdżało do pracy w Krakowie – 84,0 tys. osób (69,0% przyjeżdżających do pracy w KOM), a w dalszej kolejności w Zabierzowie – 8,5 tys. (7,0%) oraz Skawinie – 7,7 tys. (6,3%). Gminą o najmniejszej liczbie przyjeżdżających pracowników najemnych była Kocmyrzów-Luborzyca – 0,2 tys. osób (0,2% przyjeżdżających do pracy w KOM).

Spośród 84,0 tys. osób przyjeżdżających do pracy w Krakowie, 25,5 tys. (30,3%) pracowników najemnych miało miejsce zamieszkania na terenie 16 pozostałych gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Najwięcej osób w celach zarobkowych przyjeżdżało do Krakowa z gminy Wieliczka – 4,8 tys. (19,0% ogólnej liczby przyjeżdżających z KOM do pracy w Krakowie). Znaczne strumienie przyjeżdżających do pracy w Krakowie pochodziły także z gminy Skawina – 2,6 tys. (10,2%) oraz Zielonki i Zabierzów – po 2,0 tys. osób (odpowiednio 8,0% i 7,9%).

Poza granice Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2016 r. wyjeżdżało 67,3 tys. pracowników najemnych, tj. 21,1% wyjeżdżających do pracy z gmin województwa małopolskiego. Najwięcej pracowników najemnych wyjeżdżało do pracy z Krakowa – 19,9 tys. (29,6% wyjeżdżających do pracy z KOM). Drugą pod względem liczności omawianej zbiorowości gminą była Wieliczka – 9,1 tys. osób (13,5%). Najmniej pracowników najemnych wyjeżdżało do pracy z gminy Igołomia-Wawrzeńczyce – 0,7 tys. (1,1% wyjeżdżających do pracy z KOM).

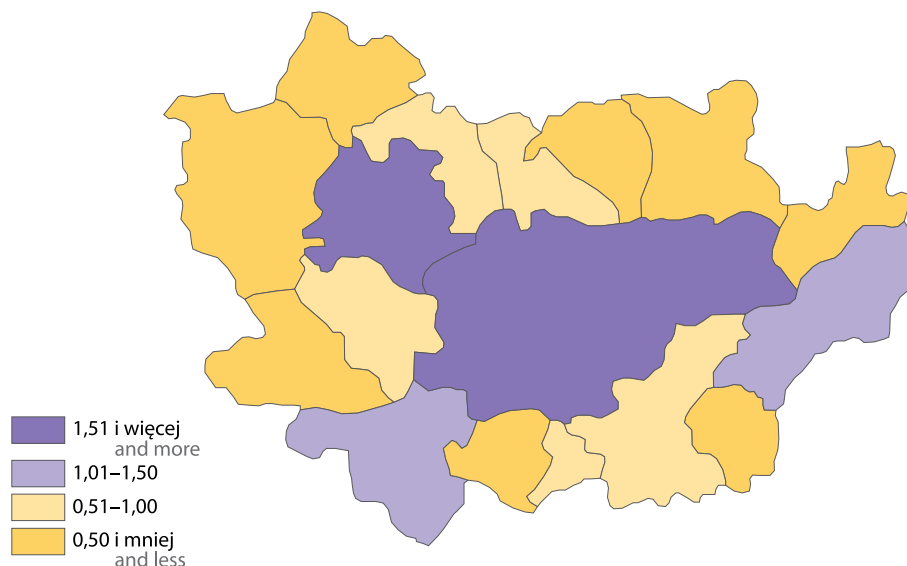
Dla ponad połowy (53,5%) osób wyjeżdżających do pracy z Krakowa, miejscem pracy były gminy Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Najczęściej wybieranym kierunkiem wyjazdów była gmina Zabierzów, którą na miejsce pracy zarobkowej wybrało 3,6 tys. pracowników najemnych (33,6% ogólnej liczby wyjeżdżających do KOM z Krakowa), a w dalszej kolejności Skawina – 1,7 tys. (15,8%) oraz Niepołomice – 1,6 tys. (14,6%).

Iloraz przepływów rozumiany jako stosunek liczby przyjeżdżających do pracy w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym do liczby osób, która wyjeżdżała do pracy poza KOM wyniósł 1,81 (0,72 w województwie). Oznacza to, że w celach zarobkowych więcej osób przyjeżdżało do pracy w KOM niż wyjeżdżało z analizowanego obszaru.

W 2016 r. iloraz przepływów osiągnął najwyższą wartość w Krakowie (4,22), gdzie na jednego wyjeżdżającego do pracy z tej gminy przypadały około cztery osoby przyjeżdżające. Większą liczbę przyjeżdżających do pracy w danej gminie od liczby wyjeżdżających odnotowano także w gminie Zabierzów (2,67), Niepołomice (1,44) oraz Skawina (1,32). W pozostałych gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego liczba wyjeżdżających do pracy przewyższała liczbę przyjeżdżających, a najniższy iloraz przepływów wystąpił w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (0,11).

¹ Patrz uwagi metodologiczne, ust. 3 na str. 92.

Mapa 4. Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem w 2016 r.
Map 4. Ratio of flows related to employment in 2016

1.4. Pracujący

1.4. Employed persons

W 2018 r. ponad połowa osób pracujących w województwie małopolskim skupiona była na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. W obszarze metropolitalnym liczba pracujących wyniosła 428,5 tys. osób, co stanowiło 51,6% pracującej ludności województwa. Zarówno w skali analizowanego obszaru jak i województwa liczba pracujących w latach 2014–2018 rosła. W odniesieniu do 2014 r. liczba pracujących w obszarze metropolitalnym zwiększyła się o 16,5%, w województwie odnotowano wzrost rzędu 12,3%.

Tablica 3. Pracujący^a w głównym miejscu pracy
Stan w dniu 31 grudnia
Table 3. Employed persons^a in main workplace
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Ogółem w tys. Grand total in thousands	739,9	748,5	781,3	806,7	830,8
w tym kobiety of which women	376,7	383,4	396,9	410,5	422,0
w % pracujących ogółem in % of total employed persons	50,9	51,2	50,8	50,9	50,8
Dynamika (rok poprzedni=100) Indices (previous year=100)	102,6	101,2	104,4	103,3	103,0

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
^a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

Tablica 3. Pracujący^a w głównym miejscu pracy (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Employed persons^a in main workplace (cont.)

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Razem w tys. Total in thousands	367,8	376,6	394,8	412,8	428,5
w tym kobiety of which women	187,5	193,1	200,2	209,9	218,4
w % pracujących ogółem in % of total employed persons	51,0	51,3	50,7	50,8	51,0
Dynamika (rok poprzedni=100) Indices (previous year=100)	103,1	102,4	104,8	104,6	103,8

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

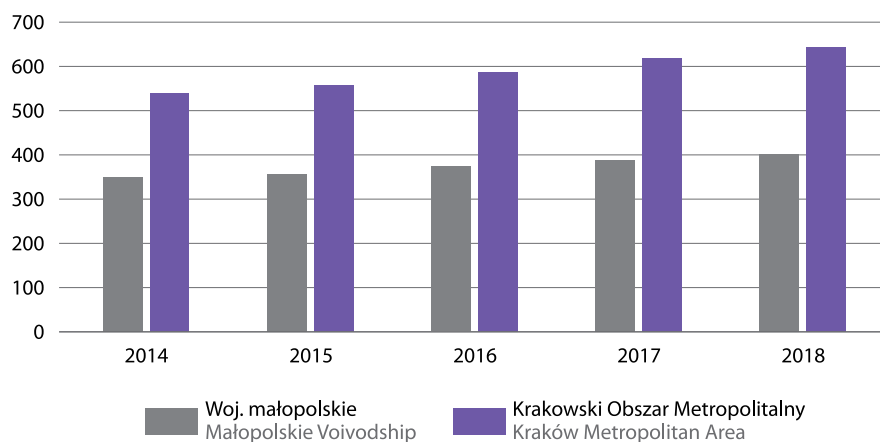
W latach 2014–2018 w ludności pracującej Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego nieznacznie przeważały kobiety (odsetek kobiet w 2018 r. i 2014 r. wyniósł po 51,0%). W skali województwa udział pracujących w rozróżnieniu na płeć rozkładał się podobnie jak w KOM, przewaga kobiet nad mężczyznami została utrzymana, odsetek pracujących kobiet w 2018 r. wyniósł 50,8% wobec 50,9% w 2014 r.

Wykres 3. Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Employed persons per 1000 working age population

As of 31st December

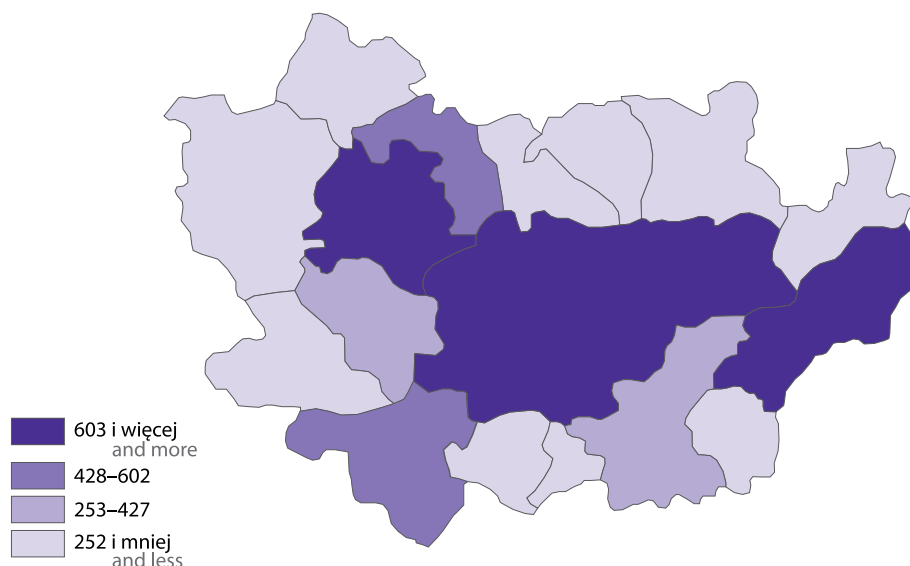
W analizowanym okresie Kraków skupiał ponad 80% pracujących Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (83,6% w 2014 r., 82,9% w 2018 r.). W skali województwa pracujący w Krakowie stanowili ponad 40% omawianej zbiorowości (41,5% w 2014 r., 42,7% w 2018 r.). W końcu 2018 r. pracujący w pozostałych gminach najliczniej skupieni byli w gminie Skawina (3,7% pracujących w obszarze metropolitalnym), a w dalszej kolejności w gminach Niepołomice (2,7%), Wieliczka i Zabierzów (po 2,6%).

Mapa 5. Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 5. Employed persons per 1000 working age population in 2018

As of 31st December

W końcu 2018 r. w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym pracowały 643 osoby wobec 400 osób w województwie i 414 osób w kraju. Najwyższy wskaźnik wystąpił w Krakowie, gdzie na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypadają 773 osoby pracujące. Kolejnymi gminami o wysokiej wartości wskaźnika były Zabierzów (696) oraz Niepołomice (655). Najmniej osób pracujących na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (78).

Na przestrzeni lat 2014–2018 niemal we wszystkich gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zaobserwowano wzrost ludności pracującej w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Najwyższy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Niepołomice (655 w 2018 r. wobec 480 w 2014 r.), a następnie w gminie Skawina (587 wobec 439). Spośród gmin analizowanego obszaru spadek wartości wskaźnika odnotowano w gminie Zabierzów (696 w 2018 r. wobec 773 w 2014 r.).

1.5. Bezrobotni zarejestrowani**1.5. Registered unemployed persons**

Sytuacja na rynku pracy systematycznie się poprawia, czego przejawem jest wyraźny spadek liczby bezrobotnych. W końcu 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wyniosła 17,0 tys., co stanowiło 23,8% bezrobotnych zarejestrowanych w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek liczby bezrobotnych o 1,9 tys. (o 10,0%), natomiast w porównaniu z 2014 r. omawiana zbiorowość zmniejszyła się o 14,7 tys. (o 46,4%). Dla porównania liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie małopolskim w stosunku do 2017 r. i 2014 r. zmniejszyła się odpowiednio o 10,0% i 48,6%.

W latach 2014–2018 w zbiorowości osób bezrobotnych obszaru metropolitalnego nieznacznie przeważały kobiety (52,8% w 2018 r.). Wyjątek stanowił 2014 r., w którym udział osób bezrobotnych w rozróżnieniu na płeć był niemal równy (kobiety 49,9%, mężczyźni 50,1%). W skali województwa w każdym z analizowanych lat udział bezrobotnych kobiet był wyższy niż wartość przypadająca dla obszaru metropolitalnego.

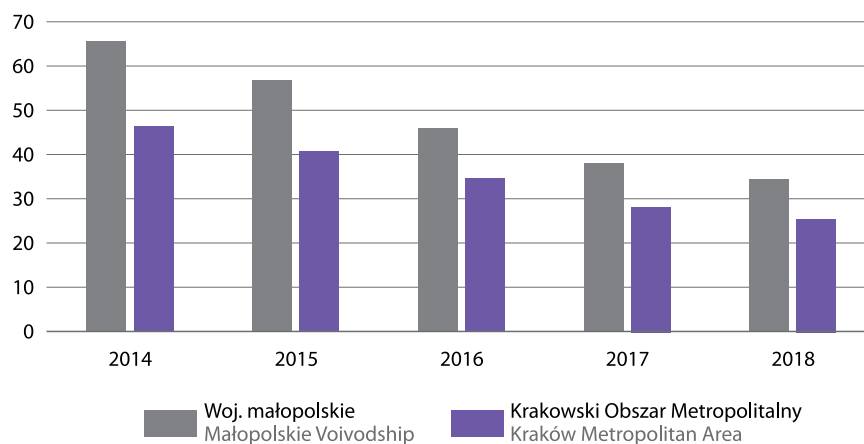
Tablica 4. Bezrobotni zarejestrowani
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 4. Registered unemployed persons
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Ogółem w tys. Grand total in thousands	139,0	119,6	96,5	79,4	71,5
w tym kobiety of which women	72,8	64,2	52,3	44,7	41,2
w % bezrobotnych zarejestrowanych ogółem in % of total registered unemployed persons	52,4	53,7	54,2	56,3	57,6
Dynamika (rok poprzedni=100) Indices (previous year=100)	84,5	86,0	80,7	82,3	90,0
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Razem w tys. Total in thousands	31,7	27,6	23,3	18,9	17,0
w tym kobiety of which women	15,8	13,9	11,9	9,9	9,0
w % bezrobotnych zarejestrowanych razem in % of total registered unemployed persons	49,9	50,5	51,2	52,1	52,8
Dynamika (rok poprzedni=100) Indices (previous year=100)	86,0	87,0	84,6	81,0	90,0

Na koniec 2018 r. osoby zarejestrowane w Krakowie stanowiły 67,4% ogólnej liczby bezrobotnych analizowanego obszaru, jednocześnie stanowiąc 16,0% bezrobotnych zarejestrowanych w województwie. W porównaniu z 2014 r. zbiorowość bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich analizowanych gminach. Największy spadek zanotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (o 53,9%), a następnie w gminie Jerzmanowice-Przegonia (o 48,2%) oraz w Krakowie, gdzie zbiorowość bezrobotnych zmniejszyła się o 47,8%.

W końcu 2018 r. w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym przypadało 26 osób bezrobotnych (47 w 2014 r.). W skali województwa i kraju wskaźnik ten był wyższy i wyniósł odpowiednio 34 oraz 42 osoby. Najniższa wartość wskaźnika w 2018 r. wystąpiła w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (15), a następnie w gminie Zielonki (17) oraz Wielka Wieś i Michałowice (po 19). Z kolei najwięcej osób bezrobotnych na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Krzeszowice (38), a w dalszej kolejności w gminach: Wieliczka (31), Biskupice i Skawina (po 30).

Wykres. 4. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym
Chart 4. Number of unemployed persons per 1000 working age population

Rozdział 2

Chapter 2

Potencjał gospodarczy

Economic potential

Krakowski Obszar Metropolitalny, jako oddzielna struktura funkcjonalna, może być rozpatrywany pod względem własnego potencjału gospodarczego. Metropolitalny charakter obszaru, wyższa od przeciętnej koncentracja potencjalnych klientów produktów i usług oraz szerszy dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej, wytworzyły tu specyficzne warunki rozwoju przedsiębiorczości. Na szczególną uwagę zasługuje rola handlu i sektora usług biznesowych w gospodarce obszaru, a także specjalnych stref i parków technologicznych funkcjonujących na jego terenie.

2.1. Podmioty gospodarki narodowej

2.1. National economy entities

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej, zwanym dalej rejestrem REGON, zarejestrowanych było 181,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej² z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Stanowiło to prawie połowę (46,3%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim.

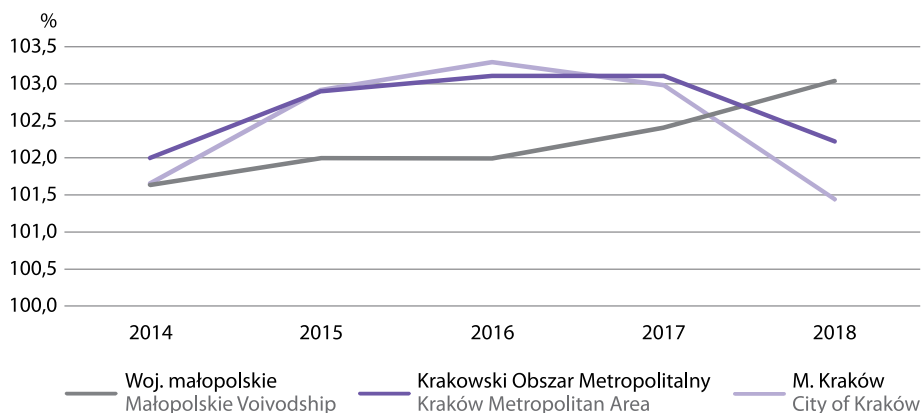
Liczba podmiotów gospodarczych z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w latach 2014–2018 systematycznie rosła, najszybciej w latach 2016–2017 (wzrost po 3,1% w stosunku rocznym). W końcu 2018 r. liczba zarejestrowanych podmiotów była o 11,8% wyższa niż w 2014 r. (w województwie o 9,7%). Na wzrost ogólnej liczby podmiotów w KOM wpłynął głównie sektor prywatny, który powiększył się w badanym okresie niemal o 10%, podczas gdy w sektorze publicznym ubyło 5,0% podmiotów.

Wykres 5. Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej

(rok poprzedni=100)

Chart 5. Indices of national economy entities

(previous year=100)

² Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie oraz jednostek lokalnych; w podziale według sekcji PKD, sektorów własności i przewidywanej liczby pracujących – bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności, formie własności lub przewidywanej liczbie pracujących nie występuje w rejestrze REGON – patrz uwagi metodologiczne, ust. 6 na str. 92.

Dynamika liczby podmiotów w omawianym okresie nieco różniła się od obserwowanej w województwie małopolskim, natomiast była zbliżona do notowanej w Krakowie i podlegała podobnym do niej wahaniom. W ujęciu przestrzennym, najbardziej znaczący wzrost liczby podmiotów w analizowanym okresie odnotowano z gminy Michałowice (o 24,7%), a w dalszej kolejności z gmin Wielka Wieś (o 22,9%) i Zabierzów (o 19,4%). Liczba zarejestrowanych podmiotów zwiększyła się we wszystkich rozpatrywanych 17 gminach.

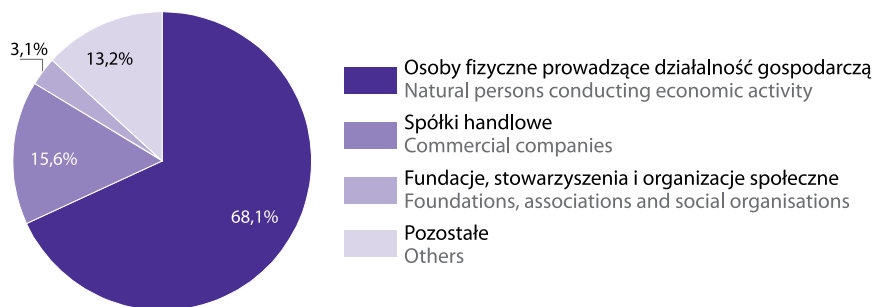
Poza Krakowem, który w końcu 2018 r. skupiał 140,5 tys. podmiotów (ponad 3/4 wszystkich podmiotów w KOM), najwięcej jednostek prawnych zarejestrowanych było z terenu gminy Wieliczka – 8,1 tys. (4,5%), a następnie z gmin Skawina – 5,0 tys. (2,7%) oraz Zabierzów – 3,6 tys. (2,0%). Najmniejszy udział zarejestrowanych podmiotów w ich ogólnej liczbie odnotowano z gminy Igołomia-Wawrzeńczyce (0,3%) oraz z gmin Biskupice (0,5%) i Jerzmanowice-Przegonia (0,6%). W końcu omawianego okresu wśród podmiotów gospodarki narodowej z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego 77,5% zarejestrowanych było w gminie miejskiej (w Krakowie), a 11,7% – w gminach miejsko-wiejskich (takich jak: Wieliczka, Skawina, Krzeszowice, Niepołomice i Świątniki Górne). Pozostałe 10,8% podmiotów zarejestrowanych było w gminach wiejskich.

Według sektorów własności, w dniu 31 grudnia 2018 r. sektor prywatny skupiał 97,1% ogólnej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. W ujęciu przestrzennym, największym udziałem sektora prywatnego charakteryzowała się gmina Wieliczka (98,7%), a w dalszej kolejności gminy Liszki i Mogilany (po 98,6%) oraz Zabierzów i Michałowice (po 98,5%), najmniejszym natomiast (a co za tym idzie największym udziałem sektora publicznego) – Kraków (96,7%), a następnie gminy Świątniki Górne (97,0%) i Igołomia-Wawrzeńczyce (97,3%).

Wykres 6. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym według wybranych form prawnych w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 6. Structure of national economy entities in the private sector by selected legal forms in 2018
As of 31st December

W końcu 2018 r., według kryterium formy prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 120,0 tys. stanowiły 66,2% wszystkich podmiotów zarejestrowanych z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Udział tego typu jednostek w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów w poszczególnych gminach wahał się od 62,5% w Krakowie do 85,8% w Biskupicach.

Jednocześnie zarejestrowanych było 30,9 tys. spółek handlowych, co stanowiło prawie 3/4 (74,4%) ogólnej liczby spółek handlowych z województwa małopolskiego i 17,0% wszystkich podmiotów w KOM. Spółki te na siedzibę swojej działalności wybierały najczęściej metropolię i jej okolice, tym samym największy udział spółek handlowych w zbiorowości podmiotów wpisanych do rejestru REGON odnotowano w Krakowie – 19,7%, a następnie w gminach Zabierzów – 12,4% i Wielka Wieś – 11,3%. Natomiast najmniej spółek handlowych w relacji do ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych było w gminach: Biskupice (2,7%), Czernichów (3,8%) i Kocmyrzów-Luborzycza (3,9%).

Spośród spółek handlowych 15,9% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego, zarejestrowane głównie w Krakowie, a w dalszej kolejności – w gminach: Skawina, Zabierzów i Wieliczka. Żadnych spółek tego typu nie odnotowano jedynie w gminie Michałowice. Należy zauważyć, że wszystkie zarejestrowane spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego należały do sektora prywatnego.

W strukturze spółek handlowych według form prawnych najwięcej było spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. W końcu analizowanego okresu stanowiły one 79,8% wszystkich wpisanych do rejestru REGON spółek handlowych z omawianego obszaru. W porównaniu ze stanem w końcu 2014 r. odnotowano wzrost liczby spółek handlowych o 32,8%, przy czym liczba spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zwiększyła się o 30,7%, a liczba spółek akcyjnych spadła o 4,4%.

Jednocześnie liczba spółek cywilnych zmniejszyła się minimalnie (o 0,1%) na przestrzeni analizowanych lat i w końcu 2018 r. w KOM wynosiła 14,8 tys. Najwięcej spółek cywilnych zarejestrowanych było w Krakowie (12,2 tys.), a w dalszej kolejności w gminach Wieliczka (0,6 tys.) i Skawina (0,4 tys.).

Ponadto w końcu omawianego okresu wpisanych było do rejestru REGON 9 przedsiębiorstw państwowych i 299 spółdzielni, tj. odpowiednio o 2 i 188 mniej niż w końcu 2014 r. Zarówno przedsiębiorstw państwowych, jak i spółdzielni najwięcej zarejestrowanych było w Krakowie (odpowiednio 7 i 252). Przedsiębiorstwa państwowe były również w gminach Krzeszowice i Niepołomice (po 1 przedsiębiorstwie). Natomiast wśród spółdzielni największa ich liczba była, oprócz Krakowa, w gminie Skawina (9) i gminie Wieliczka (7 spółdzielni).

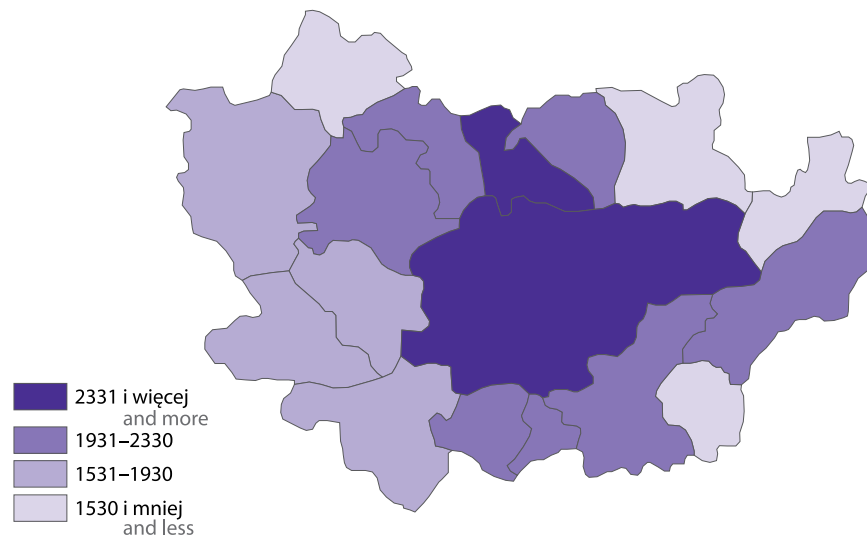
Mapa 6. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Mapa 6.

National economy entities per 10 thousand working age population in 2018

As of 31st December

Jednym z głównych wyznaczników poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, która w końcu 2018 r. w KOM wynosiła 2721, czyli znacznie więcej niż przeciętnie w województwie (1887). W KOM najwyższą liczbę zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w Krakowie (3057), a następnie w gminach Zielonki (2532) i Mogilany (2252), najniższą natomiast w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (1257) oraz, w dalszej kolejności, Biskupice (1445) i Kocmyrzów-Luborzycza (1479). Wyraźnie słabiej pod względem przedsiębiorczości wypadły północno-wschodnie tereny KOM, a także

jego południowo-wschodni i północno-zachodni kraniec, podczas gdy znacznie lepiej – oprócz samego Krakowa – gminy położone blisko centrum obszaru.

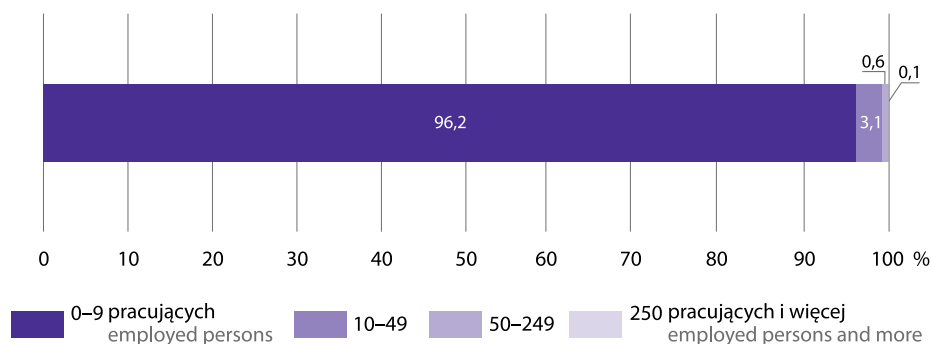
Największa koncentracja podmiotów gospodarki narodowej, wyrażająca się ich liczbą na 1 km², wystąpiła zgodnie z przewidywaniami w Krakowie (430), a w dalszej kolejności w gminie Wieliczka (81), Zielonki (72) oraz Świątniki Górne (63) – najmniejszej pod względem powierzchni ze wszystkich rozpatrywanych gmin. Kontrastując z metropolią, najniższym współczynnikiem koncentracji charakteryzowała się gmina Igołomia-Wawrzeńczyce (9), a następnie gminy Jerzmanowice-Przegonia (15) oraz Kocmyrzów-Luborzyca i Czernichów (po 18). Średnio na 1 km² powierzchni Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w końcu 2018 r. przypadały 122 podmioty gospodarki narodowej (o 13 więcej niż w końcu 2014 r.), podczas gdy w całym województwie wskaźnik ten był znacznie niższy i wynosił 26 (cztery lata wcześniej – 23). Świadczy to o znacznym rozwoju przedsiębiorczości w KOM.

Pod względem przewidywanej liczby pracujących w końcu omawianego okresu wśród jednostek zarejestrowanych z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zdecydowaną większość stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób), których było 174,4 tys. Podmiotów małych (od 10 do 49 pracujących) było 5,6 tys. Przedsiębiorstw średniej wielkości (od 50 do 249 pracujących) było zarejestrowanych 1,0 tys. Dużych podmiotów, o przewidywanej liczbie pracujących 250 osób i więcej, było w KOM 0,2 tys. i, podobnie jak podmioty średniej wielkości, stanowiły one jedynie niewielki odsetek wszystkich zarejestrowanych, ale z powodu swoich rozmiarów pełniły znaczącą rolę w gospodarce obszaru.

Wykres 7. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 7. Structure of national economy entities by expected number of employed persons in 2018
As of 31st December

Według kryterium podstawowego rodzaju prowadzonej działalności zbiorowość podmiotów zarejestrowanych z obszaru Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego pozostaje różnorodna, jednak można wyróżnić kilka najczęstszych obszarów działalności. Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych było w końcu 2018 r. w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych (37,1 tys., tj. 20,5% ogólnej liczby podmiotów), a w dalszej kolejności w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (25,1 tys. – 13,9%), Budownictwo (18,0 tys. – 9,9%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (13,1 tys. – 7,2%). Łącznie sekcje te skupiały ponad połowę (51,5%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie KOM.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności w KOM dominującą rolę w strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych pełniły jednostki działające w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych (udział 19,4%–28,7% ogólnej liczby podmiotów w poszczególnych gminach). Podmioty z sekcji

Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna odgrywały stosunkowo największą rolę w Krakowie (14,9%), a następnie w gminach Wielka Wieś (14,5%) i Zielonki (14,4%), a z Budownictwa – były siłą napędową gospodarki przede wszystkim w gminie Jerzmanowice-Przegonia, a także Czernichów i Skawina (odpowiednio: 21,9%, 17,8%, 17,2% ogólnej liczby podmiotów w gminach). Udział podmiotów z sekcji Przetwórstwo przemysłowe był znaczący szczególnie w gminie Świątniki Górne (21,0%), a w dalszej kolejności w gminach Czernichów i Liszki (po 11,5%) oraz Skawina (11,4%), czyli w południowo-zachodniej części Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.

2.2. Usługi

2.2. Services

Z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w sektorze usług³ zarejestrowanych było w rejestrze REGON w końcu 2018 r. łącznie 148,6 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. 82,0% ogólnej liczby (wobec 74,7% w województwie). Sekcje PKD zaliczane do tego rodzaju działalności traktowane łącznie stanowiły najliczniejszą zbiorowość podmiotów gospodarczych z terenu KOM. Na przestrzeni lat 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zaobserwowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w sektorze usług. W odniesieniu do 2014 r. liczba podmiotów zwiększyła się o 12,9%, w województwie odnotowano wzrost rzędu 9,3%.

W 2018 r. w przekroju gminnym najwyższy udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług analizowanego obszaru odnotowano w Krakowie (84,2%), a w dalszej kolejności w gminie Zielonki (81,6%). Z kolei najniższy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w usługach w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych odnotowano w gminie Świątniki Górne (64,9%).

Tablica 5. Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. National economy entities and employed persons^a

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w sektorze usług: Entities of the national economy operating in services sector:					
w tys. in thousands	267,4	272,6	278,1	284,3	292,4
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej in % of total number of entities of the national economy	75,0	74,9	74,9	74,8	74,7
Pracujący w sektorze usług: Employed persons:					
w tys. in thousands	506,1	511,4	533,6	554,6	571,0
w % ogólnej liczby pracujących in % of total number of employed persons	68,4	68,3	68,3	68,7	68,7

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

³ Patrz uwagi metodologiczne, ust. 5 na str. 90.

Tablica 5. Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący^a (dok.)

Table 5. National economy entities and employed persons^a (cont.)
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w sektorze usług; Entities of the national economy operating in services sector:					
w tys. in thousands	131,6	135,7	140,2	144,9	148,6
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej in % of total number of entities of the national economy	81,2	81,3	81,5	81,7	82,0
Pracujący w sektorze usług; Employed persons:					
w tys. in thousands	280,0	286,4	300,9	316,4	328,8
w % ogólnej liczby pracujących in % of total number of employed persons	76,1	76,0	76,2	76,7	76,7

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

Pod względem liczby pracujących⁴ sektor usług zdecydowanie dominował na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, skupiając w końcu 2018 r. 328,8 tys. osób, tj. 76,7% wszystkich pracujących i osiągając udział o 8,0 p. proc. wyższy od średniego w województwie (68,7%). W 2018 r. w stosunku do 2014 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zaobserwowano wzrost liczby pracujących w sektorze usług o 48,8 tys., tj. o 17,4%.

W końcu 2018 r. największy udział liczby pracujących w sektorze usług w ogólnej liczbie odnotowano w gminie Biskupice (90,5%), a następnie w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (86,7%) oraz Wielka Wieś (85,2%). Najmniejszy udział zaobserwowano w gminie Niepołomice (28,3%) oraz w gminie Skawina (36,4%).

Spośród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w sektorze usług dominowały podmioty z sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych, których udział wyniósł 25,0%. Znacznym udziałem odznaczały się również podmioty z sekcji Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 6,9%.

W 2018 r. w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zarejestrowanych było 37,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. 20,5% ogólnej liczby (wobec 21,9% w województwie). W przekroju gminnym najwyższy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych na danym obszarze odnotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (28,7%), w dalszej kolejności w gminie Świątniki Górne (27,1%) oraz w gminie Biskupice (26,1%), a najniższy – w Krakowie (19,4%).

Na koniec 2018 r. na terenie KOM działały łącznie 23 hipermarkety i 149 supermarketów, zdecydowana większość zlokalizowana była w Krakowie (wszystkie hipermarkety i 137 supermarketów). Zlokalizowane w KOM tego typu placówki handlu wielkopowierzchniowego stanowiły 50,0% wszystkich hipermarketów i 27,4% wszystkich supermarketów działających w województwie małopolskim.

⁴ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

2.3. Usługi biznesowe

2.3. Business services

Z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego do rejestru REGON według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. wpisanych było 50,3 tys. podmiotów deklarujących świadczenie usług biznesowych, czyli związanych z obsługą działalności gospodarczej⁵. Podmioty te stanowiły 64,9% tego typu przedsiębiorstw w województwie małopolskim. Na przestrzeni omawianych 5 lat sukcesywnie zwiększała się liczba podmiotów deklarujących świadczenie usług biznesowych. W porównaniu ze stanem z końca 2014 r. ich liczba wzrosła o 11,6 tys. (o 30,1%). Zwiększał się również udział firm sektora biznesowego w ogólnej liczbie podmiotów Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (z 23,9% w 2014 r. do 27,8% w 2018 r.).

W końcu 2018 r. wśród gmin należących do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego najwyższy udział podmiotów świadczących usługi biznesowe odnotowano w Krakowie (30,3% ogólnej liczby podmiotów w gminie), a w dalszej kolejności w gminie Zielonki (28,1%) oraz gminie Wielka Wieś (24,6%). W stosunku do 2014 r. we wszystkich gminach wzrosła liczba firm związanych z obsługą działalności gospodarczej, w tym o ponad połowę w gminach Biskupice, Wielka Wieś, Niepołomice i Michałowice.

Spośród przedsiębiorstw świadczących usługi biznesowe z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2018 r. najwięcej było podmiotów prowadzących działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (22,9% ogólnej liczby podmiotów sektora usług biznesowych). Działalność prawniczą, rachunkowo-księgową oraz związaną z zarządzaniem prowadziło 21,0% podmiotów sektora usług biznesowych. Przedsiębiorstwa zajmujące się branżą informatyczną (czyli prowadzące działalność wydawniczą w zakresie oprogramowania, działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność; działalność portali internetowych) stanowiły 20,5% firm związanych z obsługą działalności gospodarczej. Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne prowadziło 10,4% podmiotów. Przedsiębiorstwa deklarujące świadczenie usług w zakresie pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (czyli m.in. w zakresie specjalistycznego projektowania, fotografii, tłumaczeń) obejmowały 9,5% działalności biznesowej. Udział firm zajmujących się utrzymaniem porządku w budynkach, zagospodarowaniem terenów zieleni, administracyjną obsługą biur wyniósł 7,1%. Działalność w zakresie reklamy, badania rynku i opinii publicznej prowadziło 6,5% podmiotów. W porównaniu z 2014 r. wzrosła liczba podmiotów we wszystkich wymienionych grupach przedsiębiorstw świadczących usługi biznesowe, w tym najwięcej (o 62,8%) w branży informatycznej.

2.4. Przemysł i Budownictwo

2.4. Industry and Construction

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w rejestrze REGON z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wpisanych było 31,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które zadeklarowały prowadzenie działalności w obszarze Przemysłu⁶ i Budownictwa. Stanowiły one 17,6% ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych z terenu KOM. W porównaniu z końcem 2014 r. ich liczba wzrosła o 6,9% (w województwie – o 11,6%).

⁵ Patrz uwagi metodologiczne, ust. 6 na str. 91.

⁶ Patrz uwagi metodologiczne, ust. 5 na str. 90.

Tablica 6. Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący^a w Przemysle i Budownictwie
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 6. Entities of the national economy and employed persons^a in Industry and Construction
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Przemysle i Budownictwie: Entities of the national economy registered in Industry and Construction:					
w tys. in thousands	85,3	87,3	89,0	91,7	95,2
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej in % of total number of entities of the national economy	23,9	24,0	24,0	24,1	24,3
Pracujący w Przemysle i Budownictwie: Employed persons in Industry and Construction:					
w tys. in thousands	230,2	233,6	244,3	248,3	256,4
w % ogólnej liczby pracujących in % of total number of employed persons	31,1	31,2	31,3	30,8	30,9
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Przemysle i Budownictwie: Entities of the national economy registered in Industry and Construction:					
w tys. in thousands	29,8	30,5	31,1	31,8	31,9
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej in % of total number of entities of the national economy	18,4	18,3	18,1	17,9	17,6
Pracujący w Przemysle i Budownictwie: Employed persons in Industry and Construction:					
w tys. in thousands	87,1	89,5	93,1	95,7	99,0
w % ogólnej liczby pracujących in % of total number of employed persons	23,7	23,8	23,6	23,2	23,1

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
 a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

W końcu 2018 r. w przekroju gminnym największy udział podmiotów gospodarki narodowej deklarujących prowadzenie działalności w obszarze Przemysłu i Budownictwa w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON z danej gminy odnotowano w gminie Świątniki Górne (34,2%), a w dalszej kolejności w gminach Jerzmanowice-Przegonia (32,0%) i Czernichów (29,7%). Najmniejszy udział zaobserwowano w Krakowie (15,6%), a następnie w gminach Zielonki (17,7%) oraz Michałowice (19,7%). Na przestrzeni analizowanych lat we wszystkich gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zaliczanych do analizowanych sekcji, z czego największy w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (o 43,0% w 2018 r. w porównaniu z 2014 r.).

W końcu grudnia 2018 r. w rejestrze REGON wpisanych było 13,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej z terenu Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego deklarujących działalność w Przemysle. W jej obrębie dominowały podmioty zaliczane do sekcji Przetwórstwo przemysłowe (13,1 tys.), które stanowiły 93,8% ogólnej liczby pod-

miotów zaliczanych do Przemysłu. Wśród działów Przetwórstwa przemysłowego znaczący udział osiągnęły podmioty zajmujące się produkcją wyrobów z metali (13,7%), a w dalszej kolejności naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń (11,1%) oraz poligrafią i reprodukcją zapisanych nośników informacji (9,6%).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. z terenu KOM w rejestrze REGON wpisanych było 18,0 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które deklarowały prowadzenie działalności w sekcji Budownictwo. W jej obrębie dominowały podmioty zaliczane do działu roboty budowlane specjalistyczne (10,1 tys.), które stanowiły 56,2% ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej zaliczanych do Budownictwa.

W końcu grudnia 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w Przemysle i Budownictwie pracowało łącznie 99,0 tys. osób, tj. 23,1% ogólnej liczby pracujących na terenie KOM (w województwie – 30,9%). W porównaniu z 2014 r. ich liczba wzrosła o 13,8% (w województwie – o 11,4%).

W 2018 r. wśród gmin największy udział liczby pracujących w Przemysle i Budownictwie w ogólnej liczbie pracujących w danej gminie odnotowano w gminie Niepołomice (71,1%), a następnie w gminach Skawina (63,5%) oraz Liszki (58,9%). Najmniejszy udział zaobserwowano w gminie Biskupice (9,2%), a w dalszej kolejności w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (13,0%) i Wielka Wieś (14,8%).

W 2018 r. w 12 spośród 17 gmin wchodzących w skład KOM zaobserwowano wzrost liczby pracujących w analizowanych sekcjach w porównaniu z 2014 r., przy czym najwyższy w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (prawie 3-krotny), a następnie w gminie Jerzmanowice-Przegonia (ponad 2-krotny). Najgłębszy spadek liczby pracujących w analizowanych sekcjach wystąpił w gminie Biskupice (o 19,5%), a w dalszej kolejności w gminach Świątniki Górne i Kocmyrzów-Luborzycza, odpowiednio o 15,1% i 9,1%.

W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego oddano do użytkowania 264 nowe budynki niemieszkalne (o 14,6% mniej niż rok temu) wobec 1609 w województwie małopolskim. Łączna powierzchnia użytkowa nowych i rozbudowanych budynków niemieszkalnych⁷ wyniosła 2643,2 tys. m² – o 40,5% mniej niż w 2017 r. (w województwie – 7987,4 tys. m²).

W 2018 r. na terenie KOM wybudowano 9 nowych hoteli, tj. wzrost o 80,0% względem analogicznego okresu roku poprzedniego (najwięcej w Krakowie – 5 obiektów). Łączna powierzchnia użytkowa tego typu budynków wyniosła 95,9 tys. m² (w 2017 r. – 32,8 tys. m²).

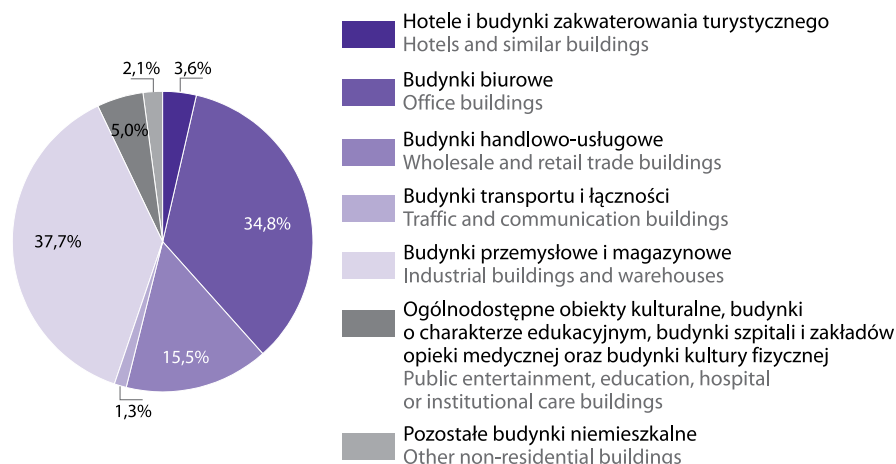
W omawianym okresie na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wybudowano 25 nowych budynków biurowych (o 13,6% więcej niż w 2017 r.), z czego 22 w Krakowie. Liczba obiektów tego typu oddanych do użytkowania na terenie KOM stanowiła 53,2% budynków tego typu przekazanych do eksploatacji w województwie małopolskim. Łączna powierzchnia użytkowa analizowanych budynków wyniosła 920,6 tys. m², tj. wzrost o 71,8% względem analogicznego okresu roku poprzedniego. Powierzchnia ta stanowiła 89,6% ogólnej łącznej powierzchni użytkowej budynków biurowych oddanych do użytkowania lub rozbudowanych w województwie małopolskim.

W 2018 r. oddano do użytkowania 70 nowych budynków handlowo-usługowych (o 11,1% więcej niż w 2017 r.), z czego najwięcej w Krakowie (24), a następnie w gminach Liszki i Wieliczka (po 11). Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego przekazano do użytkowania 30,6% ogólnej liczby obiektów tego typu wybudowanych w województwie. Łączna powierzchnia użytkowa analizowanych budynków wyniosła 408,7 tys. m² (w 2017 r. – 1148,0 tys. m²).

⁷ Ilekroć w tekście jest mowa o powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania należy przez to rozumieć sumę powierzchni budynków nowych oraz nowo powstałych części budynków rozbudowanych.

Wykres 8. Struktura powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w 2018 r.

Chart 8. Structure of the useful floor area of non-residential buildings completed in 2018

W analizowanym okresie oddano do eksploatacji 14 nowych budynków przemysłowych (podobnie jak rok wcześniej), z czego 9 w gminie Niepołomice. Łączna powierzchnia użytkowa wszystkich nowych i rozbudowanych tego typu obiektów wyniosła 329,2 tys. m² i była mniejsza o 56,8% niż rok wcześniej.

W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego przekazano do użytkowania 33 nowe budynki magazynowe⁸ (o 21,4% mniej niż przed rokiem). Ich łączna powierzchnia użytkowa wyniosła 666,1 tys. m² (w 2017 r. – 1479,3 tys. m²). Powierzchnia ta stanowiła 40,4% ogólnej łącznej powierzchni użytkowej budynków magazynowych oddanych do użytkowania lub rozbudowanych w województwie małopolskim.

W omawianym okresie przekazano do użytkowania 6 nowych szkół i instytutów badawczych (o 25,0% mniej niż w 2017 r.), z czego najwięcej w Krakowie (4 obiekty). Łączna powierzchnia użytkowa analizowanych budynków wyniosła 60,5 tys. m² (w 2017 r. – 219,6 tys. m²).

Wybudowano ponadto 4 nowe budynki kultury fizycznej (podobnie jak rok wcześniej), z czego 3 w Krakowie. Liczba obiektów tego typu oddanych do użytkowania na terenie KOM stanowiła 40,0% budynków tego typu przekazanych do eksploatacji w województwie małopolskim. Łączna powierzchnia omawianego typu budynków wyniosła 24,8 tys. m² wobec 112,8 tys. m² w 2017 r.

⁸ Pełna nazwa klasy Polskiej Klasyfikacji Obiektów Budowlanych brzmi: Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe.

2.5. Specjalne Strefy Ekonomiczne oraz Polska Strefa Inwestycji

2.5. Special Economic Zones and Polish Investment Zone

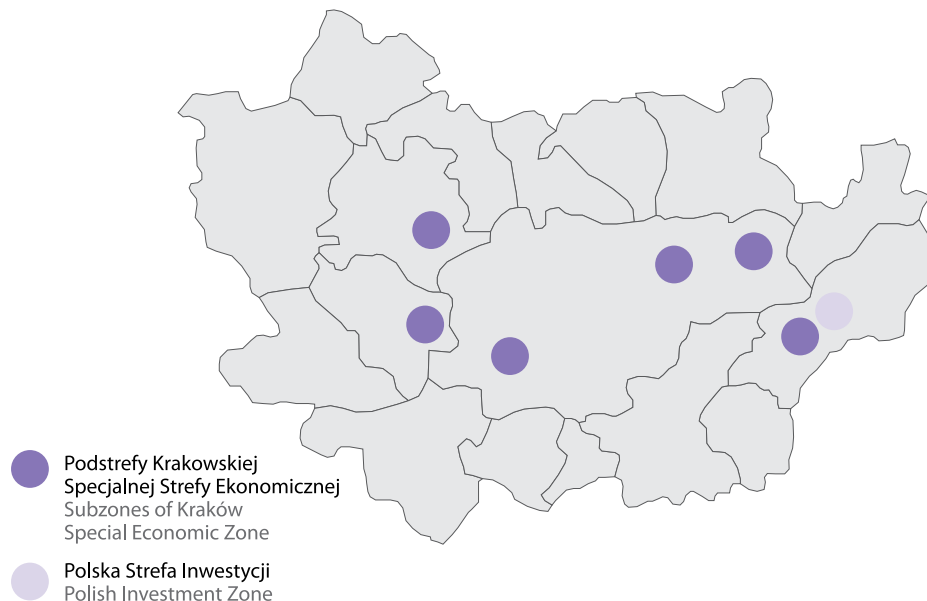
Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) to wyodrębnione administracyjnie obszary, na których inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach. Celem funkcjonowania tego instrumentu wsparcia jest przyspieszenie rozwoju regionów poprzez przyciąganie nowych inwestycji, rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej, rozwój eksportu, zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług, promocję tworzenia miejsc pracy. Zasady i warunki inwestowania na terenie SSE oraz korzyści płynące z faktu prowadzenia tam działalności gospodarczej określa ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1010, z późniejszymi zmianami) wraz z aktami wykonawczymi.

Teren Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego obejmuje Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna zarządzana przez Krakowski Park Technologiczny (podstrefy funkcjonują na terenach gmin Kraków, Niepołomice, Skawina, Zabierzów). Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) została utworzona w 1998 r. Początkowo powierzchnia krakowskiej SSE obejmowała 66 ha rozmieszczonych w 3 podstrefach na terenie Krakowa. Obecnie krakowska SSE składa się z 36 podstref znajdujących się na obszarze 35 gmin na terenie województwa małopolskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego, obejmując obszar ponad 949 ha⁹.

Mapa 7. Podstrefy Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Polska Strefa Inwestycji na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego

Stan w dniu 31 grudnia 2018 r.

Map 7. Subzones of Kraków Special Economic Zone and Polish Investment Zone in Kraków Metropolitan Area As of 31st December 2018

Powierzchnia podstref Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej znajdujących się na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w końcu 2018 r. wynosiła 352,7 ha i stanowiła 37,1% ogólnej powierzchni Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Największą pod względem powierzchni podstrefą była Podstrefa Niepołomice zajmująca 209,5 ha. Trzy podstrefy działające na terenie Krakowa zajmowały łącznie obszar 88,0 ha. O połowę mniejszy teren (44,6 ha) zajmowała Podstrefa Skawina. W największym stopniu (ponad 90%) zagospodarowane były powierzchnie Podstref Niepołomice (93,4%) oraz Skawina (90,3%).

⁹ Dane Urzędu Miasta Krakowa https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=53318 (dostęp 21.10.2019 r.).

Najwięcej, bo prawie połowę wszystkich zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej wydano do końca 2018 r. w Podstrefie Niepołomice (36), a w dalszej kolejności w Podstrefie Kraków Śródmieście (16). Łącznie we wszystkich podstrefach na terenie Krakowa było to 29, tj. ponad 1/3 ogólnej liczby pozwoleń wydanych w podstrefach położonych na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.

Podstrefy działające na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego oferowały prawie 3/4 liczby miejsc pracy (łącznie 6694, tj. 73,7%) w całej Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Najwięcej miejsc pracy zadeklarowała Podstrefa Kraków Podgórze (2178), a w dalszej kolejności Podstrefa Niepołomice (1472) oraz Podstrefa Kraków Śródmieście (1442).

Łączne nakłady inwestycyjne na terenie działających w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym podstref przekraczały połowę (51,2%) nakładów poniesionych w całej Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej i wyniosły 2304,7 mln zł.

Tablica 7. Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 7. Kraków Special Economic Zone in 2018

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia Area		Liczba wydanych zezwoleń na działalność Number of permits issued for activities	Miejsca pracy zadeklaro- wane Workplaces declared	Nakłady inwestycyj- ne ^a zadekla- rowane w mln zł Investment outlays ^a declared in million PLN
	całkowita w ha total in ha	zagospoda- rowana w % managed in %			
Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna Kraków Special Economic Zone	949,7	69,1	265	9084	4505,2
w tym: of which:					
Podstrefa Kraków Nowa Huta Subzone	10,5	66,1	1	18	7,7
Podstrefa Kraków Podgórze Subzone	47,1	85,6	12	2178	103,4
Podstrefa Kraków Śródmieście Subzone	30,4	51,3	16	1442	195,1
Podstrefa Niepołomice Subzone	209,5	93,4	36	1472	1339,7
Podstrefa Skawina Subzone	44,6	90,6	8	675	650,7
Podstrefa Zabierzów Subzone	10,6	72,6	5	909	8,1

a Narastająco.

a On an accrued base.

Dotychczasowa ustawa dotycząca specjalnych stref ekonomicznych ma obowiązywać do 31 grudnia 2026 r. Zastępuje ją Polska Strefa Inwestycji, czyli nowy ustawowy instrument wsparcia dla firm planujących nowe inwestycje, która ma działać bezterminowo. Polska Strefa Inwestycji funkcjonuje od 2018 r. na podstawie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji. Przedsiębiorcy nie mają już możliwości uzyskania nowych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych. Mogą starać się o decyzję o wsparciu nowej inwestycji w ramach Polskiej Strefy Inwestycji. W ramach działalności Polskiej Strefy Inwestycji przedsiębiorcy otrzymują od 10 do 15 lat na zrealizowanie inwestycji i skorzystanie z ulgi podatkowej, niezależnie od wielkości firmy, którą prowadzą.

Inwestycja może być usytuowana gdziekolwiek na terenie województwa (nie tylko na terenie dotychczasowych specjalnych stref ekonomicznych). Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na terenie województwa małopolskiego wydano 5 decyzji o wsparciu firm planujących nowe inwestycje, w tym jedną decyzję w gminie Niepołomice.

Rozdział 3

Chapter 3

Finanse publiczne

Public finance

W latach 2014–2018 tempo wzrostu dochodów budżetów gmin KOM było wolniejsze niż wzrost wydatków¹⁰. Dane prezentowane w niniejszym rozdziale dotyczą finansów publicznych gmin wraz z miastami na prawach powiatu. W strukturze dochodów zwiększył się udział dotacji, a w strukturze wydatków – udział wydatków bieżących. Zagregowany wynik finansowy w całym omawianym okresie był ujemny. W 2018 r. zaledwie 3 spośród 17 gmin KOM odnotowały nadwyżkę finansową – Mogilany, Wielka Wieś oraz Jerzmanowice-Przebinia.

Tablica 8.
Table 8.

Finanse publiczne Public finance

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Dochody w mln zł Revenue in million PLN	12590	13141	15069	16279	17696
Dochody na 1 mieszkańca w zł Revenue per capita in PLN	3742	3898	4463	4808	5211
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	12689	13192	14748	16312	18485
Wydatki na 1 mieszkańca w zł Expenditure per capita in PLN	3772	3914	4368	4817	5444
Wynik finansowy w mln zł Financial result in million PLN	-98	-51	321	-33	-788
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Dochody w mln zł Revenue in million PLN	5094	5282	5944	6377	6888
Dochody na 1 mieszkańca w zł Revenue per capita in PLN	4716	4866	5458	5814	6241
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	5135	5348	5948	6418	7219
Wydatki na 1 mieszkańca w zł Expenditure per capita in PLN	4754	4927	5461	5851	6540
Wynik finansowy w mln zł Financial result in million PLN	-41	-66	-4	-41	-331

¹⁰ Dane prezentowane w niniejszym rozdziale dotyczą finansów publicznych gmin wraz z miastami na prawach powiatu.

3.1. Dochody budżetów gmin

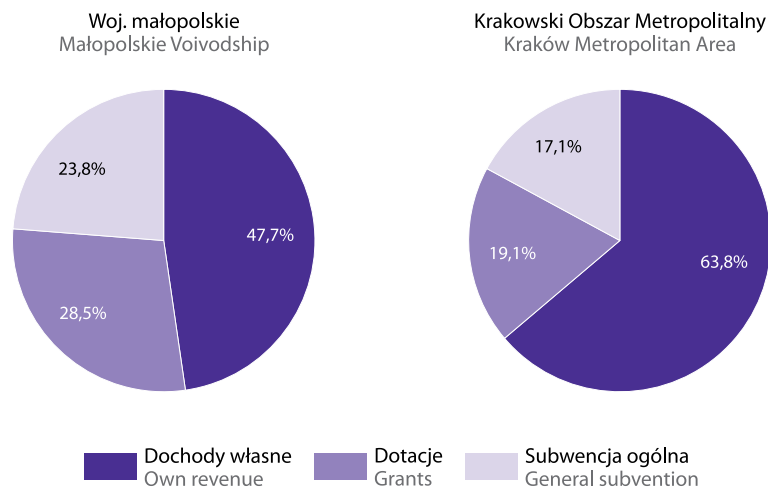
3.1. Revenue of gminas budgets

W latach 2014–2018 dochody ogółem budżetów gmin skupionych w ramach KOM systematycznie rosły, ale ich udział w dochodach wszystkich gmin w województwie ulegał stałemu, choć nieznacznemu, obniżeniu. W 2018 r. kwota dochodów ogółem zgromadzonych w budżetach gmin KOM wyniosła 6888 mln zł, co oznacza wzrost o 35,2% w porównaniu z 2014 r. Jednocześnie udział tych dochodów w ogóle dochodów gmin województwa małopolskiego zmniejszył się o 1,6 p. proc. do 38,9%. Największy wzrost dochodów ogółem w omawianym okresie odnotowała gmina Mogilany (o 83,2%), a najmniejszy gmina Skawina (o 11,2%).

W 2018 r. na 1 mieszkańca gminy KOM z dochodów ogółem przypadało średnio 6241 zł, tj. o 1525 zł więcej niż w 2014 r. Najwyższe dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Krakowie (6897 zł), gminie Niepołomice (5751 zł) oraz gminie Świątniki Górne (5741 zł). Najniższe dochody wystąpiły w gminach Liszki (3868 zł), Czernichów (3999 zł) i Krzeszowice (4108 zł). Dochody budżetów gmin KOM per capita były o blisko 1/5 wyższe niż średnie dochody przypadające na 1 mieszkańca gminy województwa małopolskiego, jednakże różnice te z roku na rok maleją.

W strukturze dochodów w omawianym okresie odnotowano niewielkie zmiany. W porównaniu z 2014 r. zwiększył się udział dotacji (o 4,8 p. proc.), natomiast obniżył się udział subwencji ogólnej (o 2,9 p. proc.) oraz dochodów własnych (o 1,9 p. proc.).

Wykres 9. **Struktura dochodów budżetów gmin w 2018 r.**
Chart 9. Structure of revenue of gminas budgets in 2018

Dochody własne gmin KOM w 2018 r. wyniosły 4395 mln zł i były o 31,3% wyższe niż w 2014 r. W 12 gminach wzrost dochodów własnych przekraczał przeciętny poziom dla KOM, przy czym największy odnotowano w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (o 70,7%). Spośród 5 gmin, w których wzrost dochodów własnych nie przekraczał średniej dla KOM, najniższy wystąpił w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (o 4,9%).

Dochody własne przekraczające połowę dochodów ogółem wykazało 8 gmin, a największym udziałem charakteryzował się Kraków (67,8%). Jednocześnie najniższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem wystąpił w gminie Jerzmanowice-Przebinia (31,8%).

Najważniejsze źródło dochodów własnych stanowiły wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych. W 2018 r. do budżetów gmin KOM z tego tytułu wpłynęło łącznie 2184 mln zł, tj. o 58,2% więcej niż w 2014 r., przy czym wpływy z PIT wyniosły 2019 mln zł, a z CIT – 165 mln zł. Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych stanowiły średnio 49,7% dochodów własnych, najwięcej w gminach Zielonki (67,9%), Michałowice (65,8%) i Mogilany (65,5%), a najmniej w gminach Głogomia-Wawrzeńczyce (40,1%), Niepołomice (41,5%) i Skawina (43,8%).

Kolejnym źródłem dochodów ogółem gmin są dotacje. W 2018 r. kwota dotacji przekazanych do budżetów gmin KOM wyniosła 1315 mln zł, co oznacza wzrost o 80,5% w relacji do 2014 r. Dotacje stanowiły 19,1% ogółu dochodów gmin KOM. Największy udział dotacji w dochodach budżetów gmin odnotowano w gminach Biskupice (38,5%), Świątniki Górne (38,4%) oraz Jerzmanowice-Przegonia (36,9%), a najmniejszy w Krakowie (15,9%).

Dotacje celowe, pochodzące z budżetu państwa, z funduszy celowych i z pozostałych źródeł, w wysokości 1119 mln zł stanowiły 85,1% ogólnej kwoty dotacji, podczas gdy w 2014 r. było to 466 mln zł, czyli 64,0%.

W latach 2014–2018 w dochodach ogółem gmin KOM zmniejszył się udział subwencji ogólnej. W 2018 r. do budżetów gmin KOM tytułem subwencji wpłynęło łącznie 1178 mln zł, co stanowiło 17,1% ogółu dochodów. Udział subwencji w dochodach ogółem wahał się pomiędzy 13,4% (Wielka Wieś) a 31,3% (Jerzmanowice-Przegonia). W budżetach 7 gmin KOM subwencja ogólna występowała w całości jako subwencja oświatowa. Najmniejszy udział subwencji oświatowej odnotowano w gminie Jerzmanowice-Przegonia (67,5%).

3.2. Wydatki budżetów gmin

3.2. Expenditure of gminas budgets

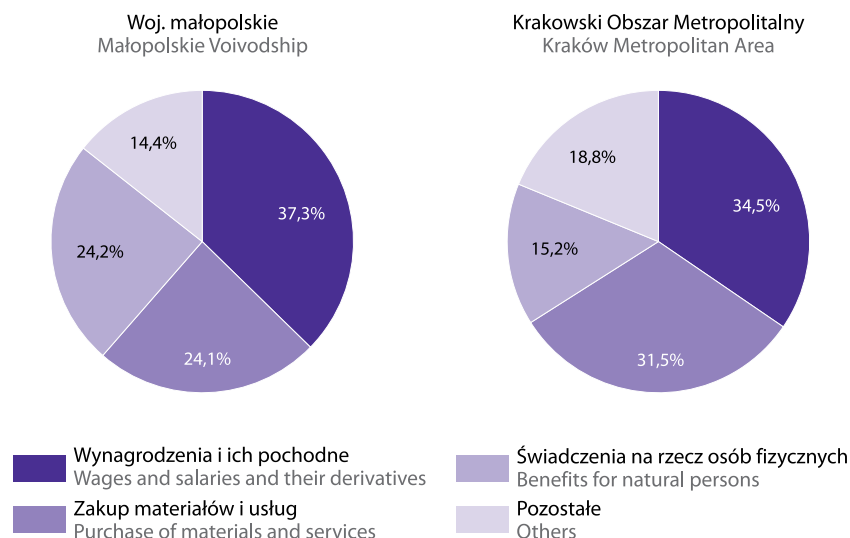
W latach 2014–2018 wydatki budżetów gmin KOM rosły szybciej niż dochody. W 2018 r. wyniosły one 7219 mln zł i były o 2084 mln zł (o 40,6%) wyższe niż w 2014 r. Wydatki budżetów gmin KOM stanowiły 39,1% ogółu wydatków budżetów gmin województwa małopolskiego (w 2014 r. – 40,5%). Największy wzrost wydatków odnotowano w gminach Zielonki (o 96,6%) oraz Świątniki Górne (o 96,4%), a najmniejszy w gminie Skawina (o 19,0%).

Na 1 mieszkańca gminy KOM w 2018 r. z wydatków ogółem przypadło średnio 6540 zł (5444 zł na mieszkańca gminy województwa małopolskiego), tj. o 1786 zł więcej niż w 2014 r. Najwyższe wydatki per capita odnotowano w Krakowie (7242 zł) i gminie Świątniki Górne (6267 zł), natomiast najniższe w gminach Kocmyrzów-Luborzyca (4167 zł) oraz Jerzmanowice-Przegonia (4194 zł).

W relacji do 2014 r. zwiększył się udział wydatków bieżących (z 80,8% do 84,3%), a zmniejszył udział wydatków majątkowych (z 19,2% do 15,7%).

W 2018 r. na wydatki bieżące przekazano 6087 mln zł, tj. o 46,8% więcej niż w 2014 r. W wydatkach bieżących przeważały wydatki na wynagrodzenia i ich pochodne, które stanowiły 34,5%, tj. 2102 mln zł. Największy udział omawianych wydatków wystąpił w gminach Skawina (41,3%) i Świątniki Górne (41,1%). Na zakup materiałów i usług przeznaczono 1915 mln zł, co stanowiło 31,5% wydatków bieżących. Największy udział wydatków tego rodzaju odnotowano w Krakowie (34,4%) i gminie Zabierzów (24,7%). Udział wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniósł 15,2% ogółu wydatków bieżących, tj. 926 mln zł.

Wykres 10. **Struktura wydatków bieżących budżetów gmin w 2018 r.**
 Chart 10. **Structure of current expenditure of gminas budgets in 2018**

Wydatki majątkowe gmin KOM w 2018 r. wyniosły 1132 mln zł, tym samym były o 14,6% wyższe w relacji do 2014 r. Udział omawianych wydatków w kwocie wydatków majątkowych gmin województwa małopolskiego wyniósł 36,2%, co oznacza spadek o 6,8 p. proc. względem 2014 r. Wydatki majątkowe niemal w całości były przeznaczane na inwestycje. W 2018 r. udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach majątkowych gmin KOM wyniósł 94,7% (w województwie – 96,8%). W 13 spośród 17 gmin wchodzących w skład KOM wydatki inwestycyjne stanowiły 100,0% wydatków majątkowych. Najmniejszy udział omawianych wydatków odnotowano w Krakowie (92,6%).

3.3. Wykorzystanie funduszy unijnych

3.3. Use of EU funds

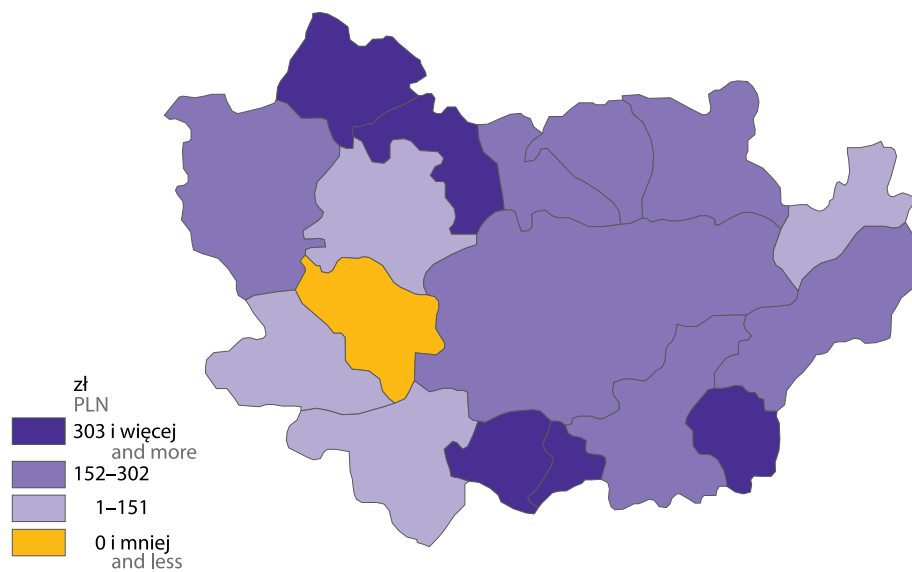
W latach 2014–2018 w budżetach gmin KOM miał miejsce spadek środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych. W 2018 r. dochody wynoszące 209 mln zł były wprawdzie wyższe od uzyskanych w poprzednich dwóch latach, ale zarazem znacznie niższe niż w 2014 i 2015 r. W relacji do 2014 r. spadek omawianych środków wystąpił w 6 gminach KOM. W pozostałych 11 gminach środki te były wyższe, a najbardziej wzrosły w gminie Krzeszowice (ponad 16-krotnie).

Płatności w zakresie budżetu środków europejskich wyniosły 193 mln zł (spadek o 26,8%), środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych – 11 mln zł (spadek o 14,4%), a środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE – 4 mln zł (spadek o 53,9%).

W 2018 r. na 1 mieszkańca gminy KOM przypadało przeciętnie 189 zł tytułem dochodów środków unijnych, w tym w 10 gminach wskaźnik ten był wyższy od średniego. Najwięcej środków per capita przypadało w gminie Świątniki Górne (645 zł). Na 1 mieszkańca gminy województwa małopolskiego z dochodów środków unijnych przypadało 209 zł.

Mapa 8.
Map 8.

Środki unijne w budżetach gmin KOM na 1 mieszkańca w 2018 r.
EU funds in Kraków Metropolitan Area's gminas budgets per capita in 2018

Rozdział 4

Chapter 4

Usługi publiczne

Public services

4.1. Infrastruktura komunalna

4.1. Municipal Infrastructure

Infrastruktura na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, podobnie jak w województwie, w ostatnich latach ulegała systematycznej modernizacji. Rozbudowano sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową. W końcu 2018 r. długość sieci wodociągowej rozdzielczej na terenie KOM wynosiła 4606,0 km (wzrost w porównaniu z 2014 r. o 8,7%), co stanowiło 22,1% długości sieci wojewódzkiej. Sieć kanalizacyjna miała łącznie z kolektorami 3651,2 km długości i była o 518,0 km dłuższa niż w 2014 r. Na przestrzeni pięciu lat wzrosła liczba czynnych przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania zarówno wodociągowych, jak i kanalizacyjnych odpowiednio o 9,3% i 22,3%.

Przez przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

Sieć kanalizacyjna, infrastruktura wodociągowa i gazowa

Sewage network, water supply and gas infrastructure

Na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego występowało w 2018 r. znaczne różnicowanie w dostępie do infrastruktury komunalnej.

Dane o długości sieci kanalizacyjnej, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniono natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Najdłuższą sieć kanalizacyjną w końcu 2018 r. posiadał Kraków (1505,7 km – 41,2% długości całej sieci kanalizacyjnej KOM), a w dalszej kolejności gminy Zabierzów (348,1 km – 9,5%) i Krzeszowice (298,1 km – 8,2%). Najkrótszą siecią charakteryzowały się gminy Igołomia-Wawrzeńczyce (1,3 km) oraz Biskupice (5,6 km). Długość sieci kanalizacyjnej w gminach miejsko-wiejskich wyniosła łącznie 949,5 km (26,0% ogólnej sieci kanalizacyjnej na obszarze KOM), a w gminach wiejskich 1196,0 km (32,8%). Na przestrzeni ostatnich pięciu lat największy wzrost sieci kanalizacyjnej zaobserwowano w gminie Skawina (o 82,9%), najmniejszy rozwój infrastruktury kanalizacyjnej wystąpił w gminie Czernichów (o 0,7%).

Na 100 km² powierzchni KOM w końcu 2018 r. przypadało 246,3 km sieci kanalizacyjnej (w województwie – 107,1 km). Zagęszczenie sieci w Krakowie wynosiło 460,7 km, w gminach miejsko-wiejskich 208,6 km, natomiast w gminach wiejskich ukształtowało się na poziomie 170,8 km.

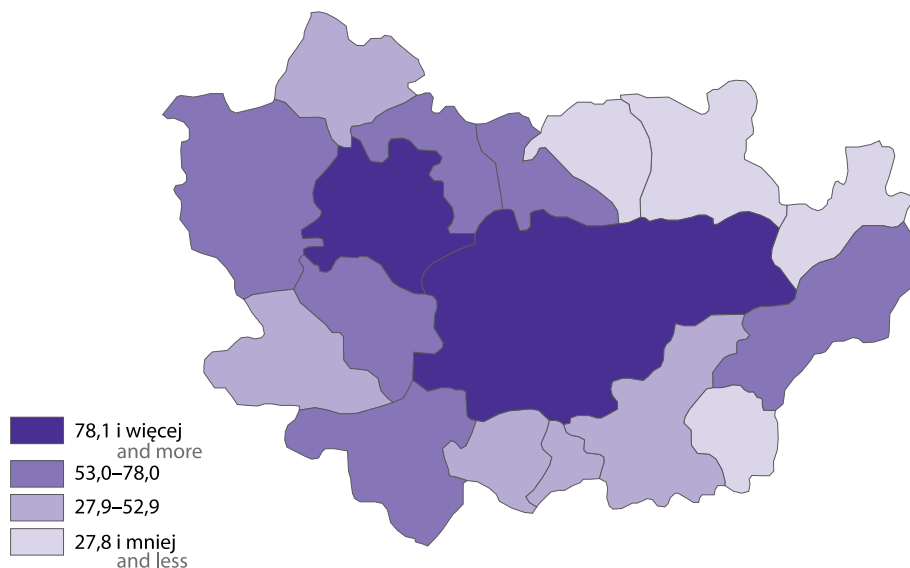
Tablica 9. Kanalizacja
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 9. Sewage system
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Sieć ^a w km Network ^a in km	13509,3	15050,4	15536,9	15870,3	16268,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	267158	289292	309626	318706	325462
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w dam ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in dam ³	99441,3	105870,2	108712,1	113435,0	115355,2
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Sieć ^a w km Network ^a in km	3133,2	3342,8	3496,2	3570,1	3651,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	75981	83158	88253	91800	92941
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w dam ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in dam ³	51477,0	56488,0	56847,0	58784,0	61062,0

a Sieć rozdzielcza i kolektory.
 a Distribution network and collectors.

W 2018 r. na terenie KOM siecią kanalizacyjną odprowadzono 61,1 tys. dam³ ścieków, co oznacza wzrost w porównaniu z 2014 r. o 18,6% (w województwie było to 115,4 tys. dam³, tj. o 16,0% więcej niż pięć lat wcześniej). W gminach miejsko-wiejskich odsetek odprowadzonych ścieków wyniósł 10,6% ogółu, natomiast w gminach wiejskich kształtował się na poziomie 7,0%. Zdecydowaną większość nieczystości odprowadzono z terenu Krakowa (82,4% ogółu), a w dalszej kolejności z gmin Wieliczka (3,7%) oraz Niepołomice (2,7%). Najmniej ścieków odprowadzono z obszaru gminy Igołomia-Wawrzeńczyce – 5,0 dam³. Łączna ilość ścieków odprowadzonych z terenu KOM stanowiła 52,9% ogólnej objętości ścieków odprowadzonych w województwie małopolskim. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat największy wzrost odprowadzanych ścieków wystąpił w gminie Świątniki Górne (o 109,6%), natomiast jedyną gminą wchodzącą w skład KOM, w której zanotowano spadek odprowadzonych ścieków była gmina Igołomia-Wawrzeńczyce (o 58,3%).

Mapa 9. Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.
Map 9. Percentage of persons using the sewage network in total number of population in 2018

Użytkownikami sieci kanalizacyjnej było 81,3% mieszkańców KOM (w województwie – 63,3%). W Krakowie odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków wynosił 92,0%, w gminach miejsko-wiejskich – 64,0%, natomiast w gminach wiejskich – 49,2%. W porównaniu z 2014 r. dostępność do sieci kanalizacyjnej wzrosła o 2,3 p. proc. (w województwie o 3,5 p. proc.), przy czym największy wzrost wystąpił w gminie Świątniki Górne (o 15,5 p. proc.), a najmniejszy w Krakowie (o 0,5 p. proc.).

Informacje o długości sieci wodociągowej dotyczą sieci rozdzielczej bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

W końcu grudnia 2018 r. najdłuższa sieć wodociągowa w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym znajdowała się w Krakowie (1477,2 km – 32,1% całej sieci), a w dalszej kolejności w gminach Wieliczka (471,8 km – 10,2%), Niepołomice (285,1 km – 6,2%) i Krzeszowice (282,3 km – 6,1%). Najkrótszą natomiast sieć wodociągową posiadały gminy Świątniki Górne (81,0 km – 1,8%) oraz Biskupice (105,7 km – 2,3%). Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w gminach miejsko-wiejskich wyniosła na koniec 2018 r. łącznie 1383,4 km (30,0% ogólnej sieci zlokalizowanej na obszarze KOM), a w gminach wiejskich 1745,4 km (37,9%).

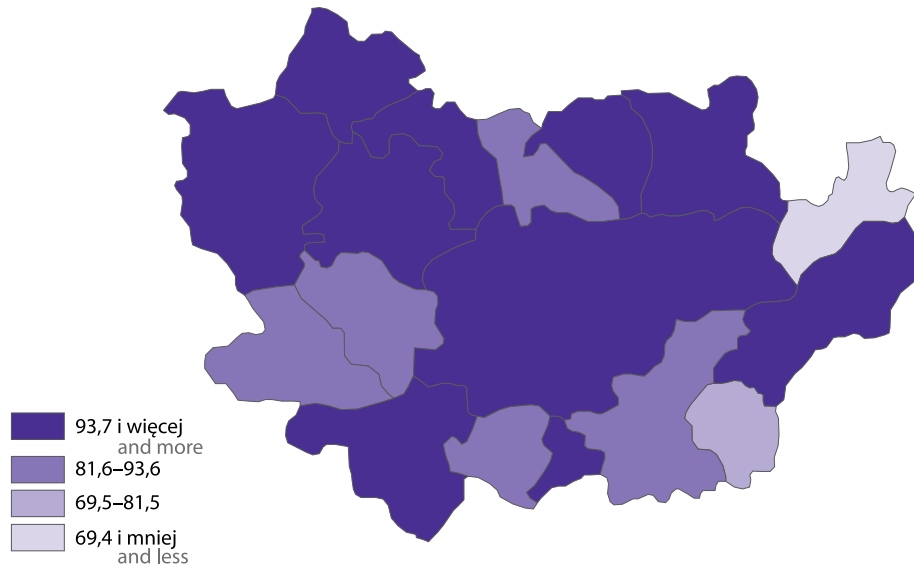
Tablica 10. Wodociągi
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 10. Water supply systems
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	19006,1	19787,1	20233,7	20429,1	20861,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	444586	458790	469620	477178	483624
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (w ciągu roku): Consumption of water from water supply systems in households (during the year):					
w dam ³ in dam ³	88310,8	90313,1	90323,8	91646,8	94088,8
na 1 mieszkańca w m ³ per capita in m ³	26,3	26,8	26,8	27,1	27,7
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	4238,3	4313,4	4416,3	4473,9	4606,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	123755	127002	130712	134415	135277
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (w ciągu roku): Consumption of water from water supply systems in households (during the year):					
w dam ³ in dam ³	44327,6	44923,4	44561,6	45354,1	46992,7
na 1 mieszkańca w m ³ per capita in m ³	41,0	41,4	40,9	41,3	42,6

Dane o ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji obejmują również ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym 97,7% ogółu ludności korzystało z wodociągów (w województwie – 81,7%). Wskaźnik ten w Krakowie wynosił 99,7%, na terenach gmin miejsko-wiejskich 94,6%, a w gminach wiejskich 91,2%. Dostępność do sieci wodociągowej na terenie KOM była zróżnicowana i wahała się od 57,4% w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce do 99,8% w gminie Kocmyrzów-Luborzyca. W porównaniu z 2014 r. udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w KOM wzrósł o 0,2 p. proc., (w województwie – 1,2 p. proc.), w tym najbardziej w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (o 8,6 p. proc.).

Mapa 10. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.
 Map 10. Percentage of users of the water supply system in total number of inhabitants in 2018

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyniosło 46992,7 dam³ (wzrost o 6,0% w stosunku do 2014 r.), co stanowiło 49,9% ogółu zużycia wody w gospodarstwach domowych województwa małopolskiego. Jeden mieszkaniec w gospodarstwie domowym KOM zużył średnio o 14,9 m³ wody z wodociągów więcej od mieszkańca województwa. W 2018 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wskaźnik ten wyniósł 42,6 m³ (wzrost na przestrzeni pięciu lat o 3,9%). Najwięcej wody na osobę w KOM zużyły gospodarstwa domowe z terenu Krakowa (46,4 m³), gmin Zielonki (44,0 m³) oraz Michałowice (42,7 m³). Najmniejsze zużycie wody per capita zanotowała gmina Igołomia-Wawrzeńczyce (18,5 m³). W porównaniu z 2014 r. największy wzrost zużycia wody na 1 mieszkańca wystąpił w gminie Kocmyrzów-Luborzyca (o 43,6%).

Dane o zużyciu wody z wodociągów w gospodarstwach domowych obejmują ilość wody pobranej z sieci wodociągowej za pomocą urządzeń zainstalowanych w budynku. Do przeliczenia zużycia wody na 1 mieszkańca przyjęto ludność według stanu w dniu 30 czerwca.

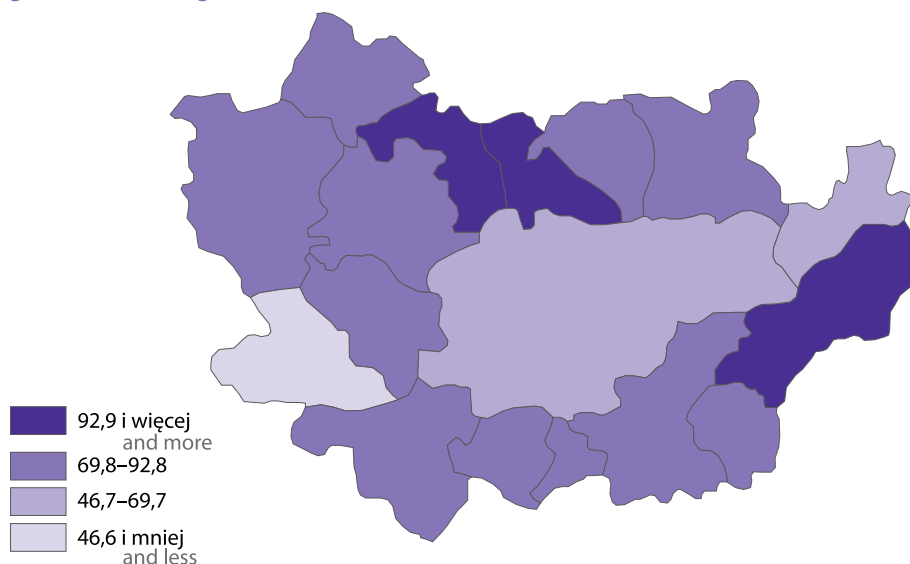
W końcu 2018 r. na 100 km² powierzchni KOM przypadało 310,8 km sieci wodociągowej (w województwie – 137,4 km). Zagęszczenie sieci wodociągowej w Krakowie wynosiło 452,0 km, w gminach miejsko-wiejskich 303,9 km, natomiast w gminach wiejskich ukształtowało się na poziomie 249,3 km.

Długość czynnej sieci gazowej rozdzielczej na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. wyniosła 5273,1 km, co stanowiło 23,3% długości sieci w województwie. W porównaniu do 2014 r. długość sieci zwiększyła się o 497,6 km, tj. o 10,4% (w województwie wzrost wyniósł 1407,5 km, tj. 6,6%). W końcu 2018 r. w gminach wiejskich sieć gazowa stanowiła 37,2% ogólnej sieci gazowej KOM, natomiast w gminach miejsko-wiejskich odsetek ten wyniósł 29,2%. W omawianym okresie najdłuższą siecią gazową legitymował się Kraków – 1773,0 km (33,6% całej sieci gazowej występującej na obszarze KOM) oraz gmina Wieliczka – 532,8 km (10,1%). Najkrótszą siecią dysponowała natomiast gmina Czernichów – 67,6 km, tj. 1,3% ogólnej dostępnej sieci. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat największy wzrost długości sieci miał miejsce w gminie Niepołomice (o 72,0%), najgłębszy spadek wystąpił natomiast w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (o 21,2%).

Tablica 11. Sieć gazowa
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 11. Gas network
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	21260,3	21724,3	22289,3	22441,8	22667,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	414630	410730	418530	425995	435148
Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply systems in households (during the year):					
w GWh in GWh	4117,4	4355,1	4710,1	5046,5	5128,1
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	1223,9	1292,0	1395,0	1490,3	1510,2
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	4775,5	5053,5	5117,0	5196,2	5273,1
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	112430	108303	116076	120071	123064
Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply systems in households (during the year):					
w GWh in GWh	2068,7	2161,6	2351,2	2497,6	2498,2
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	1915,4	1991,5	2158,9	2276,9	2263,4

Mapa 11. Odsetek korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2018 r.
Map 11. Percentage of users of the gas network in total number of inhabitants in 2018

Użytkownikami sieci gazowej było 73,8% mieszkańców KOM (w województwie – 62,1%). W Krakowie odsetek ten wynosił 69,7%, w gminach miejsko-wiejskich – 84,6%, natomiast w gminach wiejskich – 81,4%. Dostępność do sieci gazowej na terenie KOM cechowała się dużą rozpiętością – od 23,6% w gminie Czernichów, do 95,2% w gminie Zielonki. W porównaniu z 2014 r. udział ludności korzystającej z sieci gazowej na terenie KOM zmniejszył się o 2,5 p. proc. (w województwie – o 0,4 p. proc.), przy czym spadek wystąpił jedynie w Krakowie (o 4,7 p. proc.), natomiast największy wzrost odnotowano w gminie Michałowice (o 4,4 p. proc.).

Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyniosło 2498,2 GWh (wzrost o 20,8% w stosunku do 2014 r.), co stanowiło 48,7% ogółu zużycia gazu w gospodarstwach domowych województwa małopolskiego. Jeden mieszkaniec w gospodarstwie domowym KOM zużył średnio o 753,2 kWh gazu z sieci więcej od mieszkańca województwa. W 2018 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wskaźnik ten wyniósł 2263,4 kWh (wzrost o 18,2% w stosunku do 2014 r.). Największe zużycie gazu per capita odnotowano, podobnie jak w 2014 r., w gminie Zielonki (4496,5 kWh), natomiast najmniejsze zużycie gazu wykazują niezmiennie od kilku lat mieszkańcy gminy Czernichów (714,0 kWh). W porównaniu z 2014 r. największy wzrost zużycia gazu na 1 mieszkańca wystąpił w gminie Czernichów (o 67,8%). W końcu 2018 r. na 100 km² powierzchni KOM przypadało 355,8 km sieci gazowej (w województwie – 149,3 km). Zagęszczenie sieci gazowej w Krakowie wynosiło 542,5 km, w gminach miejsko-wiejskich 337,8 km, natomiast w gminach wiejskich ukształtowało się na poziomie 280,3 km.

Budownictwo mieszkaniowe

Dwelling construction

W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego oddano do użytkowania więcej mieszkań niż pięć lat wcześniej. Mieszkania wybudowane na obszarze KOM stanowiły 65,2% efektów budownictwa mieszkaniowego w województwie (w 2014 r. – 58,6%). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania zmniejszyła się w stosunku do 2014 r. o 4,4 m².

Informacje o **mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych. Podziału na mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, indywidualnych (tj. realizowanych przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe) oraz realizowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem dokonano na podstawie sposobu finansowania budowy lub przeznaczenia mieszkań.

Tablica 12. **Mieszkania oddane do użytkowania**
Table 12. **Dwellings completed**

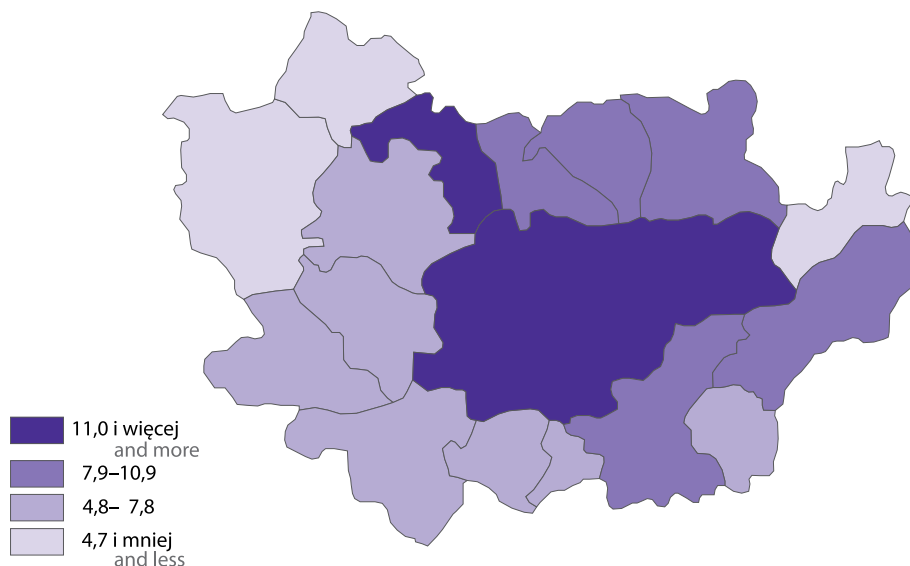
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Ogółem Grand total	15630	14600	17379	19963	18220
Izby Rooms	65629	63000	68220	78308	72224
Powierzchnia użytkowa w m ² Useful floor area of dwellings in m ²	1595709	1553380	1655711	1864825	1721737
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² Average useful floor area per dwelling in m ²	102,1	106,4	95,3	93,4	94,5
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Razem Total	9155	8285	11287	13058	11877
Izby Rooms	29733	27229	34634	39790	37865
Powierzchnia użytkowa w m ² Useful floor area of dwellings in m ²	693778	643840	802570	887192	847456
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² Average useful floor area per dwelling in m ²	75,8	77,7	71,1	67,9	71,4

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym zaobserwowano wzrost (o 29,7%) liczby mieszkań oddanych do użytkowania. W województwie liczba nowych inwestycji zwiększyła się o 16,6%, w Krakowie o 30,8%, a gminach miejsko-wiejskich i wiejskich wchodzących w skład KOM odpowiednio o 27,1% i 24,0%. W 2018 r. w obrębie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego oddano do użytkowania 11877 mieszkań, przy czym zdecydowana większość zrealizowanych inwestycji obejmowała Kraków (9606 – 80,9% ogólnej liczby nowo oddanych mieszkań). Najmniej mieszkań w omawianym okresie oddano do użytkowania w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (16 – 0,1%).

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym na 1 tys. ludności w 2018 r. oddano do użytkowania znacznie więcej mieszkań niż w województwie małopolskim (10,8 wobec 5,4). W Krakowie wskaźnik ten wyniósł 12,5 (wobec 9,7 w 2014 r.), w gminach miejsko-wiejskich 6,5 (wobec 5,3), natomiast w gminach wiejskich ukształtował się na poziomie 7,1 (wobec 6,0). Najwięcej mieszkań na 1 tys. ludności w 2018 r. oddano do użytkowania w gminie Wielka Wieś (12,7), a najmniej w gminie Jerzmanowice-Przegonia (1,7). W ciągu pięciu lat wskaźnik ten wzrósł w 11 gminach KOM, w tym najwięcej w gminie Wielka Wieś (o 5,9 p. proc.), natomiast najgłębszy spadek dotyczył gminy Mogilany (o 2,0 p. proc.).

Mapa 12.
Map 12.

Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2018 r.
Dwellings completed per 1000 population in 2018

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

W latach 2014–2018 zmniejszyła się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania zarówno w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, jak i w samym województwie. W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym przeciętna powierzchnia użytkowa nowego mieszkania wyniosła 71,4 m² (wobec 75,8 m² w 2014 r.), a w województwie 94,5 m² (wobec 102,1 m²). Mieszkania o największej powierzchni wybudowano w gminie Mogilany (171,0 m²), najmniejsze natomiast, co charakteryzuje duże aglomeracje, w Krakowie (57,2 m²). W gminach miejsko-wiejskich mieszkanie oddane do użytkowania miało przeciętnie 121,2 m² i było o blisko 50 m² większe od średniego mieszkania w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, w gminach wiejskich wskaźnik ten był wyższy o prawie 70 m² i wyniósł 140,8 m².

Sieć komunikacyjno-transportowa

Communication and transport network

Polityka transportowa stanowi duże wyzwanie dla Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Planując rozwój obszaru metropolitalnego należy zwrócić uwagę na poprawę dostępności transportowej. Problemy transportowe, to nie tylko problemy infrastrukturalne, ale i społeczne, związane z przemieszczaniem się osób, dojazdami do pracy. Nadmiar samochodów w obszarze metropolitalnym, w tym szczególnie w Krakowie, spowodowany jest m.in. procesem suburbanizacji, czy zapóźnieniem rozwoju infrastruktury transportu publicznego. W Krakowie jednym z głównych problemów są zatłoczone ulice centrum miasta. Spowodowane jest to m.in. dużym udziałem samochodów przyjeżdżających do miasta spoza jego terytorium. Jak wynika z opublikowanej w 2017 r. przez Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Krakowa mapy potoków ruchu, szacuje się, że każdego dnia granice Krakowa przekracza ok. 240 tys. pojazdów, nie wliczając w to ruchu tranzytowego.

Dostrzeżony przez władze samorządowe niedostateczny rozwój, zarówno komunikacji kołowej, jak i infrastruktury kolejowej jest sukcesywnie poprawiany. Trwają prace nad domknięciem północnej i wschodniej obwodnicy Krakowa w ciągu dróg krajowych. Budowana jest droga S7, zarówno w kierunku gmin poło-

zonych na północ, jak i na południe od Krakowa. Rozpoczęły się prace nad domknięciem tzw. trzeciej obwodnicy Krakowa (m.in. trasa Łagiewnicka, Pychowicka, Zwierzyniecka).

Zauważalne są inwestycje w infrastrukturze kolejowej, w tym rozwój Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej. Planowane jest do 2020 r. wybudowanie lub zmodernizowanie 17 przystanków kolejowych. Prace obejmują remonty i budowę nowych torowisk, jak również budowę nowych obiektów inżynierskich. Jednym z nich jest realizacja łącznicy kolejowej Kraków-Zabłocie Kraków-Krzemionki, która skróciła czas przejazdu pociągów dalekobieżnych oraz umożliwiła uruchomienie szybkiej kolei aglomeracyjnej do Skawiny. Dużym zainteresowaniem i wysoką frekwencją cieszy się trasa Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej Kraków Lotnisko/Airport – Kraków Główny – Wieliczka Rynek – Kopalnia.

Jednym z realizowanych pomysłów na rozładowanie korków w Krakowie jest budowa parkingów Park&Ride (Parkuj i Jedź). Parkingi takie lokalizowane są w pobliżu pętli tramwajowych lub przystanków autobusowych. Celem budowy parkingów jest ograniczenie ruchu w centrum miast. Zachęcają kierowców do pozostawiania samochodów na obrzeżach miasta i kontynuacji podróży transportem publicznym. Parkingi obejmują również miejsca dla rowerów. Według danych Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie w końcu 2018 r. czynne były 4 parkingi Park&Ride z 517 miejscami parkingowymi.

Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego rozbudowana jest sieć komunikacji zbiorowej. Według danych Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie w końcu 2018 r. komunikacja aglomeracyjna liczyła 77 linii autobusowych, w tym 2 linie przyspieszone, 8 linii nocnych. Długość linii autobusowych aglomeracyjnych docierających do gmin położonych wokół Krakowa wynosiła 1345 km.

Oprócz samych planów rozbudowy infrastruktury drogowej wartym podkreślenia jest również fakt prowadzonej polityki przez władze samorządowe, zmierzającej do ograniczenia prywatnego ruchu kołowego na obszarze miejskim. Cel ten realizowany jest poprzez stwarzanie zachęt dla mieszkańców do korzystania z komunikacji publicznej, w postaci różnego rodzaju udogodnień i ulg, jak np. zintegrowane bilety na przejazdy łączone Szybką Koleją Aglomeracyjną i komunikacją autobusowo-tramwajową, czy bezpłatne parkingi Park&Ride w przypadku kontynuacji podróży komunikacją miejską.

4.2. Edukacja

4.2. Education

Wychowanie przedszkolne

Pre-primary education

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowały 694 placówki wychowania przedszkolnego, które stanowiły 30,0% placówek zlokalizowanych w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 ich liczba wzrosła o 12,7% (w województwie o 6,1%). Na 1 placówkę przedszkolną na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w roku szkolnym 2018/2019 przypadało średnio 67 dzieci (w województwie – 57 dzieci), a w roku w roku szkolnym 2014/2015 było to 63 dzieci (w województwie – 53 dzieci).

Tablica 13. Wychowanie przedszkolne^a
Table 13. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	Rok szkolny School year				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Placówki ogółem Total establishments	2177	2175	2242	2264	2310
w tym przedszkola of which nursery schools	1173	1216	1280	1317	1376
Miejsca w przedszkolach Places in nursery schools	95299	96890	105071	111575	116917
Dzieci w placówkach Children attending establishments	114724	110727	123614	128998	132495
w tym w przedszkolach of which nursery schools	88435	86923	98024	102713	105963
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Placówki razem Total establishments	616	617	643	667	694
w tym przedszkola of which nursery schools	393	415	445	471	503
Miejsca w przedszkolach Places in nursery schools	36757	37549	40957	44548	46707
Dzieci w placówkach Children attending establishments	39027	38032	42083	44778	46736
w tym w przedszkolach of which nursery schools	33284	33237	36972	39564	41471

a Dane dotyczące liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego nie są w pełni porównywalne ze względu na zmiany w ustawie o systemie oświaty (patrz uwagi metodologiczne, ust. 8. na str. 93).

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Data on the number of children in pre-primary establishments are not fully comparable due to changes in the Act on the education system (see methodological notes, item 8. on page 93).

Source: data of the Ministry of National Education.

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w strukturze placówek dominowały przedszkola, które stanowiły 72,5% ogólnej liczby placówek wychowania przedszkolnego. Udział oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych wyniósł 22,3%, a pozostałe 5,2% przypadało na punkty przedszkolne (nie działały zespoły wychowania przedszkolnego).

W przedszkolach, z roku na rok zwiększała się liczba miejsc przeznaczonych dla dzieci. W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego liczba miejsc w przedszkolach wyniosła 46,7 tys., tj. 39,9% wszystkich miejsc dostępnych dla dzieci w przedszkolach w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 wzrosła liczba miejsc oferowanych przez przedszkola o 27,1% (w województwie o 22,7%). Na 100 miejsc w przedszkolach w roku szkolnym 2018/2019 przypadało 89 dzieci uczęszczających do tych placówek (91 dzieci w roku szkolnym 2014/2015).

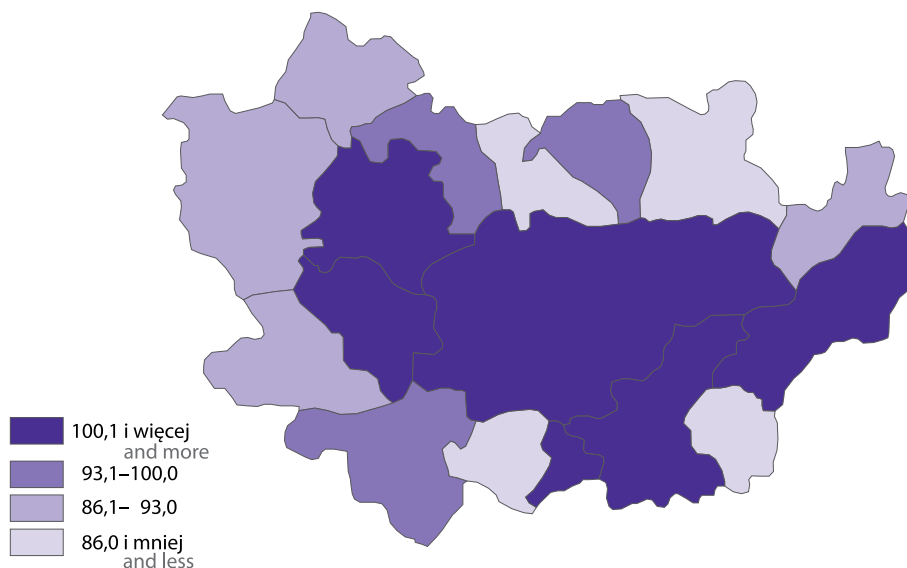
W roku szkolnym 2018/2019 wychowaniem przedszkolnym na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego objęto 46,7 tys. dzieci. Stanowiły one 35,3% wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 liczba dzieci w placówkach zwiększyła się o 7,7 tys. (o 19,8%). Omawiając dane o liczbie dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego, należy mieć na uwadze, iż w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 dzieci 5-letnie objęte były obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego, a od roku szkolnego 2016/2017 obowiązek ten dotyczył dzieci 6-letnich. W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w roku szkolnym 2018/2019 w placówkach wychowania

przedszkolnego najliczniejszą grupę stanowiły czterolatki – 24,7% wszystkich dzieci, a w województwie sześciolatki – 26,6% dzieci.

Odsetek dzieci w przedziale wiekowym 3–6 objętych wychowaniem przedszkolnym w roku szkolnym 2018/2019 w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku mieszkających na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyniósł 99,8% (w województwie – 90,8%). Przy analizie wskaźnika należy wziąć pod uwagę, iż dzieci mogą być dowożone do placówek przedszkolnych w innych gminach, w zależności od miejsca pracy rodziców. Rodzice mogą wybrać dowolną placówkę przedszkolną. Powiązane jest to także z dostępnością placówek w gminach, liczbą miejsc w placówkach, a także z trendem demograficznym polegającym na ubytku ludności na wiejskich obszarach peryferyjnych przy jednoczesnym przyroście liczby mieszkańców wsi wokół większych miast, z których część dzieci uczęszczała do placówek przedszkolnych w miastach. Rozpatrując rozkład wskaźnika według gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, widać to w sześciu gminach: Zabierzów, Świątniki Górne, Kraków, Wieliczka, Liszki i Niepołomice, gdzie wartość wskaźnika przekraczała 100%.

Mapa 13. Udział dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2018 r.

Map 13. Share of children aged 3–6 in pre-primary establishments in total number of children at this age in 2018

Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne

Primary, lower and upper secondary education

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowało 359 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), czyli o 54 szkoły więcej w porównaniu z danymi z roku szkolnego 2014/2015 (w województwie o 84 szkoły więcej). Szkoły podstawowe na terenie KOM stanowiły 23,4% szkół podstawowych województwa małopolskiego. Wzrost liczby szkół w głównej mierze spowodowany był wprowadzoną reformą edukacji i przekształceniem części gimnazjów w szkoły podstawowe.

Tablica 14. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży
Table 14. Primary schools and lower secondary schools for children and youth

Wyszczególnienie Specification	Rok szkolny School year				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Szkoły podstawowe Primary schools	1452	1461	1459	1536	1536
Uczniowie Pupils	208722	220561	207268	241725	278064
Absolwenci Graduates	32400	32331	–	–	.
Gimnazja Lower secondary schools	760	766	768	104	88
Uczniowie Pupils	102394	100382	98518	65345	32502
Absolwenci Graduates	33851	33808	32231	32196	.
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Szkoły podstawowe Primary schools	305	309	314	357	359
Uczniowie Pupils	59892	64649	62460	72904	84430
Absolwenci Graduates	8731	9302	–	–	.
Gimnazja Lower secondary schools	164	168	170	46	42
Uczniowie Pupils	26870	26817	27174	18291	9391
Absolwenci Graduates	8576	8831	8570	8741	.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
 Source: data of the Ministry of National Education.

W roku szkolnym 2018/2019 do szkół podstawowych na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego uczęszczało 84,4 tys. uczniów. Stanowili oni 30,4% ogólnej liczby uczniów szkół podstawowych w województwie małopolskim. W roku szkolnym 2014/2015 obowiązkiem szkolnym zostały objęte dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie 2008 r., a w roku szkolnym 2015/2016 dzieci 6-letnie urodzone w 2009 r. oraz dzieci 7-letnie urodzone w drugiej połowie 2008 r. Od roku szkolnego 2016/2017 przywrócono obowiązek szkolny dla dzieci 7-letnich. Dodatkowo w wyniku przejścia z 6- na 8-letnią szkołę podstawową w roku szkolnym 2017/2018, absolwenci z roku szkolnego 2016/2017 kontynuowali naukę, jako pierwszy rocznik uczniów realizujących program klasy siódmej szkoły podstawowej, a w roku szkolnym 2018/2019 klasy ósmej.

Zmiany w edukacji zakładają stopniowe wygaszanie i likwidację gimnazjów. W roku szkolnym 2017/2018 gimnazja nie przeprowadziły naboru do I klasy, uczniowie pozostali w szkołach podstawowych kontynuując naukę w klasie siódmej. Natomiast w roku szkolnym 2018/19 ostatni rocznik dzieci klas III ukończył gimnazjum. W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowały jeszcze 42 gimnazja (w województwie – 88), w których naukę pobierało 9,4 tys. uczniów (32,5 tys. w województwie). Dla porównania w roku szkolnym 2014/2015 na terenie KOM działały 164 gimnazja (w województwie – 760), w których uczyło się 26,9 tys. uczniów (102,4 tys. w województwie).

Rozpoczęta reforma edukacji w roku szkolnym 2017/2018 wprowadziła nowy typ szkół – branżowe I stopnia, które powstały z przekształcenia dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych (istniejących do roku szkolnego 2016/2017). W szkołach branżowych I stopnia w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 pozostali jeszcze uczniowie oddziałów zasadniczych szkół zawodowych.

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowało 29 szkół branżowych I stopnia, w których naukę pobierało 2,7 tys. uczniów łącznie z uczniami oddziałów zasadniczych szkół zawodowych. Absolwenci (0,8 tys.) z roku szkolnego 2017/2018 byli absolwentami jeszcze zasadniczych szkół zawodowych. Ponadto funkcjonowało 14 specjalnych szkół przysposabiających do pracy, w których uczyło się 264 uczniów.

Tablica 15. Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży
Table 15. Upper secondary schools for children and youth

Wyszczególnienie Specification	Rok szkolny School year				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Branżowe szkoły I stopnia^a Stage I sectoral vocational schools^a	193	193	191	178	185
Uczniowie Pupils	20918	20211	18981	18054	16780
Absolwenci Graduates	6240	6782	5776	5633	.
Licea ogólnokształcące General secondary	179	169	171	175	178
Uczniowie Pupils	46796	44843	44140	43797	43620
Absolwenci Graduates	15833	14872	14063	14098	.
Technika^b Technical secondary^b	171	163	161	160	160
Uczniowie Pupils	51499	51882	52383	52011	51687
Absolwenci Graduates	11246	11545	11773	11847	.
Szkoły policealne^c Post-secondary schools^c	177	182	179	170	159
Uczniowie Pupils	21134	20621	19350	18934	17387
Absolwenci Graduates	6852	6453	6536	5937	.

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy i od roku szkolnego 2017/2018 oddziałami zasadniczych szkół zawodowych. b Łącznie ze szkołami artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe. c Łącznie ze szkołami dla dorosłych.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. Including special job-training schools and since the 2017/2018 school year, basic vocational school sections. b Including general art school leading to professional certification. c Including schools for adults.

Tablica 15. Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży (dok.)
Table 15. Upper secondary schools for children and youth (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Rok szkolny School year				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Branżowe szkoły I stopnia^a Stage I sectoral vocational schools^a	46	46	45	43	43
Uczniowie Pupils	3815	3681	3402	3247	2992
Absolwenci Graduates	1040	1072	1011	881	.
Licea ogólnokształcące General secondary	60	59	65	73	74
Uczniowie Pupils	17546	17431	17633	17971	18088
Absolwenci Graduates	5634	5542	5224	5647	.
Technika^b Technical secondary^b	39	38	38	38	39
Uczniowie Pupils	13471	13687	14041	14141	14248
Absolwenci Graduates	2751	2882	2983	3009	.
Szkoły policealne^c Post-secondary schools^c	77	76	78	81	72
Uczniowie Pupils	12312	12546	11927	12067	11263
Absolwenci Graduates	3981	3708	4151	3738	.

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy i od roku szkolnego 2017/2018 oddziałami zasadniczych szkół zawodowych. b Łącznie ze szkołami artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe. c Łącznie ze szkołami dla dorosłych.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. Including special job-training schools and since the 2017/2018 school year, basic vocational school sections. b Including general art school leading to professional certification. c Including schools for adults.

Source: data od the Ministry of National Education

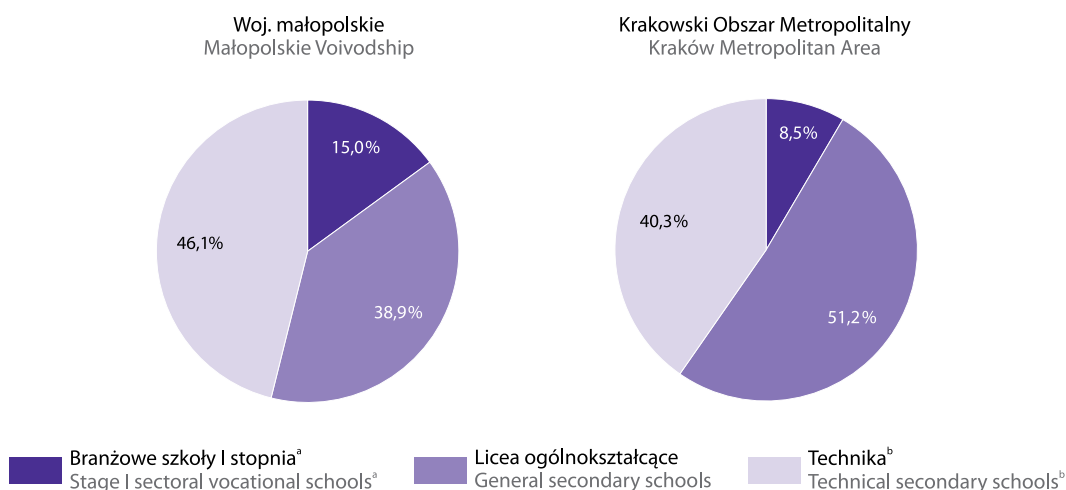
Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w roku szkolnym 2018/2019 działały 74 licea ogólnokształcące dla młodzieży (łącznie ze specjalnymi), a więc szkoły, które umożliwiały uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Stanowiły one 41,6% tego typu placówek w województwie. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 liczba liceów zwiększyła się o 14 placówek (w województwie zmniejszyła się o 1 placówkę). W liceach ogólnokształcących naukę pobierało 18,1 tys. młodzieży. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 licealistów na terenie KOM było więcej o 3,1% (w województwie o 6,8% mniej). W przekroju gminnym największy wzrost liczby uczniów w liceach w porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 odnotowano w gminie Wieliczka (o 20,4%), a największy spadek w gminie Krzeszowice (o 14,4%). W roku szkolnym 2018/2019 przeciętnie na jedno liceum w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym przypadało 244 uczniów, natomiast jeden oddział liczył średnio 26 uczniów (w roku szkolnym 2014/2015 odpowiednio 292 i 29). W roku szkolnym 2017/2018 na terenie KOM absolwentami liceów zostało 5,6 tys. uczniów.

Technika oraz szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe należą do szkół, których ukończenie umożliwia zdobycie wykształcenia średniego, kwalifikacji zawodowych oraz świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego działało 39 tego typu szkół (24,4% placówek w województwie). W porównaniu

z rokiem szkolnym 2014/2015 ich liczba nie zmieniła się (w województwie zmniejszyła się o 11 placówek). Na przestrzeni analizowanych pięciu lat zaobserwowano wzrost liczby uczniów na terenie KOM o 5,8% (w województwie o 0,4%). W przekroju gminnym największy wzrost liczby uczniów w porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 odnotowano w gminie Czernichów (o 28,0%), a największy spadek w gminie Krzeszowice (o 18,3%). W roku szkolnym 2017/2018 absolwentami technikum oraz szkół artystycznych ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe zostało 3,0 tys. młodzieży.

Największą popularnością wśród absolwentów gimnazjów w województwie cieszyły się technika, czyli szkoły, które dawały możliwość uzyskania ukierunkowanego wykształcenia średniego, kwalifikacji zawodowych, większych szans zdobycia pracy w zawodzie. W przeciwieństwie do trendu w województwie małopolskim uczniowie na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego częściej wybierali naukę w liceum niż w technikum.

Wykres 11. Struktura uczniów szkół ponadgimnazjalnych według typów szkół w roku szkolnym 2018/2019
Chart 11. Structure of upper secondary school students by type of schools in the school year 2018/2019

a łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy i oddziałami zasadniczych szkół zawodowych. b łącznie ze szkołami artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe.

a Including special job-training schools and basic vocational school sections. b Including general art schools leading to professional certification.

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowały 72 szkoły policealne (łącznie ze szkołami dla dorosłych). Stanowiły one 45,3% tego typu placówek w województwie. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 ich liczba zmniejszyła się o 5 placówek (w województwie – o 18). W roku szkolnym 2018/2019 naukę w szkołach policealnych pobierało 11,3 tys. uczniów (o 8,5% mniej niż w roku szkolnym 2014/2015). W roku szkolnym 2017/2018 absolwentami tego typu szkół zostało 3,7 tys. uczniów.

Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowały 34 licea ogólnokształcące dla dorosłych (w województwie – 93), w których naukę pobierało 3,0 tys. osób (8,0 tys. w województwie). Dla porównania w roku szkolnym 2014/2015 na terenie KOM działały 41 licea ogólnokształcące dla dorosłych, do których uczęszczało 4,0 tys. osób.

Szkolnictwo wyższe

Higher education

W roku akademickim 2018/2019 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego siedzibę miało 20 uczelni. Wszystkie zlokalizowane były w obrębie Krakowa, który określany jest mianem centrum akademickiego i charakteryzuje się bogatą ofertą edukacyjną. KOM skupiał więc na swoim terenie większość z 28 uczelni województwa małopolskiego.

Tablica 16. **Szkolnictwo wyższe**
Table 16. **Higher education**

Wyszczególnienie Specification	Rok akademicki Academic year				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Uczelnie ogółem Total higher education institutions	31	31^a	29	30	28
Studenci Students	183431	176698	169191	157693	150137
w tym kobiety of which females	108763	104316	99767	92493	88024
Absolwenci Graduates	50358	48592	53681	43574	.
w tym kobiety of which females	32540	31108	34420	27531	.
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Uczelnie razem Total higher education institutions	21	21	21	21	20
Studenci Students	165857	160808	154332	143613	134969
w tym kobiety of which females	97352	94287	90324	83537	78122
Absolwenci Graduates	44914	43719	49142	39160	.
w tym kobiety of which females	28586	27723	31317	24481	.

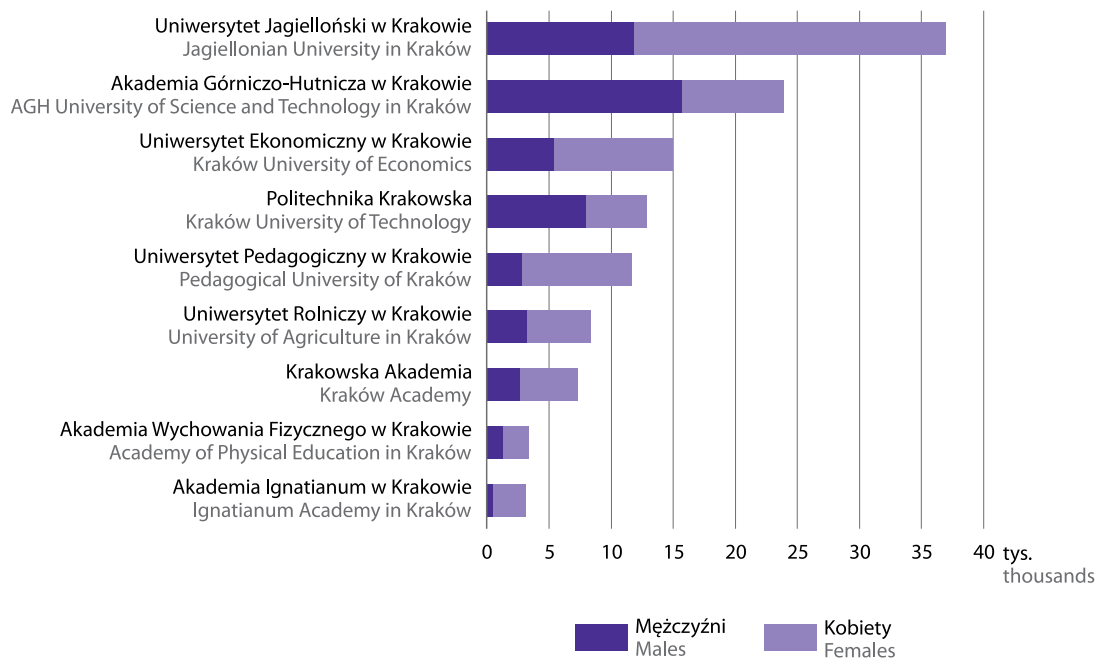
a Łącznie z jedną uczelnią, będącą w trakcie likwidacji, w której wykazano wyłącznie absolwentów.
Źródło: dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

a Including one higher education institution in liquidation, in which only graduates were listed.
Source: data of Ministry of Science and Higher Education.

W roku akademickim 2018/2019 (biorąc pod uwagę faktyczną lokalizację uczelni i ich jednostek zamiejscowych) w Krakowie studiowało 135,0 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami). W porównaniu z rokiem akademickim 2014/2015 było ich o 18,6% mniej. Krakowscy studenci stanowili zdecydowaną większość (89,9%) ogólnej liczby studentów kształcących się w województwie małopolskim. Wśród studiujących w Krakowie 57,9% stanowiły kobiety (w roku akademickim 2014/2015 – 58,7%). Na studiach stacjonarnych kształciło się 102,2 tys. osób (75,7% ogólnej liczby studentów), o 13,8% mniej niż w roku akademickim 2014/2015. Studia niestacjonarne wybrało 32,7 tys. osób (o 30,6% mniej niż pięć lat wcześniej).

Największą popularnością wśród studiujących cieszyła się najstarsza polska uczelnia – Uniwersytet Jagielloński. W roku akademickim 2018/2019 kształciło się w niej 36,9 tys. studentów (27,3% ogólnej liczby studentów). Na Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie studiowało 23,9 tys. osób (17,7%), a nieco mniejszą popularnością cieszył się Uniwersytet Ekonomiczny, gdzie kształciło się 15,0 tys. osób (11,1%).

Wykres 12. Studenci wybranych uczelni według płci w roku akademickim 2018/2019
 Chart 12. Students of selected higher education institutions by sex in the 2018/2019 academic year

W roku akademickim 2017/2018 absolwentami uczelni w Krakowie zostało 39,2 tys. studentów (89,9% ogólnej liczby absolwentów uczelni w województwie). W porównaniu z rokiem akademickim 2014/2015 dyplom ukończenia studiów uzyskało o 12,8% osób mniej. Wśród absolwentów krakowskich uczelni 62,5% stanowiły kobiety (w roku akademickim 2014/2015 – 63,6%). Absolwentami studiów stacjonarnych zostało 29,9 tys. osób (76,4% ogólnej liczby absolwentów). W porównaniu z rokiem akademickim 2014/2015 liczba absolwentów studiów stacjonarnych zmniejszyła się o 4,6%. Z kolei studia niestacjonarne ukończyło 9,2 tys. osób (o 31,9% mniej niż w roku akademickim 2014/2015).

4.3. Kultura

4.3. Culture

Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego działają instytucje, których podstawowym celem jest prowadzenie wielokierunkowej działalności społeczno-kulturalnej. Spośród gmin zaliczanych do opisywanego obszaru metropolitalnego największą różnorodnością instytucji kultury, jak również bogactwem oferty artystycznej wyróżnia się Kraków – główny ośrodek życia kulturalnego w województwie małopolskim. W pozostałych gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego podstawowe znaczenie dla możliwości korzystania z publicznej oferty kulturalnej mają domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice oraz biblioteki.

Tablica 17. Liczba podmiotów działających w wybranych instytucjach kultury

Stan w dniu 31 grudnia

Table 17. Number of entities operating in selected cultural institutions

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Biblioteki publiczne ^a Public libraries ^a	724	725	722	717	719
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	425	444	449	452	457
Teatry ^b i instytucje muzyczne Theatres ^b and music institutions	17	18	18	20	24
Kina stałe Indoor cinemas	47	45	45	44	44
Muzea i oddziały muzealne Museums and branches	116	134	129	132	135
Galerie i salony sztuki Art galleries and salons	64	65	61	60	60
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Biblioteki publiczne ^a Public libraries ^a	130	131	129	128	129
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	79	82	74	82	84
Teatry ^b i instytucje muzyczne Theatres ^b and music institutions	14	15	15	17	21
Kina stałe Indoor cinemas	16	14	15	13	13
Muzea i oddziały muzealne Museums and branches	56	72	65	69	69
Galerie i salony sztuki Art galleries and salons	47	48	44	42	43

a Łącznie z filiami. b Posiadające własny stały zespół artystyczny.
a Including branches. b Possessing own permanent artistic ensemble.

Biblioteki Libraries

W końcu 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym działało 129 bibliotek publicznych łącznie z filiami, w porównaniu z 2014 r. ich liczba zmniejszyła się o 1 (stanowiły one 17,9% ogólnej liczby bibliotek publicznych łącznie z filiami w województwie małopolskim).

W 2018 r. księgozbiór placówek bibliotecznych w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym liczył 2,6 mln wol. (co stanowiło 23,1% zasobów województwa). W latach 2014–2018 zwiększyła się liczba czytelników aktywnie wypożyczających księgozbiór z 263,8 tys. w 2014 r. do 273,7 tys. w 2018 r. W przeliczeniu na 1 tys. ludności w 2014 r. było 244 czytelników, a w 2018 r. – 248.

Księgozbiór bibliotek Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2018 r. w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosił 2333 wol. (w województwie małopolskim – 3287) wobec 2346 w 2014 r. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Czernichów (4426 wol.), a w dalszej kolejności w gminach Krzeszowice (4331) i Jerzmanowice-Przebinia (3780). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Mogilany (1255 wol.), a następnie w gminach Biskupice i Kocmyrzów-Luborzyca (odpowiednio 1312 i 1549).

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało 7,4 tys. osób, a w 2014 – 7,1 tys. osób (w województwie małopolskim odpowiednio 4,5 tys. i 4,4 tys. osób). Najkorzystniejsza wartość wskaźnika wystąpiła w gminie Skawina 2,3 tys. osób na 1 placówkę biblioteczną, a następnie w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce 2,6 tys. i Jerzmanowice-Przebinia 2,7 tys. Najmniej korzystna sytuacja pod tym względem od kilku lat utrzymuje się w Krakowie, a w dalszej kolejności w gminach Biskupice oraz Mogilany, gdzie na koniec 2018 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało odpowiednio: 11,2 tys., 10,3 tys. i 7,0 tys. osób. W większości gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną zwiększyła się w porównaniu z 2014 r., a największy, ponad dwukrotny wzrost, odnotowano w gminie Wielka Wieś.

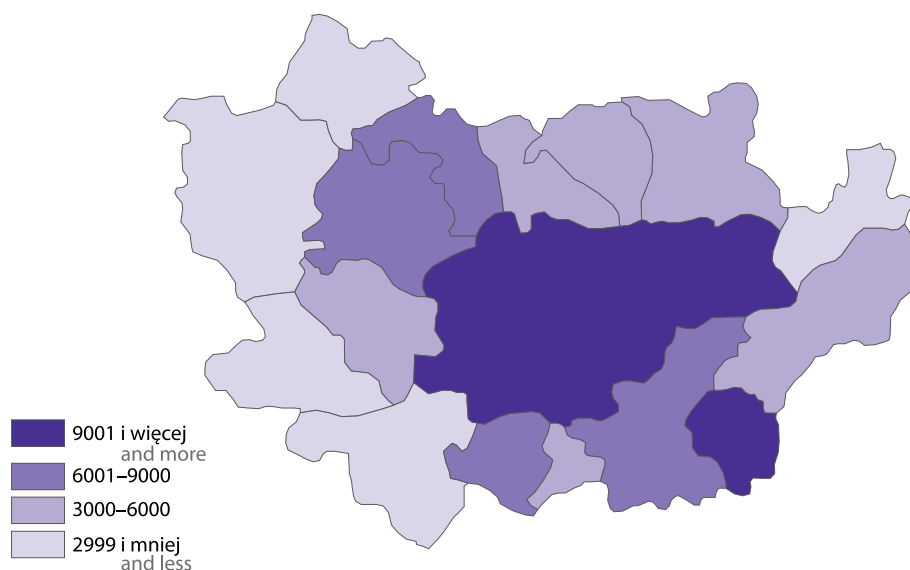
Mapa 14. Ludność na 1 placówkę biblioteczną według gmin w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 14.

Population per 1 library facility by gminas in 2018

As of 31st December

Spadła liczba wypożyczeń księgozbioru, a wartość wskaźnika wypożyczeń na 1 czytelnika w 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym wyniosła 12,4 wol. (w województwie małopolskim – 14,6), wobec 13,2 wol. w 2014 r. Najwyższą wartość wskaźnika wypożyczeń na 1 czytelnika, odnotowano w gminie Biskupice (33,1 wol.), a w dalszej kolejności w gminach Wielka Wieś i Kocmyrzów-Luborzyca (odpowiednio 20,5 wol. i 18,4 wol.). Natomiast najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce, a następnie w gminach Świątniki Górne oraz Michałowice (odpowiednio: 9,2 wol., 10,8 wol. i 11,5 wol.).

Systematycznie ulega poprawie dostępność bibliotek dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. funkcjonowało 55 obiektów (42,6%) z udogodnieniami wejścia do budynku oraz 25 obiektów (19,4%) z udogodnieniami wewnątrz budynku, podczas gdy w 2014 r. było to odpowiednio 46 i 18 obiektów (35,4% i 13,8%).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

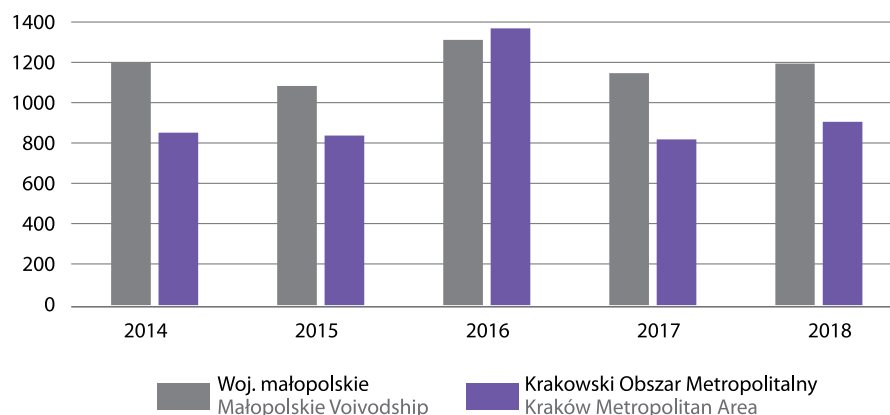
Poza bibliotekami najczęściej występującymi instytucjami kultury w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym pozostawały centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W 2018 r. działalność prowadziły 84 tego typu placówki (o 5 więcej niż w 2014 r.), co stanowiło 18,4% placówek w województwie.

W 2018 r. centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 9,2 tys. imprez (33,2% wszystkich imprez zorganizowanych przez placówki tego typu w województwie). Łącznie we wszystkich imprezach wzięło udział 1,0 mln osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności w 2014 r. było 855 uczestników imprez, a w 2018 r. – 909. Najczęściej odbywały się warsztaty (34,6%) oraz prelekcje, spotkania i wykłady (18,6%).

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły 1023 różnego rodzaju kół, klubów, sekcji (o 64,2% więcej w stosunku do 2014 r.), zrzeszających 22,6 tys. członków (o 111,7% więcej w porównaniu z 2014 r.). Najwięcej było kół, klubów, sekcji turystycznych i sportowo rekreacyjnych (17,9%), a następnie plastycznych i technicznych (16,5%) i innych (15,9%), a najmniej fotograficznych i filmowych (0,8%).

Wykres 13. Uczestnicy imprez w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1000 ludności

Chart 13. Participants of events in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres per 1000 population

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2018 r. zorganizowały 1258 kursów (o 39,6% więcej w porównaniu z 2014 r.). W ich strukturze największą część stanowiły kursy języków obcych (24,3%). Status absolwenta wszystkich organizowanych kursów uzyskało 18,0 tys. osób.

W omawianych placówkach w 2018 r. działało 340 grup artystycznych skupiających 5,5 tys. członków. Największą liczbę stanowiły taneczne grupy artystyczne (25,6%), które zrzeszały 22,1% ogólnej liczby członków, a następnie grupy wokalne i chóry (22,4%) oraz folklorystyczne (20,3%), które zrzeszały odpowiednio 21,5% i 23,8% ogólnej liczby członków.

Teatry Theatres

Według stanu na koniec 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym działalność sceniczną prowadziło 21 teatrów i instytucji muzycznych posiadających własny zespół artystyczny (87,5% instytucji tego typu działających w województwie małopolskim). W porównaniu z 2014 r. liczba omawianych instytucji zwiększyła się o 7 placówek (o 50,0%). Działało 11 teatrów dramatycznych, 2 teatry lalkowe, 4 teatry muzyczne, 3 orkiestry oraz 1 filharmonia, które mają swoją siedzibę w Krakowie.

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 4,4 tys. przedstawień i koncertów w stałej sali widowiskowej, które obejrzało łącznie 784,2 tys. widzów i słuchaczy. Przeciętna frekwencja na 1 przedstawienie wyniosła w 2018 r. 180 osób (198 w 2014 r.). Największą popularnością cieszyły się przedstawienia w teatrach dramatycznych, które w 2018 r. obejrzało 500,0 tys. widzów, a w dalszej kolejności przedstawienia w teatrach muzycznych i lalkowych, które zgromadziły odpowiednio 120,0 tys. i 97,5 tys. widzów.

Kina Cinemas

W końcu 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym działało 13 kin stałych (głównie w Krakowie), a ich liczba zmniejszyła się w porównaniu z 2014 r. o 3 obiekty (stanowiły one 29,5% ogólnej liczby kin stałych w województwie małopolskim). Kina stałe dysponowały 14,5 tys. miejsc na widowni i było to o 3,2% mniej w porównaniu z 2014 r. Przeciętnie na jedno miejsce w kinach stałych w 2018 r. przypadało 76 osób wobec 72 osób w 2014 r. W województwie małopolskim wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 137 i 136 osób.

W kinach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w ciągu roku odbyło się 130,2 tys. seansów filmowych (67,4% ogólnej liczby seansów filmowych w województwie), czyli o 3,5% mniej niż w 2014 r. Liczba widzów zwiększyła się z 2,6 mln w 2014 r. do 3,2 mln w 2018 r. (wzrost o 25,2%).

W 2014 r. przeciętnie 1 seans filmowy obejrzało 19 osób, a w 2018 r. – 25 osób. Filmy produkcji polskiej wyświetlone w kinach stałych zlokalizowanych w obrębie badanego obszaru metropolitalnego stanowiły 19,2% ogólnej liczby seansów (15,3% w 2014 r.). Przeciętnie 1 seans filmu polskiego zgromadził 31 widzów (w 2014 r. – 27).

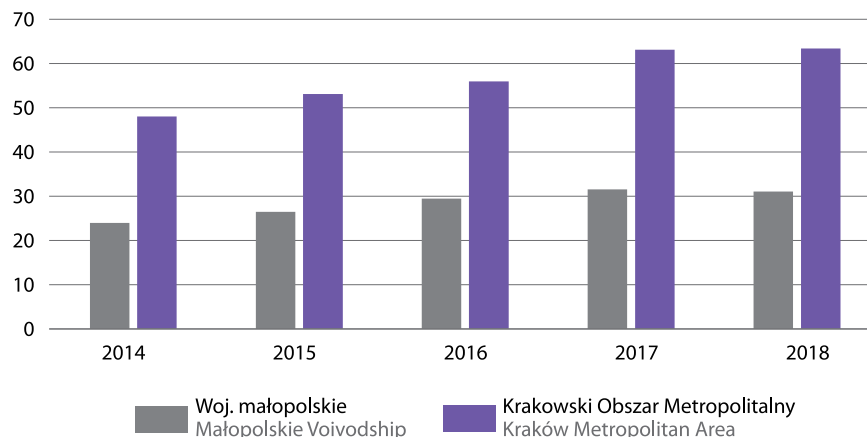
Większość kin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego przystosowano dla potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich. W 2018 r. udogodnienia wejścia do budynku oraz udogodnienia wewnątrz budynku posiadało 76,9% obiektów.

Muzea i galerie sztuki Museums and art galleries

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym działało 69 muzeów łącznie z oddziałami muzealnymi (51,1% wszystkich muzeów województwa małopolskiego), które znajdowały się głównie w Krakowie. W stosunku do 2014 r. liczba muzeów wzrosła o 13 placówek (o 23,2%).

Łączna liczba muzealiów Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, według stanu na koniec 2018 r. wyniosła 4,7 mln eksponatów i stanowiła 90,5% wszystkich muzealiów województwa małopolskiego. W ciągu roku muzea zorganizowały w kraju 127 wystaw stałych i 284 wystawy czasowe, na których prezentowane były posiadane zbiory muzealne.

Wykres 14. **Zwiedzający muzea^a na 10 tys. ludności**
 Chart 14. **Museum^a visitors per 10 thousand population**

a Łącznie z oddziałami muzealnymi.
 a Including museum departments.

W latach 2014–2018 zaobserwowano zwiększenie się liczby zwiedzających muzea i wystawy muzealne. W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym muzea i wystawy muzealne odwiedziło 7,0 mln osób (co stanowiło 66,5% ogólnej liczby zwiedzających w województwie małopolskim), tj. o 35,0% więcej w stosunku do 2014 r. Wśród gmin mających na swoim terenie zlokalizowane muzea, najwięcej zwiedzających (w przeliczeniu na 1 muzeum) odnotowano w Wieliczce.

Ofertę muzeów, jako instytucji zajmujących się wystawiennictwem, swoją działalnością uzupełniają galerie i salony sztuki. W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym prowadziły działalność 43 galerie i salony sztuki tj. 71,7% (wszystkich) galerii i salonów sztuki w województwie. Wśród omawianych instytucji 41 prowadziło działalność w Krakowie, po 1 instytucji działało w Krzeszowicach i Wieliczce. Zorganizowały one w kraju 410 wystaw oraz 416 ekspozycji, które odwiedziło 1,3 mln osób.

4.4. Opieka zdrowotna

4.4. Health care

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne udzielane są przez przychodnie i praktyki lekarskie. W latach 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, podobnie jak w województwie małopolskim, z roku na rok wzrastała liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.

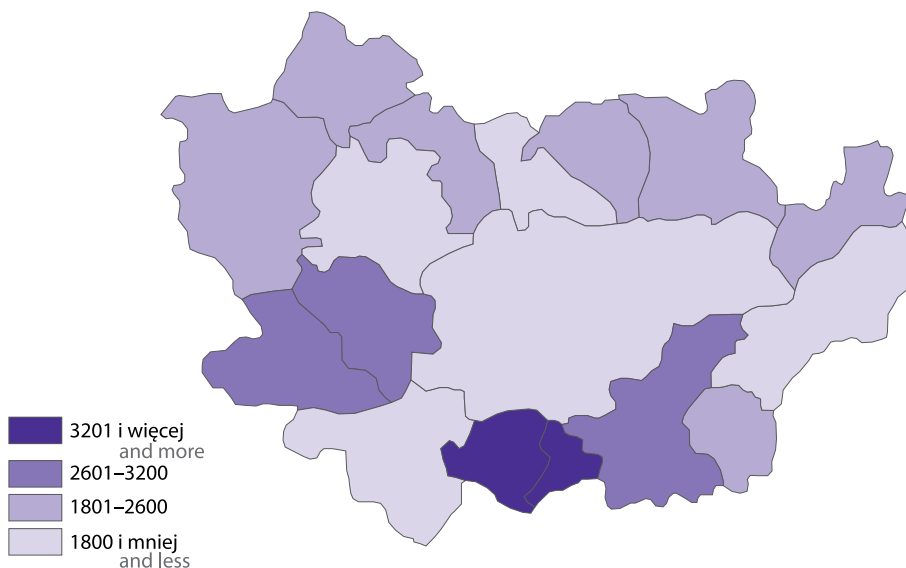
W końcu 2018 r. ambulatoryjną opiekę zdrowotną mieszkańcom omawianego obszaru zapewniały 863 placówki (40,4% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie). Miernikiem opisującym dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym 1 podmiot ambulatoryjny obsługiwał średnio 1279 mieszkańców (w województwie małopolskim 1589) – wobec 1460 w 2014 r.

Mapa 15. Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 15. Number of population per 1 outpatient health care facility in 2018

As of 31st December

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na terenie obszaru metropolitalnego działały 842 przychodnie (42,6% ogólnej liczby przychodni w województwie) – więcej o 18,4% niż w 2014 r. Rosnąca liczba przychodni jest zjawiskiem korzystnym i widocznym w analizie wskaźników pozwalającym ocenić poziom dostępności tego rodzaju placówek dla mieszkańców. Na każde 10 tys. ludności przypadają 8 przychodni w 2018 r. (7 w 2014 r.). Wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 przychodnię obniżył się z 1524 osób w 2014 r. do 1315 w 2018 r. (w województwie z 1932 do 1721).

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym najwięcej przychodni działało w Krakowie – 696 (82,7% ogólnej liczby przychodni na terenie obszaru metropolitalnego), a w dalszej kolejności w gminach Skawina – 24 (2,9%) oraz Wieliczka – 21 (2,5%). Najmniejszą liczbę przychodni odnotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce – 2.

W większości gmin zaobserwowano poprawę dostępności mieszkańców do przychodni w porównaniu z 2014 r. W 2018 r. najniższa liczba osób na 1 przychodnię wystąpiła w Krakowie (1108), a następnie w gminach Zabierzów (1767) oraz Skawina (1812). Najwyższą wartość wskaźnika zanotowano w gminie Mogilany (4684 osoby), a w dalszej kolejności w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (3862) oraz Świątniki Górne (3361). W analizowanym roku największy spadek liczby osób na 1 przychodnię w porównaniu z 2014 r. odnotowano w gminie Świątniki Górne (o 6325), następnie w gminach Biskupice (o 2290) oraz Niepołomice (o 1077).

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym liczba praktyk lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wahała się (w województwie spadek z roku na rok). Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na terenie obszaru metropolitalnego działało 21 praktyk lekarskich (13,0% w skali województwa). Najwięcej praktyk lekarskich było w Krakowie – 10, co stanowiło 47,6% ogólnej liczby praktyk lekarskich obszaru metropolitalnego.

W latach 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego liczba udzielonych porad lekarskich, w tym specjalistycznych, systematycznie rosła. W porównaniu z początkiem analizowanego okresu odnotowano wzrost porad lekarskich o 10,0% (w województwie o 8,2%). W latach 2014–2017 z roku na

rok na obszarze metropolitalnym, jak i w województwie, zaobserwowano wzrost udzielonych porad stomatologicznych, natomiast w 2018 r. spadek o 18,7% w odniesieniu do 2017 r. (w województwie o 9,3%).

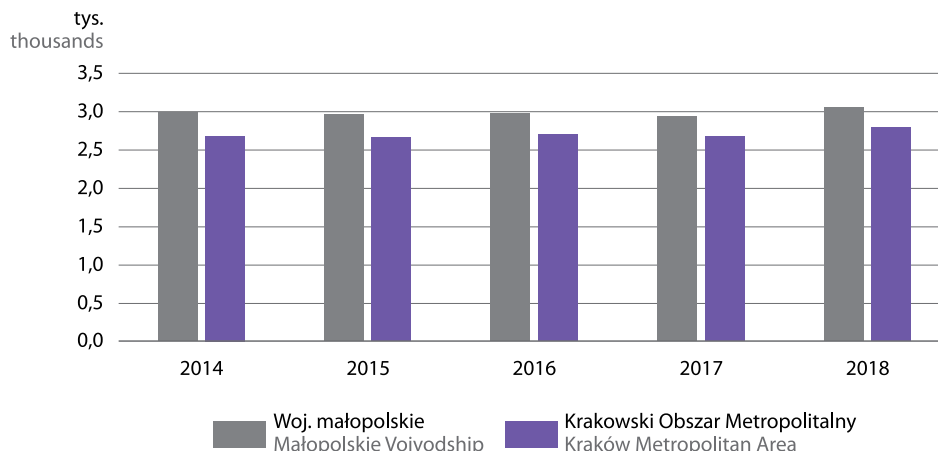
W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego lekarze ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielili 12438,5 tys. porad lekarskich i stomatologicznych, co stanowiło 43,2% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych udzielonych w województwie. W omawianym roku odnotowano wzrost liczby porad ambulatoryjnych o 1087,9 tys., tj. o 9,6% w stosunku do 2014 r. (w województwie o 7,9%). Wśród ogólnej liczby udzielonych porad ambulatoryjnych 87,3% stanowiły porady lekarskie (w województwie 88,1%), z których największy udział miały porady specjalistyczne – 50,2% (w województwie 39,3%). W analizowanym roku na 1 mieszkańca przypadało 11 porad ambulatoryjnych, podczas gdy w województwie wskaźnik ten wyniósł 8.

Wśród gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2018 r. lekarskie porady ambulatoryjne udzielane były głównie w Krakowie (85,2% ogólnej liczby porad lekarskich obszaru metropolitalnego). Najmniejszą liczbę porad zanotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce 17,5 tys., co stanowiło 0,2% porad udzielonych na omawianym obszarze. W analizowanym roku największą liczbę porad ambulatoryjnych na 1 mieszkańca odnotowano również w Krakowie (14), następnie w gminach Krzeszowice (8) oraz Skawina (7), a najmniejszą w gminach Biskupice, Igołomia-Wawrzeńczyce, Jerzmanowice-Przegonia oraz Michałowice (po 3).

Tablica 18. Opieka zdrowotna
Stan w dniu 31 grudnia
Health care
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Przychodnie i praktyki lekarskie Outpatient departments and medical practices	1965	2006	2075	2095	2137
w tym praktyki lekarskie of which medical practices	222	189	186	180	161
Porady udzielone w tys. (w ciągu roku) Consultations provided in thousands (during the year)	26718,9	27640,7	28336,8	28596,2	28824,6
w tym stomatologiczne of which stomatological	3225,2	3422,9	3541,6	3766,2	3416,0
Apteki ogólnodostępne Generally available pharmacies	1131	1140	1139	1157	1117
Punkty apteczne Pharmaceutical outlets	145	139	142	135	128
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Przychodnie i praktyki lekarskie Outpatient departments and medical practices	740	778	814	830	863
w tym praktyki lekarskie of which medical practices	29	23	21	22	21
Porady udzielone w tys. (w ciągu roku) Consultations provided in thousands (during the year)	11350,5	11873,4	12189,9	12624,1	12438,5
w tym stomatologiczne of which stomatological	1478,9	1667,3	1725,8	1944,7	1580,9
Apteki ogólnodostępne Generally available pharmacies	405	409	405	412	398
Punkty apteczne Pharmaceutical outlets	12	11	10	10	10

Wykres 15. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną
 Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 15. Number of population per 1 generally available pharmacy
 As of 31st December

Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne zaopatrujące ludność w leki i środki medyczne są również istotnym elementem systemu opieki zdrowotnej. W 2018 r. sprzedażą leków i środków medycznych na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego zajmowało się 398 aptek (35,6% ogólnej liczby aptek w województwie). W omawianym roku odnotowano spadek liczby aptek na terenie obszaru metropolitalnego o 1,7% w porównaniu z 2014 r. (w województwie o 1,2%).

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, podobnie jak w województwie, liczba mieszkańców przypadająca na 1 aptekę wahała się. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. przeciętnie z jednej apteki korzystało 2782 osoby (o 262 osoby mniej niż w województwie małopolskim) – o 107 osób więcej niż w 2014 r.

Najłatwiejszy dostęp do aptek w 2018 r. na terenie obszaru metropolitalnego mieli mieszkańcy gminy Liszki (2162 osób na 1 aptekę), a następnie w gminie Skawina (2289) oraz w Krakowie (2587). Najwięcej ludności na 1 aptekę przypadało w gminie Biskupice (10330 osób), a w dalszej kolejności w gminach Michałowice (5282) oraz Kocmyrzów-Luborzycza (5192).

Uzupełnieniem sieci aptek były punkty apteczne, tj. placówki, które prowadzą obrót detaliczny produktami leczniczymi na terenach wiejskich. W 2018 r. w 5 gminach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego działało 10 punktów aptecznych (7,8% ogólnej liczby punktów aptecznych w województwie) – mniej o 16,7% niż w 2014 r. Największa liczba punktów aptecznych znajdowała się w gminach Krzeszowice i Skawina (po 3).

4.5. Pomoc społeczna

4.5. Social welfare

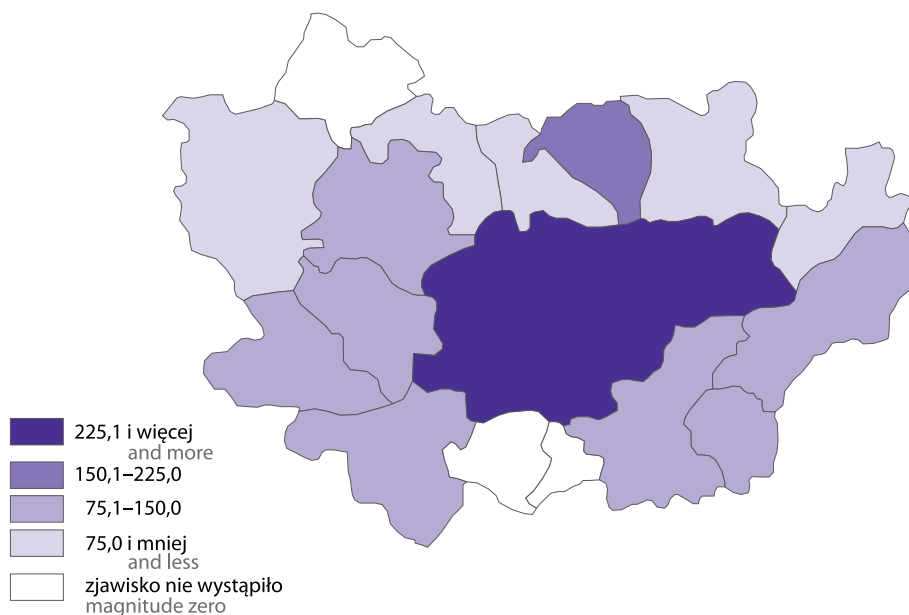
W latach 2014–2018 znacznie poprawiła się sytuacja w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym oraz w województwie małopolskim w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi w wieku 0–2 lat. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na terenie obszaru metropolitalnego działało 265 żłobków i klubów dziecięcych (65,4% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie) oraz 1 oddział żłobkowy, jako jedyny w województwie małopolskim, działający w gminie Skawina. Wśród wszystkich placówek opieki nad dziećmi w wieku 0–2 lata największy odsetek stanowiły żłobki – 86,5% (w województwie 82,8%).

W porównaniu z 2014 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego przybyło 127 żłobków oraz 12 klubów dziecięcych (w województwie odpowiednio 191 oraz 30). W 2018 r. najwięcej placówek opieki nad dziećmi w wieku 0–2 lata działało w Krakowie (221), a w dalszej kolejności w gminach Wieliczka (14) oraz Niepołomice (7).

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat w 14 spośród 17 gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, jak również w skali całego województwa małopolskiego, obserwowano wzrost liczby miejsc we wszystkich placówkach opieki instytucjonalnej nad dziećmi w wieku 0–2 lata. W 2018 r. omawiane placówki dysponowały 9,6 tys. miejsc (67,7% ogólnej liczby tego rodzaju miejsc w województwie) – więcej o 5,2 tys. niż w 2014 r. W placówkach oferujących opiekę najmłodszym dzieciom najwięcej miejsc było w Krakowie – 8,5 tys. (o 4,6 tys. więcej niż w 2014 r.). W pozostałych gminach liczba miejsc była znacznie mniejsza i wyniosła od 271 (w gminie Wieliczka) do 15 (w gminie Wielka Wieś).

Mapa 16.
Mapa 16.

Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku 0–2 lata w 2018 r.
Places in nurseries and children's clubs per 1000 children aged 0–2 in 2018

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziale żłobkowym przebywało 8,2 tys. dzieci (67,9% ogólnej ich liczby w województwie), a w ciągu całego roku 13,0 tys. (67,5%). W porównaniu z 2014 r. w obszarze metropolitalnym, jak i w województwie, wzrosła ponad dwukrotnie ogólna liczba dzieci objętych opieką żłobkową. Najwyższy wzrost dzieci objętych opieką żłobkową zaobserwowano w gminie Michałowice (prawie pięciokrotny), a następnie w gminach Zabierzów i Wieliczka (odpowiednio ponad czterokrotny). Spadek miał miejsce jedynie w gminie Zielonki (o 25,0%).

W latach 2014–2018 w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym z roku na rok wzrastał odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w ogólnej liczbie dzieci w wieku 0–2 lat obszaru metropolitalnego. W 2018 r. omawiany odsetek dzieci wyniósł 21,1% i był wyższy o 9,2 p. proc. w odniesieniu do 2014 r. (w województwie 10,7% – wzrost o 5,5 p. proc.). Na terenie badanego obszaru najwyższy odsetek dzieci objętych opieką żłobkową odnotowano w Krakowie (26,2%), a w dalszej kolejności w gminach Michałowice (16,8%) oraz Wieliczka (13,8%).

Od 2016 r. zostało wprowadzone na rzecz rodziny świadczenie wychowawcze, wypłacane w ramach rzą-

dowego programu „Rodzina 500 plus” (w wysokości 500 zł miesięcznie), będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Kwota wypłaconych w 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym świadczeń wychowawczych wyniosła 547639,6 tys. zł (25,2% ogólnej wartości wypłacanej w województwie małopolskim) – o 8186,0 tys. mniej niż w 2017 r. Na terenie omawianego obszaru świadczenie średnio miesięcznie wypłacono dla 65,0 tys. rodzin na 89,1 tys. dzieci (w województwie odpowiednio 219,4 tys. i 344,3 tys.). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki na świadczenia wychowawcze w obszarze metropolitalnym wyniosły 496 zł (w województwie 639 zł).

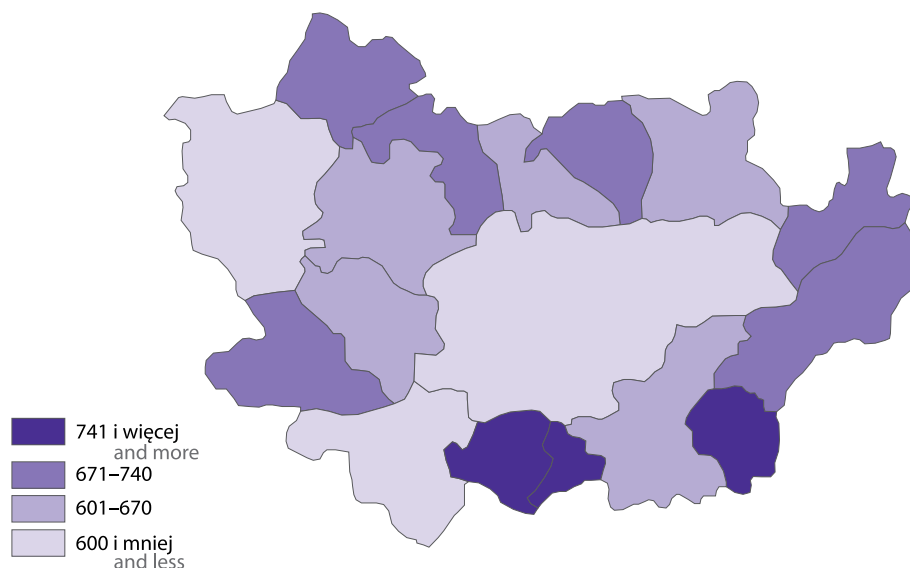
W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego największe wydatki na świadczenia wychowawcze były poniesione w Krakowie 329254,5 tys. zł (60,1% ogólnej kwoty tego typu wydatków w obszarze metropolitalnym) – o 5692,5 tys. mniej niż w 2017 r. W pozostałych gminach obszaru metropolitalnego wartość poniesionych wydatków była znacznie niższa i wynosiła od 38977,8 tys. (w gminie Wieliczka) do 5607,5 tys. (w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce). W omawianym obszarze największą przeciętną miesięczną liczbę rodzin pobierających świadczenie odnotowano w Krakowie (40,6 tys. na 53,9 tys. dzieci), a następnie w gminach Wieliczka (4,5 tys. na 6,3 tys.) i Skawina (2,8 tys. na 4,0 tys.). Natomiast najmniejszą w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce dla 568 rodzin na 879 dzieci.

Mapa 17.

Map 17.

Wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca w 2018 r.

Expenditure on benefits for bringing up a child per capita in 2018

Wśród gmin obszaru metropolitalnego zanotowano zróżnicowanie wartości wskaźnika (roczna kwota świadczenia wychowawczego w przeliczeniu na 1 mieszkańca). Rozpiętość tego wskaźnika w 2018 r. pomiędzy gminami wynosiła 333 zł. Najwyższą wartość omawianego wskaźnika na 1 mieszkańca wykazano w gminie Biskupice (761 zł), a w dalszej kolejności w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (726 zł) i Michałowice (716 zł). Najniższą wartość analizowanego wskaźnika odnotowano w Krakowie – 428 zł.

Opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozbawioną opieki ze strony rodziny naturalnej w ramach pomocy społecznej sprawują placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej, wsparcia dziennego oraz rodzinna piecza zastępcza. W końcu 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego działało 41 placówek opiekuńczo-wychowawczych (50,6% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie małopolskim) – więcej o 1 placówkę niż w 2014 r. Omawiane placówki objęły opieką 436 wychowanków (45,5% ogólnej

ich liczby w województwie) – mniej o 25,2% niż w 2014 r. Opiekę dzienną w 2018 r. zapewniało 46 placówek wsparcia dziennego (19,5% ogólnej ich liczby w województwie), w których w ciągu roku przebywało 4,4 tys. dzieci (35,0%).

Spośród gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w opiece nad dziećmi i młodzieżą w ramach pomocy społecznej dominował Kraków. W 2018 r. na terenie Krakowa działało 36 placówek opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło 87,8% ogólnej liczby tego typu placówek badanego obszaru. Omawiane placówki objęły opieką 363 wychowanków, tj. 83,3% ogólnej liczby wychowanków na terenie obszaru metropolitalnego. Opiekę dzienną prowadziły 34 placówki wsparcia dziennego (78,3% ogólnej ich liczby na terenie omawianego obszaru), w których w ciągu roku przebywało 3840 dzieci (88,0%). Ponadto w Krakowie pieczę zastępczą sprawowało 417 rodzin zastępczych oraz 2 rodzinne domy dziecka. Łącznie opieką objęto 535 dzieci.

Osoby wymagające wsparcia mogą przebywać w instytucjach świadczących usługi w ramach systemu pomocy społecznej. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego działało 49 zakładów stacjonarnych pomocy społecznej (29,7% ogólnej liczby tego rodzaju placówek w województwie) – o 2 więcej niż w 2014 r. Wśród zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dominowały domy pomocy społecznej – 29 (59,2% ogólnej liczby tego typu placówek analizowanego obszaru), a w dalszej kolejności placówki zapewniające całodobową opiekę niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej – 8, schroniska dla bezdomnych – 8, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 2, noclegownie oraz jednostki niesklasyfikowane – po 1. Na obszarze metropolitalnym najwięcej placówek stacjonarnych pomocy społecznej działało w Krakowie (32). Dysponowały one 3,0 tys. miejsc, w których przebywało 2,9 tys. mieszkańców.

W 2018 r. działające na terenie badanego obszaru zakłady stacjonarne pomocy społecznej posiadały 4151 miejsc (39,0% ogólnej liczby tego typu miejsc w województwie) – wzrost o 7,3% w odniesieniu do 2014 r. Placówki dysponowały średnio 85 miejscami (w województwie – 65). W pozostałych latach na terenie obszaru metropolitalnego zakłady stacjonarne pomocy społecznej miały do dyspozycji średnio: 86 miejsc w 2017 r., 84 w 2016 r., 85 w 2015 r. oraz 82 w 2014 r.

W końcu 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej przebywało 4,0 tys. mieszkańców (39,0% ogólnej liczby tego typu zakładów w województwie) – o 8,2% więcej niż w 2014 r. Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowiły osoby przewlekłe somatycznie chore (30,3%), następnie osoby przewlekłe psychicznie chore (27,3%), a najmniej liczną grupę – osoby uzależnione od alkoholu (1,5%).

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej udzielana jest również pomoc środowiskowa w miejscu zamieszkania. Podstawowym warunkiem skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest zaistnienie jednego z problemów określonych w Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2004 Nr 64 poz. 593). W latach 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejszała się, z wyjątkiem 2016 r. (w województwie spadek z roku na rok). W 2016 r. zanotowano wzrost omawianych gospodarstw o 2,9% w stosunku do 2015 r. W analizowanym okresie systematycznie zmniejszała się liczba beneficjentów pomocy społecznej. W porównaniu z 2014 r. największy spadek zanotowano w 2017 r. – o 17,1%. Podobną tendencję zauważono w województwie małopolskim, gdzie odnotowano największy spadek w 2018 r. – o 29,6%.

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym 16,1 tys. gospodarstw domowych skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej (25,3% ogólnej liczby gospodarstw domowych, które uzyskały wsparcie w województwie) – o 11,5% mniej niż w 2014 r. Beneficjenci pomocy społecznej stanowili 2,7% ogólnej liczby mieszkańców omawianego obszaru (w województwie 4,5%).

Na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnym w 2018 r. najwięcej gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zlokalizowanych było w Krakowie – 11,4 tys., co stanowiło 70,8% ogólnej ich liczby obszaru metropolitalnego. Najmniej omawianych gospodarstw zanotowano w gminie Jerzmanowice-Przebinia – 131. Wśród gmin analizowanego obszaru najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano z Krakowie – 20,6 tys. (69,3% ogólnej liczby osób korzystających z pomocy na terenie omawianego obszaru), a najmniej w gminie Świątniki Górne – 268 (1,3%). Najwyższy zasięg korzystania z pomocy społecznej, tj. udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności, odnotowano w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (6,9%). Najniższe wartości omawianego wskaźnika wystąpiły w gminach Krzeszowice, Zabierzów oraz Zielonki (po 1,7%).

Pomoc w ramach systemu świadczeń rodzinnych jest również realizowana za pomocą wsparcia finansowego w postaci zasiłków rodzinnych i dodatków, świadczeń opiekuńczych (w tym zasiłków pielęgnacyjnych) oraz zapomóg wypłacanych między innymi z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe). Na przestrzeni lat 2014–2018 na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, podobnie jak w województwie małopolskim, liczba rodzin otrzymująca świadczenie rodzinne oraz liczba dzieci, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny wahała się. Natomiast wartość wypłaconych świadczeń rodzinnych z roku na rok systematycznie rosła.

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym ze świadczeń rodzinnych korzystało 17,8 tys. rodzin (16,6% ogólnej liczby tego typu rodzin w województwie) – o 4,4% więcej niż w 2014 r. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny wyniosła 34,2 tys. – o 2,4 tys. więcej niż w 2014 r. (o 4,1 tys. więcej niż w 2015 r.). Ogólna kwota świadczeń wypłaconych w ciągu roku wyniosła 169,5 mln zł i była wyższa o 57,1 mln zł, tj. o 50,8% w porównaniu z 2014 r. W analizowanym roku świadczenia wypłacone na terenie obszaru metropolitalnego stanowiły 19,7% kwoty świadczeń wypłaconych w skali województwa. W ogólnej kwocie świadczeń rodzinnych na terenie omawianego obszaru świadczenia skierowane do rodzin z dziećmi (zasiłki rodzinne wraz z dodatkami), stanowiły 41,1% ogólnej kwoty świadczeń rodzinnych (w województwie 51,9%).

Wśród gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w 2018 r. najwięcej rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne na dzieci odnotowano w Krakowie – 9,0 tys. (50,8% ogólnej liczby tego typu rodzin badanego obszaru), którym wypłacono 98,9 mln zł, a najmniej w gminie Wielka Wieś – 0,3 tys. (1,5%) – 2,0 mln zł. Również w Krakowie wypłacono najwyższe kwoty na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami (34,6 mln zł) oraz najniższe w gminie Wielka Wieś (1,1 mln zł).

Tablica 19. Opieka społeczna
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 19. Social welfare
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Żłobki ^a Nurseries ^a	146	171	220	267	337
Kluby dziecięce Children's clubs	39	39	45	63	69
Miejsca w żłobkach i w klubach dziecięcych ^a w tys. Places in nurseries and children's clubs ^a in thousands	6,1	7,1	8,8	10,9	14,1
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych w ciągu roku ^a w tys. Children staying in nurseries and children's clubs during the year ^a in thousands	8,7	10,0	12,2	15,4	19,3
Domy i zakłady pomocy społecznej ^b (bez filii) Social assistance houses and facilities ^b (excluding branches)	158	160	159	163	165
Miejsca ^c w tys. Places ^c in thousands	10,1	10,5	10,4	10,6	10,7
Mieszkańcy ^c w tys. Residents ^c in thousands	9,6	10,0	9,9	10,1	10,2
Gospodarstwa domowe korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w tys. Households benefiting from social assistance benefits in thousands	76,1	73,9	71,1	66,3	63,6
Członkowie gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w tys. Members of households benefiting from social assistance benefits in thousands	215,4	205,9	185,3	164,2	151,7
Rodziny otrzymujące świadczenia rodzinne w tys. Families receiving family benefits in thousands	106,0	99,9	107,3	107,3	106,9
Kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych w mln zł Amount of family benefits paid in million PLN	607,6	646,3	799,2	843,9	861,6
Kwota świadczeń wychowawczych wypłaconych z programu „Rodzina 500 plus” w tys. zł Amount of benefits for bringing up a child paid from the “Family 500 plus” programme in thousand PLN	x	x	x	2226703	2171187

a łącznie z oddziałami żłobkowymi. b łącznie ze środowiskowymi domami samopomocy. c łącznie z filiami.
 a Including nursery wards. b Including community self-help centers. c Including branches.

Tablica 19. Opieka społeczna (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia

Table 19. Social welfare (cont.)

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area					
Żłobki ^a Nurseries ^a	104	126	157	185	231
Kluby dziecięce Children's clubs	23	22	23	33	35
Miejsca w żłobkach i w klubach dziecięcych ^a w tys. Places in nurseries and children's clubs ^a in thousands	4,3	5,1	6,3	7,5	9,6
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych w ciągu roku ^a w tys. Children staying in nurseries and children's clubs during the year ^a in thousands	6,2	7,2	8,7	10,6	13,0
Domy i zakłady pomocy społecznej ^b (bez filii) Social assistance houses and facilities ^b (excluding branches)	47	47	47	46	49
Miejsca ^c w tys. Places ^c in thousands	3,9	4,0	4,0	3,9	4,2
Mieszkańcy ^c w tys. Residents ^c in thousands	3,7	3,8	3,7	3,8	4,0
Gospodarstwa domowe korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w tys. Households benefiting from social assistance benefits in thousands	18,1	18,0	18,6	16,6	16,1
Członkowie gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w tys. Members of households benefiting from social assistance benefits in thousands	37,8	37,4	36,8	31,4	29,8
Rodziny otrzymujące świadczenia rodzinne w tys. Families receiving family benefits in thousands	17,0	15,7	16,9	17,2	17,8
Kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych w mln zł Amount of family benefits paid in million PLN	112,5	121,4	153,4	164,3	169,5
Kwota świadczeń wychowawczych wypłaconych z programu „Rodzina 500 plus” w tys. zł Amount of benefits for bringing up a child paid from the “Family 500 plus” programme in thousand PLN	x	x	x	555825	547640

a Łącznie z oddziałami żłobkowymi. b Łącznie ze środowiskowymi domami samopomocy. c Łącznie z filiami.
a Including nursery wards. b Including community self-help centers. c Including branches.

Rozdział 5

Chapter 5

Turystyka

Tourism

5.1. Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie

5.1. Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie

Województwo małopolskie jest jednym z najchętniej odwiedzanych regionów turystycznych w Polsce. Ze względu na wyjątkowe bogactwo kulturowe, historyczne i krajobrazowe stało się bardzo atrakcyjnym regionem zarówno dla turystów z Polski jak i zagranicy. Najatrakcyjniejszym turystycznie miejscem jest Kraków, w którym koncentruje się najbardziej rozbudowana infrastruktura turystyczna.

Krakowski Obszar Metropolitalny posiada bardzo dobrze rozwiniętą i wciąż dynamicznie rozwijającą się bazę turystyczną, co sprawia, że jest doskonale przygotowany na przyjmowanie turystów z Polski i zagranicy przez cały rok. Dodatkowym atutem jest bliskość portu lotniczego w Balicach, co znacząco poprawia dostępność Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego dla turystów.

Turystyczne obiekty noclegowe

Tourist accommodation establishments

Według stanu w dniu 31 lipca 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego znajdowało się 318 turystycznych obiektów noclegowych (21,1% wszystkich tego rodzaju obiektów w województwie małopolskim), w których do dyspozycji gości pozostawało 34,9 tys. miejsc noclegowych (34,5% wszystkich miejsc noclegowych na terenie województwa). W porównaniu z 2016 r. liczba obiektów noclegowych zwiększyła się o 15 (w województwie o 21), a liczba miejsc noclegowych o 1,8 tys. Obiekty całoroczne stanowiły 95,9% ogólnej liczby obiektów noclegowych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (w 2016 r. – 97,0%) i oferowały 91,9% miejsc noclegowych omawianego obszaru (w 2016 r. – 91,4%).

Tablica 20. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów

Stan w dniu 31 lipca

Table 20. Tourist accommodation establishments by type of facilities

As of 31st July

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship			
Ogółem Grand total	1489	1532	1510
w tym: of which:			
Hotele Hotels	335	366	374
Pensjonaty Guesthouses	82	84	84
Hostele Hostels	38	34	32
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe Training-recreational centres	66	66	60
Pokoje gościnne i kwatery prywatne Guest rooms	456	466	448
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area			
Razem Total	303	314	318
w tym: of which:			
Hotele Hotels	166	174	182
Pensjonaty Guesthouses	9	9	9
Hostele Hostels	37	34	32
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe Training-recreational centres	10	10	9
Pokoje gościnne i kwatery prywatne Guest rooms	20	17	17

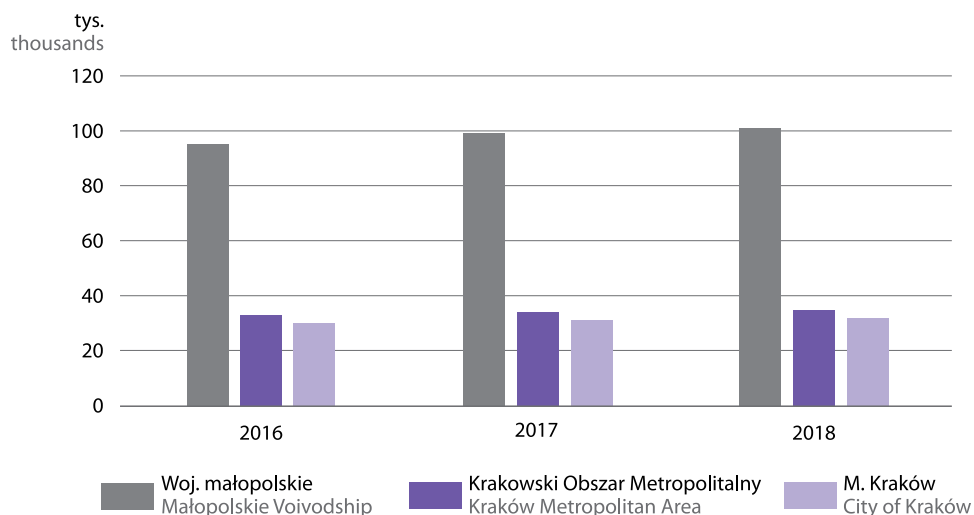
Wśród turystycznych obiektów noclegowych znajdujących się na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w końcu lipca 2018 r. najwięcej było hoteli (57,2%), hosteli (10,1%) oraz pokoi gościnnych i kwater prywatnych (5,3%) – placówki te oferowały 82,6% miejsc noclegowych. W Krakowie znajdowało się ponad 31,5% miejsc noclegowych województwa małopolskiego, z których ponad 71,6% było w hotelach. Wśród wszystkich hoteli na terenie województwa 156 (41,7%) znajdowało się w Krakowie.

Wykres 16. Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych

Stan w dniu 31 lipca

Chart 16. Number of beds in tourist accommodation establishments

As of 31st July

W omawianym okresie na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego najliczniejszą grupę wśród hoteli stanowiły obiekty oznaczone 3 gwiazdkami – 54,9% ogólnej liczby tych obiektów (40,1% miejsc noclegowych i 39,1% pokoi we wszystkich hotelach). Udział hoteli najwyższych kategorii, 5- i 4-gwiazdkowych wyniósł odpowiednio 6,0% (9,2% miejsc noclegowych i 9,5% pokoi) i 24,7% (32,6% miejsc noclegowych i 33,2% pokoi). W przypadku pensjonatów przeważały licznie obiekty 2-gwiazdkowe – 4 obiekty, tj. 44,4% wszystkich pensjonatów Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (52,2% miejsc noclegowych i 54,9% pokoi we wszystkich pensjonatach).

W końcu lipca 2018 r. w obiektach noclegowych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego funkcjonowały 303 placówki gastronomiczne, w przeliczeniu na 100 obiektów przypadało ich średnio 95. Wśród wszystkich placówek tego typu większość stanowiły restauracje (53,8%).

Na dzień 31 lipca 2018 r. gęstość bazy noclegowej Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, wyrażającej się ilością miejsc noclegowych na 1 km², wyniosła 23,6 (w 2016 r. – 22,3) i była wyższa niż dla województwa małopolskiego (6,7). Przeciętnie na 1 turystyczny obiekt noclegowy w omawianym obszarze przypadało 109,8 miejsc noclegowych (w województwie małopolskim – 66,9) wobec 109,2 w 2016 r. Wartość wskaźnika w hotelach wyniosła 137,4 (w 2016 r. – 140,7).

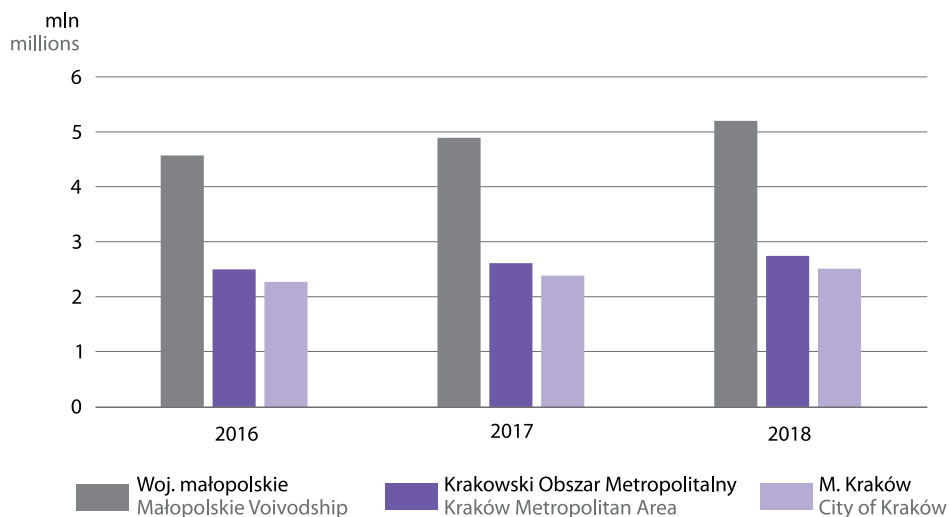
Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych**Occupation of tourist accommodation establishments**

W latach 2016–2018 odnotowano zwiększenie się liczby turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych zarówno w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym, jak i w województwie małopolskim oraz w Krakowie.

W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego z noclegów skorzystało 2749,3 tys. turystów (52,8% wszystkich turystów korzystających z noclegów na terenie województwa małopolskiego). W porównaniu z 2016 r. liczba ta zwiększyła się o 243,7 tys. osób (tj. o 9,7%).

W obiektach hotelowych (tj. hotelach, motelach i pensjonatach oraz innych obiektach tego rodzaju) zatrzymało się 2387,6 tys. turystów, a 2210,2 tys. z nich (tj. 92,6%) wybrało nocleg w hotelach. W porównaniu z 2016 r. liczba turystów w hotelach zwiększyła się o 243,6 tys. osób, tj. o 12,4% (w województwie o 491,0 tys., tj. o 16,6%).

Wykres 17. **Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych**
Chart 17. **Tourists accommodated in tourist accommodation establishments**

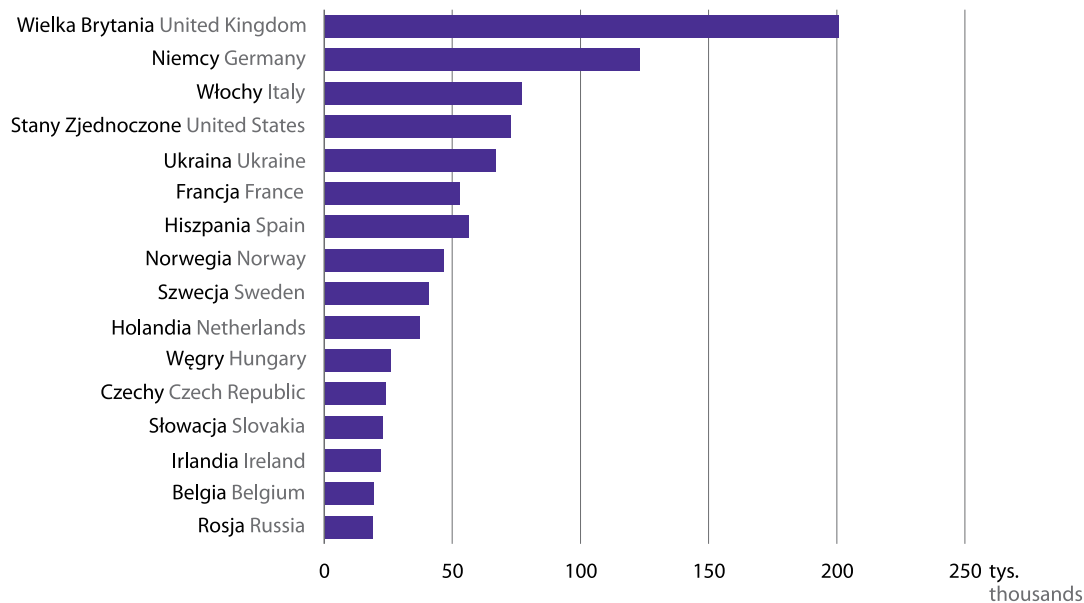

Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej – jest to iloraz liczby korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych.

Wartość wskaźnika rozwoju bazy noclegowej w 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyniosła 79 (o 27 więcej niż dla województwa małopolskiego) wobec 76 w 2016 r. Turyści odwiedzający Krakowski Obszar Metropolitalny w 2018 r. najczęściej wybierali noclegi w hotelach – 80,4% (w województwie małopolskim 66,0%), w dalszej kolejności hostelach – 7,3% korzystających (3,9% w województwie) oraz pokojach gościnnych i kwaterach prywatnych – 2,1% korzystających (4,8% w województwie).

W 2018 r. turyści zagraniczni stanowili 46,3% wszystkich turystów korzystających z noclegów na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (84,5% wszystkich turystów zagranicznych w województwie małopolskim). W porównaniu z 2016 r. liczba ta wzrosła o 7,1% (w województwie o 9,3%). Wśród turystów zagranicznych korzystających z noclegów najliczniejszą grupę stanowili turyści z Wielkiej Brytanii (15,8%), a w dalszej kolejności byli to obywatele Niemiec (9,7%), Włoch (6,1%) oraz Stanów Zjednoczonych (5,7%).

Wykres 18. Korzystający z noclegów turyści zagraniczni według wybranych krajów w 2018 r.
 Chart 18. Tourists accommodated in tourist accommodation establishments by selected countries in 2018

W 2018 r. na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego udzielono 5965,6 tys. noclegów, o 586,6 tys. więcej niż w 2016 r., co odpowiadało wzrostowi o 10,9% (w województwie małopolskim o 12,7%).

Pod względem liczby noclegów i korzystających z nich turystów w 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym dominującą pozycję zajmował Kraków, w którym w 2018 r. udzielono 5579,3 tys. noclegów (40,1% wszystkich w województwie), w tym 2982,4 tys. turystom zagranicznym (81,6% w województwie).

W Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2018 r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 51,0% (w województwie małopolskim 41,7%) i zwiększył się o 1,4 p. proc. w porównaniu z 2016 r. (w województwie o 0,9 p. proc.). W obiektach hotelowych wskaźnik wyniósł 53,5% i był wyższy od wskaźnika dla pozostałych obiektów (40,0%). W województwie małopolskim wskaźnik ten wyniósł odpowiednio dla obiektów hotelowych – 47,9%, a dla pozostałych obiektów – 34,3%. Stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych w 2018 r. wyniósł 64,0% i był wyższy niż w województwie (56,1%). Ze względu na rodzaje obiektów najwyższą wartość wskaźnika wykorzystania pokoi odnotowano w hotelach – 65,0% (58,2% w województwie).

Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej – będący miarą natężenia ruchu turystycznego, jest to iloraz liczby udzielonych noclegów do liczby miejsc noclegowych.

W 2018 r. w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej wyniósł 171 (w 2016 r. – 162), a w województwie małopolskim – 138.

Tablica 21. Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych
 Table 21. Nights spent in tourist accommodation establishments

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship			
Ogółem w tys. Grand total in thousands	12354,2	13165,7	13918,8
w tym: of which:			
Hotele Hotels	6388,2	6950,4	7510,6
Pensjonaty Guesthouses	415,3	466,3	460,4
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe Training-recreational centres	543,8	561,3	548,8
Hostele Hostels	406,5	415,9	427,7
Pokoje gościnne i kwatery prywatne Guest rooms	711,7	833,0	854,0
W tym Krakowski Obszar Metropolitalny Of which Kraków Metropolitan Area			
Razem w tys. Total in thousands	5379,1	5650,0	5965,6
w tym: of which:			
Hotele Hotels	4253,0	4437,6	4683,8
Pensjonaty Guesthouses	26,3	25,8	24,0
Hostele Hostels	61,7	58,9	47,2
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe Training-recreational centres	395,5	415,1	427,7
Pokoje gościnne i kwatery prywatne Guest rooms	96,7	111,4	128,3

Uwagi metodologiczne

Zakres podmiotowy i przedmiotowy

1. Dane zamieszczone w publikacji jeśli nie zaznaczono inaczej podano w każdorazowym podziale administracyjnym kraju. Informacje w podziale na miasta i wieś, przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.
2. Do prezentacji danych w publikacji został zastosowany System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych (KTS), to przyjęty na potrzeby baz danych i systemów informatycznych statystyki publicznej jednolity wykaz kodów i nazw jednostek zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa oraz jednostek terytorialnych do celów statystycznych (klasyfikacja NUTS). System KTS wprowadzony został Zarządzeniem wewnętrznym nr 22 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia Systemu Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych. Zastępuje on, na potrzeby statystyki publicznej Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), zniesioną z dniem 1 stycznia 2018. System KTS został opracowany na podstawie krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT) oraz stosowanej w krajach Unii Europejskiej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych NUTS ma zastosowanie w procesie zbierania, opracowania i rozpowszechniania na obszarze Unii Europejskiej porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych. Klasyfikacja NUTS służy również kształtowaniu regionalnych polityk krajów Unii Europejskiej i jest niezbędna do przeprowadzania analiz stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego regionów. System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych (KTS) dzieli Polskę na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na siedmiu poziomach. Poziomy terytorialne systemu KTS obejmują:
 - Poziom KTS 0 – Polska,
 - Poziom KTS 1 – Makroregiony (czyli jednostki NUTS 1),
 - Poziom KTS 2 – Województwa,
 - Poziom KTS 3 – Regiony (czyli jednostki NUTS 2),
 - Poziom KTS 4 – Podregiony (czyli jednostki NUTS 3),
 - Poziom KTS 5 – Powiaty (wraz z miastami na prawach powiatu – analogicznie jak w Rejestrze TERYT),
 - Poziom KTS 6 – Gminy (wraz z częściami miejskimi gmin miejsko-wiejskich, częściami wiejskimi gmin miejsko-wiejskich, dzielnicami Warszawy, delegaturami Krakowa, Łodzi, Poznania i Wrocławia – analogicznie jak w Rejestrze TERYT).
3. Informacje o Rewizji NUTS 2016 obowiązującej od 1 stycznia 2018 r. dostępne są na stronie <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/rewizja-klasyfikacjinuts-2016/>
4. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności–PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).
5. W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowych grupowań, ujmując pod pojęciem:
 - „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”,

- „Usługi” – sekcje: „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi”, „Informacja i komunikacja”, „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”, „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa”, „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby” oraz „Organizacje i zespoły eksterytorialne”.
6. W ramach badań prowadzonych przez polską statystykę publiczną do usług biznesowych zaliczane są następujące działalności usługowe według PKD 2007:
- z sekcji J „Informacja i komunikacja”: działalność wydawnicza (58), działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (62), przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność; działalność portali internetowych (63.1),
 - sekcja L „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości” (68),
 - z sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”: działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (69), doradztwo związane z zarządzaniem (70.2), działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (71), reklama, badanie rynku i opinii publicznej (73), pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (74),
 - z sekcji N „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”: działalność związana z zatrudnieniem (78), działalność detektywistyczna i ochroniarska (80), działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni (81), działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej (82).

Działalności w branży informatycznej – dotyczą podmiotów prowadzących w ramach swojej podstawowej działalności: działalność wydawniczą w zakresie oprogramowania (według PKD grupa 58.2), działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalnością powiązaną (według PKD dział 62) i przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność; działalność portali internetowych (według PKD grupa 63.1).

Działalność prawnicza, rachunkowo-księgową oraz związaną z zarządzaniem – dotyczy podmiotów prowadzących w ramach swojej podstawowej działalności: działalność prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (według PKD dział 69) oraz doradztwo związane z zarządzaniem (według PKD grupa 70.2).

Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne – dotyczy podmiotów prowadzących w ramach swojej podstawowej działalności: działalność w zakresie architektury i inżynierii (według PKD grupa 71.1) oraz badania i analizy techniczne (według PKD grupa 71.2).

Działalność w zakresie reklamy, badania rynku i opinii publicznej – dotyczy podmiotów prowadzących w ramach swojej podstawowej działalności: działalność w zakresie reklamy (według PKD grupa 73.1) oraz badania rynku i opinii publicznej (według PKD grupa 73.2).

Działalność związana z zatrudnieniem – dotyczy przedsiębiorstw prowadzących w ramach swojej podstawowej działalności działalność związaną z zatrudnieniem (według PKD dział 78).

7. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tekście.

8. Do przeliczeń danych według liczby ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (na 1 tys. ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.
9. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Objaśnienia podstawowych pojęć

1. Dane dotyczące **ludności** opracowano na podstawie:
 - a. bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego,
 - b. rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały oraz czasowy,
 - c. sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach,
 - d. sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.
2. Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność **w wieku mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w **wieku przedprodukcyjnym**, tj. 0–17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.
3. Wyniki badania **dojazdów do pracy** pochodzą z administracyjnych źródeł danych Ministerstwa Finansów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
4. Dane dotyczące **pracujących** według stanu w dniu 31 grudnia podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w głównym miejscu pracy. Dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, a także fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego, rolników indywidualnych, duchownych.
5. Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązującą od 1 czerwca 2004 r. (jednolity tekst Dz. U. 2017, poz. 1065, z późniejszymi zmianami), określane są jako bezrobotne.
6. Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** wpisanych do rejestru REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. 2016 poz. 1068, z późniejszymi zmianami), oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. (Dz. U. poz. 2009, z późniejszymi zmianami). Podstawową funkcją rejestru REGON jest identyfikowanie podmiotów gospodarki narodowej, co jest realizowane poprzez nadawanie im unikatowych numerów identyfika-

cyjnych. W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON ok. 100 tys. podmiotów, które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U. poz.1924).

7. Podstawę prawną **gospodarki finansowej jednostek samorządowych** stanowi – ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. 2017 poz. 2077) oraz przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. 2009 Nr 157 poz. 1241, z późniejszymi zmianami).
8. System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 996, z późniejszymi zmianami), ustawą o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1457) oraz ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1668, z późniejszymi zmianami).

Od 1 września 2017 r. rozpoczęto reformę systemu edukacji, która docelowo wprowadza: 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią szkołę branżową I stopnia, 2-letnią szkołę branżową II stopnia oraz likwiduje gimnazja.

9. Dane w **ochronie zdrowia** podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom zdrowia, obrony narodowej i spraw wewnętrznych i administracji; z wyłączeniem ochrony zdrowia w zakładach karnych.
10. Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o **opiece nad dziećmi do lat 3** (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 409, z późniejszymi zmianami) opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.
11. Dane dotyczące **wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej** prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny oraz systemie pieczy zastępczej (jednolity tekst Dz. U. 2018 poz. 998, z późniejszymi zmianami).
12. Świadczenia społeczne obejmują główne świadczenia z ubezpieczeń społecznych oraz podstawowe formy pomocy socjalnej państwa – świadczenia wychowawcze; świadczenia rodzinne i świadczenia środowiskowej pomocy społecznej.

Dane o świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej opracowano na podstawie rocznego sprawozdania MRPiPS-03, a dane o korzystających – na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, którego gestorem jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki znajdują Państwo w serii Metodologia badań statystycznych dostępnych na stronie <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> w publikacjach tematycznych <https://stat.gov.pl/publikacje/publikacje-a-z/> natomiast opis pojęć zaprezentowanych w publikacji oraz na stronie <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/>

Methodological notes

Subjective and objective scope

1. Data in the publication, unless otherwise indicated, are presented according to the administrative division of the country in a given period. Information divided into urban areas and rural areas; the term "urban areas" is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while the term "rural areas" is understood as rural gminas and rural areas in urban-rural gminas.
2. For the presentation of data in the publication, the Coding System for Territorial and Statistical Units (KTS) was used, it is a uniform list of codes and names of units of the basic three-stage territorial division of the state and territorial units for statistical purposes adopted for the needs of databases and information systems of public statistics (NUTS classification). The KTS system was introduced by Internal Order No. 22 of the President of the Central Statistical Office of 24th August 2017 regarding the introduction of the Coding System for Territorial and Statistical Units. It replaces, for the purposes of official statistics, the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS), abolished on 1st January 2018. The KTS system was developed on the basis of the national register of the official territorial division of the country (TERYT) and the Classification of Territorial Units for Statistical Purposes used in the European Union (NUTS). The NUTS Classification of Territorial Units for Statistical Purposes is used in the process of collecting, developing and disseminating comparable data for specific regional statistics in the European Union. The NUTS classification also serves to shape regional policies of European Union countries and is necessary to analyse the degree of socio-economic development of regions. The Coding System for Territorial and Statistical Units (KTS) divides Poland into territorial, hierarchically related units on seven levels. The territorial levels of the KTS system include:
 - Level KTS 0 – Poland,
 - Level KTS 1 – Macroregions (i.e. NUTS 1 units),
 - Level KTS 2 – Voivodships,
 - Level KTS 3 – Regions (i.e. NUTS 2 units),
 - Level KTS 4 – Subregiony (i.e. NUTS 3 units),
 - Level KTS 5 – Powiats (together with cities with powiat status – similarly to the TERYT Register),
 - Level KTS 6 – Gminas (together with urban parts of urban-rural gminas, rural parts of urban-rural gminas, districts of Warszawa, delegations of Kraków, Łódź, Poznań and Wrocław – similarly to the TERYT Register).
3. Information about the NUTS 2016 Revision in force since 1st January 2018 is available on the website <https://stat.gov.pl/en/regional-statistics/classification-of-territorial-units/classification-of-territorial-units-for-statistics-nuts/>
4. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community. PKD 2007 was introduced on 1st January 2008 by the decree of the Council of Ministers dated 24th December 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885 with later amendments).
5. Additional groupings were made under PKD 2007, including:
 - "Industry" sections: "Mining and quarrying", "Manufacturing", "Electricity, gas, steam and air conditioning supply" and "Water supply; sewerage, waste management and remediation activities",
 - "Services" sections: "Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods", "Transportation and storage", "Accommodation and food service activities", "Information and communication", "Financial and insurance activities", "Real estate

activities", "Professional, scientific and technical activities", "Administrative and support services activities", "Public administration and defence; compulsory social security", "Education", "Human health and social work activities", "Arts, entertainment and recreation", "Other service activities", "Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use" and "Activities of extraterritorial organisations and bodies".

6. As part of surveys conducted by Polish public statistics, the following service activities according to PKD 2007 are included in business services:
 - from section J "Information and communication": publishing activities (58), computer programming, consultancy and related activities (62), data processing, hosting and related activities; web portals (63.1),
 - section L "Real estate activities" (68),
 - from section M "Professional, scientific and technical activities": legal, accounting, bookkeeping and auditing activities; tax consultancy (69), management consultancy activities (70.2), architectural and engineering activities; technical testing and analysis (71), advertising and market research (73), other professional, scientific and technical activities (74),
 - from section N "Administrative and support services activities": employment activities (78), security and investigation activities (80), services to buildings and landscape activities (81), office administrative service activities and other business support activities (82).

Activities in the IT industry – related to entities conducting as part of their core business: software publishing (according to PKD group 58.2), computer programming, consultancy and related activities (according to PKD division 62) and data processing, hosting and related activities; web portals (according to PKD group 63.1).

Legal, accounting and bookkeeping activities as well as management – refers to entities conducting as part of their core business: legal, accounting, bookkeeping and auditing activities; tax consultancy (according to PKD division 69); management consultancy activities (according to PKD group 70.2).

Architectural and engineering activities; technical tests and analyses – refers to entities conducting as part of their core business: architectural and engineering activities and related technical consultancy (according to PKD group 71.1) as well as technical testing and analysis (according to PKD group 71.2).

Activities in the field of advertising, market research and public opinion – refers to entities conducting as part of their core business: advertising (according to PKD group 73.1) as well as market research and public opinion polling (according to PKD group 73.2).

Employment activities – refers to enterprises that carry out employment activities (according to PKD division 78) as part of their core activities.

7. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the text.
8. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted. When computing per capita data (per 1000 population, etc.) as of the end of a year, the population as of 31st December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30th June.
9. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may differ from the amount given in the item "total".

Definitions of basic terms

1. Data on **population** were compiled on the basis of:
 - a. the balances of the size and structure of the population in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census,
 - b. the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent and temporary residence,
 - c. documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths,
 - d. documentation of courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.
2. The **working age** population refers to males aged 18–64 and females aged 18–59. In this category the age groups of **mobility** (i.e. 18–44) and **non-mobility** (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. The **non-working age population** is defined as the **pre-working age population**, i.e., 0–17 and the **post-working age population**, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.
3. Results of the commute survey come from administrative data sources of the Ministry of Finance and the Social Insurance Institution.
4. Data concerning **employment** as of 31st December are presented without converting part-time paid employees into full-time paid employees, each person being listed once according to the main job. Data do not include budgetary units conducting activity within the scope of national defence and public safety as well as foundations, associations, political parties, trade unions, social organisations, employers organisations, economic and professional local government, individual farmers, clergy.
5. Data regarding **registered unemployed persons** include persons who, in accordance with the Law dated 20th April 2004 on Promoting Employment and Labour Market Institutions, in force since 1st June 2004 (uniform text Journal of Laws 2017, item 1065, with later amendments), are classified as unemployed.
6. Presented data concern **entities of the national economy** recorded in the REGON register and include legal persons, organisational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity, classified into particular NACE Rev. 2 sections according to the predominant kind of activity.

The National Official Business Register, hereinafter referred to as REGON, is an administrative register held by the President of the Statistics Poland. The rules for running the register are defined by the Law on Official Statistics, dated 29th June 1995 (Journal of Laws 2016 item 1068, with later amendments) and the provisions of the decree of the Council of Ministers of 30th November 2015 (Journal of Laws item 2009, with later amendments). The basic function of the REGON register is identification of entities of the national economy, which is accomplished by assigning to them unique identification numbers. In July 2018, about 100 thousand entities that have lost legal capacity under art. 3 of the Law of 28th November 2014 amending the Law on the National Court Register and certain other laws (Journal of Laws, item 1924) were removed from the REGON register.

7. The legal basis for the financial management of local government units is – the Act of 27th August 2009 on Public Finance (uniform text, Journal of Laws 2017 item 2077) and the provisions introducing the Act on Public Finance (Journal of Laws 2009 No. 157 item 1241) with later amendments.
8. The education system in Poland functions according to the Law on School Education, dated 14th December 2016 (uniform text Journal of Laws 2018 item 996, with later amendments), the Education System Law, dated 7th September 1991 (uniform text Journal of Laws 2018 item 1457) and the Higher

Education and Science Law, dated 20th July 2018 (uniform text Journal of Laws 2018 item 1668, with later amendments).

Since 1st September 2017 the new school system has been implemented which will ultimately introduce: 8-year primary school, 4-year general secondary school, 5-year technical secondary school, 3-year stage I sectoral vocational school, 2-year stage II sectoral vocational school, and will abolish lower secondary schools.

9. Data concerning **health care** are given including health care facilities subordinated to the Ministry of Health, the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration; excluding health care in prisons.
10. According to the Law on Childcare for Children up to the Age of 3 dated 4th February 2011 (uniform text Journal of Laws 2019 item 409, with later amendments) care can be organized in the form of nurseries, children's clubs, provided by day carer and nanny.
11. Data concerning **family support and foster care** are presented according to the Law on Family Support and Foster Care System, dated 9th June 2011 (uniform text Journal of Laws 2018 item 998, with later amendments).
12. Social **benefits** include main social insurance benefits and basic forms of social welfare of the state – benefits for bringing up a child; family benefits and social assistance benefits.

Data on social assistance benefits were compiled on the basis of the MRPiPS-03 annual report, and data on beneficiaries – on the basis of the Central Collection of the National Monitoring System of Social Assistance, which is managed by the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Extended explanations regarding specific areas of statistics the you will find in the series Methodology of statistical surveys available at <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> in thematic publications <https://stat.gov.pl/en/publications/> **while a description of terms presented in the publication and at** <https://stat.gov.pl/en/metainformations/glossary/terms-used-in-official-statistics/list.html>